

De Voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal
Postbus 20018
2500 EA 's-GRAVENHAGE

uw brief van	uw kenmerk	ons kenmerk	datum
28 sept 2007		BBR. 2007/550	04 okt 2007
onderwerp		doorkiesnummer	bijlagen
Beantwoording feitelijke vragen begroting LNV 2008			2

_____ Geachte Voorzitter,

Bijgaand ontvangt u de antwoorden op de feitelijke vragen van de leden van de vaste Kamercommissie voor Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit over de begroting van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (31 200 XIV) voor het jaar 2008 en het Diergezondheidsfonds (31 200 F).

DE MINISTER VAN LANDBOUW, NATUUR EN
VOEDSELKWALITEIT,

G. Verburg

Kamerstuknummer: 31200-XIV

Vragen aan: Minister

Commissie: Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit

Nr	Vraag	Blz
1	<p><i>Kunt u een beeld geven van de grootte en ontwikkeling van het personeelsbestand van het ministerie van LNV?</i></p> <p>Op 31 december 2006 bedroeg de omvang van het Ministerie 7051 FTE.</p> <p>De Nota Verandering Rijksdienst betekent voor LNV een krimp van 1090 FTE. Dit houdt in dat LNV in 2011 een omvang zal bereiken van ongeveer 5961 FTE. Deze toekomstige ontwikkelingen zijn conform de, door het kabinet, vastgestelde taakstelling.</p>	0
2	<p><i>Hoeveel geld wordt op de onderscheiden artikelen besteed aan de visserij? Waaraan wordt dit besteed?</i></p> <p>In de LNV-begroting 2008 is in totaal €22,2 mln. beschikbaar voor de visserij. Dit betreft zowel Nationaal als Europese middelen.</p> <p>Het beschikbare budget wordt besteed aan de volgende zaken:</p> <p>1) Bevorderen duurzame vangst en kweek van vis en schelpdieren (o.a. innovatie, kennisontwikkeling en verspreiding, binnenvisserij en verduurzaming Noordzevisserij)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Nationaal (artikel 21.14) : €7,3 mln. - Europees Visserij Fonds (EVF) : €6,7 mln. - FIOV : €1,3 mln. <p>2) Uitvoering door de LNV baten-lastendiensten</p> <p>AID, DR en VWA (artikel 21.22) : €6,9 mln.</p> <p>Naast de reeds begrote middelen trekt het Kabinet additioneel €45 mln. (€25 mln. beleidsprogramma en €20 mln. motie Van Geel n.a.v. de Algemene Politieke Beschouwingen) uit, voor de vernieuwing, verduurzaming en sanering van de zeevisserij. Deze middelen zullen worden ingebracht in het beleidsprogramma voor het Europees Visserij Fonds 2007-2013, waarbij over de exacte besteding van de €25 mln. uit het Beleidsprogramma bij Voorjaarsnota 2008 wordt besloten.</p>	0
3	<p><i>Hoeveel draagt u bij aan het onderzoeksbudget voor alternatieven voor proefdieren?</i></p> <p>LNV besteedt via de WOT (wettelijke onderzoekstaken) jaarlijks €300.000 voor het ontwikkelen van alternatieve methoden voor het testen van stoffen. Daarnaast bestaat er geen apart programma voor alternatieven voor dierproeven.</p> <p>Er wordt wel uitvoering gegeven aan het aangenomen amendement Van Velzen om € 900.000 te besteden aan het doen van onderzoek naar alternatieven. Dit budget is toegevoegd aan het budget dat ZonMw (het samenwerkingsverband van ZorgOnderzoek Nederland (ZON) en Medische wetenschappen van de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO-MW)) coördineert in het kader van het programma Dierproeven.</p>	0

- 4 *Wat is uw beleid met betrekking tot het onderzoek naar vleesvervangers?* 0

Voor het antwoord op deze vraag verwijs ik naar het antwoord op vraag 26.

- 5 *Kunt u een overzicht geven van de inkomensproblematiek onder boeren? Welke beleidsinstrumenten, operationele doelstellingen en prestatiegegevens hanteert u bij het tegengaan van armoede onder boeren?* 0

In onderstaande tabel is inzicht gegeven in de inkomensontwikkeling van de laatste jaren. Opgemerkt zij dat 2006 voor de meeste bedrijfstypen qua inkomen een goed jaar was. Voor 2007 is de verwachte ontwikkeling van daling, stijging of gelijke uitkomst met tekens aangegeven. Voor enkele bedrijfstypen en voor de sector als geheel is dit nog niet te geven en op p.m. gesteld. In december 2007 brengt het LEI een rapport uit met onder andere de jaarlijkse raming.

Gezinsinkomen uit bedrijf (x 1.000 euro) per type

	2005	2006 (raming)	2007, verwachting
Alle bedrijven	47,5	52	Pm
Melkvee	62	53,5	+
Vleeskalveren	56,5	48	-
Varkens	80,5	83	--
Legpluimvee	-10	40	+/-0
Vleeskuikens	97	-25	+
Akkerbouw (alle), ww.zetmeelbedrijven	31 34,5	61 20,5	0/- +
Glastuinbouw	50,5	73,5	0/+/-
Champignons	26	31,5-41,5	+
Vollegr. Groente	39	35-45	Pm
Fruit	23	35-45	Pm
Bloembollen	29	45-55	Pm
Boomteelt	68	65-75	Pm

Bron: Informatienet voor uitkomsten 2005 en 2006 (zie ook Landbouw-Economisch Bericht 2007 en Binternet); de verwachting voor 2007 is een eerste indicatie.

Het inkomen van ondernemers behoort uit de markt te komen. Ondernemers met bedrijven die een laag inkomen genereren dienen te streven naar herstructurering of overgang naar andere activiteiten met een economische basis. De overheid schept goede voorwaarden voor deze verandering.

In laatste instantie biedt het Besluit Bijstandverlening zelfstandigen een tijdelijk vangnet voor ondernemers die in tijdelijke financiële problemen zitten. Zij kunnen onder voorwaarden een beroep doen op dit besluit.

Overigens geldt verder voor ondernemers hetzelfde sociale vangnet als voor alle andere Nederlanders.

- 6 *Wat is de stand van zaken met betrekking tot het vervolgonderzoek naar de maatschappelijke kosten en baten van de intensieve veehouderij?* 0

Het onderzoek loopt. De eindresultaten zullen naar verwachting in maart 2008 naar de Kamer worden gestuurd. Over de stand van zaken wordt u voor het begrotingsdebat nader geïnformeerd.

- 7 *Kunt u een overzicht geven van de effecten van landbouw op het klimaat? Welke onderzoeken zijn reeds beschikbaar?* 0

Het is een belangrijk gegeven dat de landbouwsector CO₂ uitstoot én opneemt. De aard en omvang van de relaties tussen CO₂, overige broeikasgassen en klimaat en dus ook tussen landbouw en klimaat zijn echter nog lang niet eenduidig en onderwerp van wereldwijde onderzoeken en discussies. Een aantal van deze onderzoeken is te vinden op www.broeikasgassen.nl en vanaf 8 november a.s. op www.robklimaat.nl.

Net als alle andere sectoren is de landbouw gehouden bij te dragen aan de in het werkprogramma Schoon en Zuinig 'Nieuwe energie voor het klimaat' opgenomen doelstelling de Nederlandse CO₂ uitstoot in 2020 met 30 procent te reduceren. Deze doelstelling is mede gebaseerd op het feit dat zich wereldwijd een brede consensus aftekent dat CO₂ en de overige broeikasgassen (uitgedrukt in CO₂ equivalenten) in de atmosfeer effecten hebben op het klimaat.

- 8 *Wat is er bij u bekend over de marges die supermarkten hanteren als het gaat om de verkoop van primaire producten? Is daar reeds onderzoek naar gedaan, ook in relatie tot de marges in andere landen?* 0

Het WUR-onderzoeksinstituut LEI heeft in 2006 onderzoek gedaan naar de gevolgen van de prijzenoorlog in de supermarkten tussen 2003 en 2005 voor de prijzen die producenten en hun coöperaties voor producten ontvingen. Het LEI constateert dat er in die periode weinig invloed is van de lagere supermarktprijs op de prijs die producenten(-coöperaties) voor hun producten in Nederland krijgen. Andere factoren spelen een veel grotere rol. Het LEI constateert dat de opbrengstprijzen van landbouwproducten bijvoorbeeld ook afhankelijk zijn van vraag en aanbod op de internationale markt en oogstomstandigheden.

De marges van de Nederlandse supermarkten in relatie tot de marges in de winkels in de omliggende landen zijn mij niet bekend.

- 9 *Kunt u aangeven hoe de personele verhouding is bij de AID en Staatsbosbeheer tussen managers en handhavers op straat?* 0

Bij de AID is 44,5 FTE beschikbaar voor managementtaken en 574,7 FTE voor handhaving. Voor de AID geldt een management/handhavingspercentage van afgerond 8%.

In natuurgebieden is de basishouding van Staatsbosbeheer naar het publiek gastheerschap: laten blijken dat mensen welkom zijn bij Staatsbosbeheer.

Handhaving is primair een politionele taak (of AID), ook in het buitengebied. Ter ondersteuning van het gastheerschap (om indien nodig corrigerend te kunnen optreden) heeft een beperkt aantal medewerkers van Staatsbosbeheer een BOA bevoegdheid; te weten 147 op een personeelsbestand van ca 1000 mensen. Medewerkers met Boa bevoegdheid zijn boswachters en veldmedewerkers.

De boa activiteiten van Staatsbosbeheer zijn beperkt ten opzichte van de overige taken die Staatsbosbeheer uitvoert. Staatsbosbeheer heeft ca 47 vrijgestelde managers die verantwoordelijk zijn voor het gehele personeelsbestand (ca. 1000 mensen), het beheer van 250.000 ha natuurgebied, voor het gastheerschap van ca 150 miljoen bezoekers en voor taken op het gebied van voorlichting en educatie (vermaatschappelijking).

- 10 *Welke concrete stappen gaat u ondernemen om het dierenwelzijn te verbeteren en met welke afrekenbare doelen en prestatie-indicatoren?* 0

In het Coalitieakkoord van 7 februari 2007 is een nota Dierenwelzijn aangekondigd. Hierin zal het dierenwelzijnsbeleid voor de komende jaren worden uitgewerkt. Deze nota zal naar verwachting medio oktober naar de Tweede Kamer worden gezonden. Voor een antwoord op deze vraag verwijs ik daarom naar deze nota.

- 11 *Kunt u aangeven hoe de vraag naar vleesvervangers zich ontwikkeld de laatste jaren en welke trends hieraan ten grondslag liggen? Kunt u aangeven welk deel van de bevolking zich vegetariër noemt, welk deel veganist en welk deel regelmatig vlees laat staan bij de avondmaaltijd? Kunt u aangeven welke conclusies u hieraan verbindt? Kunt u aangeven of u de stijging van het aantal (deeltijd) vegetariërs een positieve ontwikkeling vindt? Zo ja, waarom? Zo nee waarom niet?* 0
- Voor zover ik kan nagaan zijn er geen (recente) statistische gegevens over het aantal vegetariërs, het aantal veganisten en het aantal personen dat regelmatig vlees laat staan bij de avondmaaltijd. Volgens een onderzoek van marktonderzoeksbureau Aurelia, dat in augustus 2005 een enquête heeft afgenomen onder 1000 supermarktbezoekers, is het percentage vegetariërs onder de Nederlandse bevolking toegenomen van circa 3,5% in 2003 naar 4,5% in 2005. Het percentage huishoudens dat wel eens vleesvervangers heeft gegeten werd in 2004 geschat op bijna 40%.
- Ik wil u daarnaast wijzen op de antwoorden die gegeven zijn op de vragen over “de beperking van de vleesconsumptie in Nederland” (Tweede Kamer 2006-2007, Handelingen, Aanhangsel 1855), “vegetarisme tegen klimaatverandering (Tweede Kamer 2006-2007, Handelingen, Aanhangsel 2016) en “het uitgeven van extra dierrechten” (Tweede Kamer 2006-2007, Handelingen, Aanhangsel 2676).
- 12 *Kunt u aangeven op welke wijze u verzoeken uit de Kamer ter verbetering van het dierenwelzijn heeft gehonoreerd en op welke punten deze tot uitdrukking komen in uw begroting?* 0
- Uit de begroting 2008 lijkt reeds dat ik mijn ambitie om het welzijn van voor productie gehouden dieren te verbeteren onder andere concreet vertaalt in 5% integraal duurzame en diervriendelijke stallen, waarbij wordt voldaan aan de dierenwelzijns-eisen die verder gaan dan de huidige wettelijke eisen. Ook heeft het kabinet extra geld gereserveerd voor een betere handhaving van bestaande wet- en regelgeving rond dierenwelzijn. Voor het overige verwijs ik u graag naar de nota dierenwelzijn, die in het Coalitieakkoord van 7 februari 2007 is aangekondigd en die naar verwachting medio oktober naar de Tweede Kamer zal worden gezonden. Hierin zal het dierenwelzijnsbeleid voor de komende jaren worden uitgewerkt.
- 13 *Waarom worden er geen voorwaarden of kaders gesteld aan de besteding van subsidies uit ‘innovatieregelingen’ die door u worden gefinancierd?* 0
- Er worden wel voorwaarden en kaders gesteld.
- De voorgedragen projecten met betrekking tot bijvoorbeeld het onderdeel “Samenwerking bij innovatieprojecten” van de Regeling LNV-subsidies worden beoordeeld op basis van:
- innovatief karakter
 - economisch of technisch perspectief voor toepassing op praktijkschaal
 - uitstralings-effect voor toepassing door andere ondernemingen
 - duurzaamheid
 - het samenwerkingsverband van deelnemende bedrijven
- De projecten met de hoogste score worden ondersteund.
- 14 *Kunt u aangeven waarom u geen verbod op castratie van biggen invoert, terwijl verscheidene varkenshouders al zijn gestopt met castreren, waardoor het dus mogelijk is? Kunt u aangeven welk onderzoek u afwacht, welke alternatieven daarin worden gezocht en waarom het zo lang duurt voordat er resultaten beschikbaar zijn? Kunt u aangeven hoeveel geld er is gemoeid met dit onderzoek? Kunt u aangeven hoe lang het volgens u gaat duren om een verbod op castratie in te voeren?* 0
- Het niet castreren van beerbiggen gebeurt alleen op heel kleine schaal en binnen een speciale afzetstructuur. Deze aanpak is niet op grote schaal in de gehele varkensvleesketen toe te passen. De Europese markt vraagt echter wel om een garantie dat het vlees vrij is van berengeur. Op dit moment is dat op grote schaal alleen nog maar te garanderen door te castreren. De inzet blijft echter om in de gehele varkenshouderij te stoppen met castreren. Uit een analyse uitgevoerd door

het LEI blijkt dat er binnen 5 tot 7 jaar goede perspectieven te behalen zijn door middel van fokkerij, management en een elektronisch detectie apparaat. Op dit moment wordt een programma ontwikkeld ten behoeve van het onderzoek en ontwikkeling van deze perspectieven. Internationale partners worden eveneens in dit programma betrokken.

Tevens verwijs ik u voor dit onderwerp naar de nog uit te brengen nota Dierenwelzijn.

- 15 *Hoeveel geld is er voor het komend jaar aangemerkt als subsidie voor het Landelijk Informatie Centrum Gezelschapsdieren (LICG)?* 0

Het LICG komt in aanmerking komt voor een basissubsidie van jaarlijks €375.000.

- 16 *Hoeveel geld is er voor het komend jaar aangemerkt voor de uitvoering van de evaluatie van de RAD en hoeveel zal hier nog in 2007 aan worden besteed?* 0

Op 4 oktober 2007 vindt de eerste bijeenkomst van de recent ingestelde Commissie van Wijzen plaats. Tijdens dit overleg wordt besloten hoe de evaluatie van de regeling agressieve dieren (RAD) wordt ingezet. Na dit overleg doet de Cie van Wijzen mij een voorstel en zal ik een gepast budget ter beschikking stellen.

- 17 *Hoeveel geld is er voor het komende jaar aangemerkt voor de uitvoering van de verbetering van de samenwerking tussen betrokken diensten bij de handhaving van de regelgeving omtrent de handel in flora en fauna en natuurwetgeving?* 0

Voor de verbetering van de samenwerking is geen apart budget geoormerkt. Conform de toezegging in Kamerbrief 31 200 XIV nr.7 over evaluatie natuurwetgeving en programmatisch handhaving zal ik de Tweede Kamer voor 1 maart 2008 informeren over de eindresultaten van het project Programmatisch Handhaven Natuurwetgeving. Onderdeel daarvan is de samenwerking tussen de verschillende diensten die betrokken zijn bij de handhaving en het gezamenlijk vaststellen van prioriteiten, risicoanalyses en inspanningen. Op basis hiervan zullen mede voorstellen worden gedaan voor verdere verbetering van de samenwerking op handhaving van natuurwetgeving, waaronder de flora en fauna wet en de natuurbeschermingswet.

- 18 *Hoeveel geld is in het komend jaar aangemerkt voor het onderzoek naar het welzijn van dieren in het circus?* 0

Voor dit onderzoek, dat uitgevoerd wordt door Wageningen Universiteit / Animal Science Group, is €120.000 beschikbaar.

- 19 *Hoeveel geld is er voor het komend jaar aangemerkt voor de uitvoering van het Integraal Beheerplan Noordzee vanuit de verschillende begrotingen?* 0

Er zijn in de verschillende begrotingen (VenW, LNV, EZ en VROM) geen specifieke geoormerkte bedragen opgenomen voor de uitvoering van het Integraal Beheerplan Noordzee. Vanuit de bestaande begrotingsartikelen worden de uitgaven per beheertaak, zoals beschreven in het Uitvoeringsprogramma Integraal Beheerplan Noordzee 2015, gedaan. Voor 2008 is er geen noemenswaardige wijziging ten opzichte van de cijfers in het Uitvoeringsprogramma IBN 2015. Daarin is aangegeven dat de totale uitgaven voor het beheer van de Noordzee ca. €128 mln. per jaar bedragen.

- 20 *Hoeveel budget heeft u gereserveerd voor de uitvoering van de Nota dierenwelzijn en kunt u dat bedrag nader specificeren en koppelen aan de verschillende maatregelen die u in het kader van de nota dierenwelzijn gaat nemen?* 0

In de Nota dierenwelzijn, die ik naar verwachting medio oktober naar de Tweede Kamer zal sturen, zal ik mijn beleid voor de komende periode uiteenzetten en aangeven welke bedragen voor de verschillende maatregelen beschikbaar zijn.

Vanuit de enveloppe duurzame leefomgeving is de volgende reeks financiële middelen extra beschikbaar gesteld voor dierenwelzijn. Dit geld komt boven op de bestaande middelen in de begroting. In de Nota dierenwelzijn zal ik uiteenzetten welke bedragen gekoppeld zijn aan de verschillende maatregelen.

Intensivering

Uitgaven	2008	2009	2010	2011	2012
Dierenwelzijn	6	8	10	10	13
Waarvan handhaving	2	4	5	5	5
Waarvan ontwikkeling en stimulering	4	4	5	5	8

Bestaande uitgaven aan dierenwelzijn

Uitgaven	2008	2009	2010	2011	2012
Onderzoek	8	5	5	5	pm
Onderwijs	1	0.5	0.5	pm	pm
Handhaving	5.5	5.5	5.5	5.5	5.5
Verbetering dierenwelzijn (artikel 21.12)	3	4	4	4	4

- 21 *Kunt u een overzicht geven van de top tien van de Europese subsidieontvangers in Nederland?* 0

Jaarlijks maak ik alle subsidies openbaar die in het voorafgaande jaar in Nederland zijn verleend op grond van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid en het Gemeenschappelijk Visserijbeleid. Deze openbaarmaking vindt plaats door middel van een databank die is gepubliceerd op de website van het Ministerie van LNV.

In de databank kunnen binnen een geselecteerde regeling bedragen worden opgeteld per begunstigde per jaar. Eén bedrijf of instelling kan bij verschillende regelingen voorkomen. Ook kan een bedrijf meer adressen of rechtspersonen (BV, NV, Stichting) hebben. Dit is bijvoorbeeld het geval bij moeder-dochter constructies. Hierdoor is het onmogelijk om één totaalbedrag te krijgen als onbekend is welke adressen het bedrijf heeft of uit welke rechtspersonen het gehele bedrijf bestaat. Om die reden kan geen overzicht worden gegeven van een top tien van Europese subsidieontvangers in Nederland.

- 22 *Kunt u aangeven of het Koninklijk Huis landbouwsubsidies ontvangt? Zo ja, hoeveel? Kunt u tevens aangeven welke organisaties of bedrijven, die landbouw niet als kerntaak hebben, landbouwsubsidies ontvangen?* 0

Op grond van de Subsidieregeling Agrarisch Natuurbeheer (SAN) en de Subsidieregeling Natuurbeheer 2000 (SN) wordt subsidie verleend aan beheerders van terreinen. De SAN-subsidie strekt ter bevordering van de toepassing van landbouwproductiemethoden die verenigbaar zijn met de eisen inzake milieubescherming en natuurbeheer, ter bevordering van de duurzame instandhouding van landschappelijke elementen en ter bevordering van de bebossing van landbouwgronden. De SN-subsidie strekt ter bevordering van de duurzame ontwikkeling en instandhouding van bossen en natuurterreinen en ter bevordering van de duurzame instandhouding van landschappelijke elementen. Op grond van deze regelingen wordt ook subsidie verleend aan het Kroondomein. In 2006 is op grond van deze regelingen in totaal bijna 680.000 euro aan sub-

sidie uitbetaald, waarvan bijna 590.000 euro in de vorm van een definitieve betaling voor meerjarige verbintenissen die vóór 1 januari 2006 zijn afgelopen; de overige betalingen zijn voorschotten voor nieuwe verplichtingen. In 2007 is op grond van de genoemde regelingen ruim 65.000 euro aan voorschotten betaald. Voor alle beheersverplichtingen ten aanzien van niet-agrarisch natuurbeheer die door het Kroondomein te rekenen vanaf 1 januari 2006 zijn aangegaan, geschiedt verstrekking direct op grond van de Kaderwet LNV-subsidies. Op grond van de Kaderwet LNV-subsidies zijn voor het eerst in 2007 betalingen gedaan. Het gaat daarbij om ruim 430.000 euro aan voorschotten .

In reactie op het tweede deel van de vraag wil ik voor zover het gaat om organisaties of bedrijven waaraan subsidies zijn verleend op grond van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid en Gemeenschappelijk Visserijbeleid verwijzen naar het antwoord op vraag 21. Ik beschik niet over een overzicht van organisaties en bedrijven die andere subsidies ontvangen terwijl zij landbouw niet als kerntaak hebben.

- 23 *Kunt u aangeven welke inspanningen u in 2008 zal verrichten om de kennis over de productie van voedsel te vergroten, welke financiële investeringen daarmee zijn gemoeid en op welke wijze deze kennisvergroting wordt ingericht met in het bijzonder de vraag of er ook aandacht zal worden gegeven aan de negatieve aspecten van de productie van vlees en de veehouderij met betrekking tot dierenwelzijn, klimaat en milieuproblemen? Zo ja, waaruit blijkt dat dan en welke budgetten worden voor deze specifieke kennis vrijgemaakt?* 5

Inzet LNV om kennis bij burger en consument over de productie van voedsel te vergroten:

Het Voedingscentrum Nederland zal in 2008 €1,8 miljoen besteden aan de campagne Voedselkwaliteit van het Voedingscentrum. Deze campagne heeft als doelconsumenten bewust te maken van de keuzemogelijkheden die zij hebben in verschillende productiesystemen waaruit voedingsmiddelen afkomstig zijn. In 2007 en 2008 is er bijzondere aandacht voor dierlijke voedselproductie. Vanwege eenduidigheid van de boodschap zal deze campagne hierbij met name gericht zijn op dierenwelzijn in de veehouderij. (Handelingen Tweede Kamer, 2006-2007 nr. 2102)

Tevens zal ik in 2008 het programma “Smaaklessen” continueren, waarin kinderen kennis maken op basisscholen met het fenomeen ‘smaak’ en ‘kwaliteit’ van voedingsmiddelen. Hierbij wordt ook op een speelse wijze ingegaan op de wijze van produceren van voedsel en de duurzaamheidsaspecten hiervan. Ook de dierlijke productiewijze is hierbij een aandachtspunt. Voor smaaklessen wordt in 2008 een budget van circa €1 mln. uitgetrokken.

Ik zal in het schooljaar 2007/2008 de groene onderwijsinstellingen op de onderwerpen Voeding en Gezondheid, Dierenwelzijn en Biologische landbouw ondersteunen bij het vergroten van kennis in het onderwijs over de productiewijze van voedsel, omvang €3 mln.

Daarnaast hebben Onderwijsinstellingen de wettelijke plicht om met hun vernieuwingen in te spelen op de voor de onderwijsinhoud relevante ontwikkelingen in hun omgeving. In dat opzicht ga ik er vanuit dat zij aandacht besteden aan de genoemde onderwerpen.

- 24 *Op welke wijze gaat u zich inzetten om de trend te keren van het niet duurzame gebruik van grondstoffen welke op langere termijn zal leiden tot een verslechtering van de leefomstandigheden in de wereld. Kun u daarbij aangeven welke budgetten u ter beschikking stelt voor de te nemen maatregelen?* 12

In de afgelopen jaren is er sprake van een beleidsintensivering gericht op verduurzaming van agrarische productieketens. Dit betreffen zowel de schakels in de keten die in ons land actief zijn als de teelt en de verwerking van grondstoffen die elders plaatsvinden.

Voor enkele belangrijke producten zoals hout, koffie, thee, cacao, suiker en katoen bestaan intergouvernementele organisaties die, mede op instigatie van de Nederlandse regering, het thema van de verduurzaming van de sector als prioriteit in hun activiteiten hebben opgenomen. Voor andere producten met een sterk internationale betekenis zoals soja en palmolie ondersteun ik de initiatieven van bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties om voor de internationale bulkstroom van deze producten op korte termijn afspraken te maken over de te ontwikkelen

duurzaamheidscriteria en de wijze waarop deze geïmplementeerd worden. Deze initiatieven worden ondernomen met behulp van internationale overlegorganen zoals de *Round Table on Responsible Soy* en de *Round Table on Sustainable Palm Oil*. Met de ondersteuning aan deze processen is naast de personele inzet, 1 à 2 miljoen euro gemoeid voor onderzoek (criteria-ontwikkeling) en kennisoverdracht bij de implementatie.

Voor grondstoffen (biomassa) die voor de productie van energie worden aangewend zijn in Nederland het afgelopen jaar duurzaamheidscriteria ontwikkeld. Deze criteria worden in samenwerking met o.a. het Verenigd Koninkrijk en Duitsland geagendeerd in de EU en in mondiale gremia. Vooruitlopend op internationale implementatie zal Nederland vast een rapportageplicht invoeren voor bedrijven die biomassa voor energie toepassen om zo gebruik van duurzaam geproduceerde grondstoffen te bevorderen.

- 25 *Kunt u nader ingaan op uw stelling dat de productie van een kilovlees nu eenmaal veel meer energie en water kost dan een kilo rijst? Hoeveel meer is veel meer?* 12

Analyses vanuit de Wageningen-UR geven aan dat voor de productie van één 1 kilo vlees zo'n 5 tot 8 kilo plantaardige grondstoffen nodig zijn Dit bestaat naast granen ook uit rest- en bijproducten uit de voedings- en genotmiddelenindustrie.

Een dergelijke factor is ook van toepassing op het 'extra' gebruik van inputs als water, energie en land ten opzichte van de hoeveelheid van deze inputs die noodzakelijk zijn voor de productie van één kilo rijst of ander plantaardig voedsel.

- 26 *Kunt u aangeven hoe u de constatering dat de productie van een kilo vlees meer kost dan de productie van 1 kilo rijst in uw beleid tot uitdrukking zult brengen? Kunt u daarbij aangeven of u in uw beleid wilt inzetten op de matiging van de vleesconsumptie om de druk van vleesconsumptie en vleesproductie op het ecosysteem te verminderen? Kunt u aangeven welke middelen u daarvoor in zal gaan zetten en op welke wijze uw inspanningen zijn terug te vinden in de begroting (onder welke artikelen)?* 12

Het beleid is erop gericht *alle* sectoren, zowel plantaardig als dierlijk, te verduurzamen. Zoals aangegeven in antwoord op de vragen over "het uitgeven van extra dierrechten"(Tweede Kamer 2006-2007, Handelingen, Aanghangsel 2676), laat Minister Cramer een onderzoek uitvoeren dat inzicht moet geven in de milieueffecten van diverse vervangingsstrategieën voor vlees. Als uit dit onderzoek blijkt dat vervangingsstrategieën voor vlees bijdragen tot een verandering naar plantaardige eiwitbronnen en daarbij aanmerkelijke positieve maatschappelijke effecten hebben, zal het Kabinet overwegen of, en zo ja, op welke wijze het zo'n verandering wil stimuleren. In de tussentijd zullen het voedingscentrum en Milieu Centraal informatie verstrekken over de milieuaspecten van voedingsmiddelen.

De middelen voor verduurzaming van de veehouderij in brede zin staan aangegeven in Artikel 21: 'Duurzaam Ondernemen'. Voor de middelen rondom energiebesparingen van de diverse sectoren verwijst ik bovendien naar het project 'Klimaat en Energie: Schoon en Zuinig'.

- 27 *Kunt u aangeven op welke wijze u de toenemende concurrentie tussen voedselgewassen en gewassen voor biomassa in uw beleid wilt aanpakken, welke (financiële) middelen u daarvoor ter beschikking stelt en welke doelen u wilt bereiken op dat vlak? Dus wat er uit de door u te voeren besprekingen met het bedrijfsleven zal moeten komen om de duurzaamheid van de import van landbouwproducten te verbeteren? Wat zijn daarbij uw ambities en inzet? Kunt u aangeven welke beperkingen, regels of randvoorwaarden u zult gaan opleggen als de markt zichzelf niet lijkt te reguleren?* 12

Het is de vraag in welke mate er sprake is van concurrentie tussen gewassen voor voedsel en gewassen voor biomassa/energiedoelinden. Om deze concurrentie tegen te gaan is het van belang in te zetten op andere biomassa zoals niet-voedselgewassen en afval- en reststoffen uit de voedingsmiddelenindustrie en in te zetten op de optimale waardebenutting van biomassa door bioraffinage.

In de binnenkort te verschijnen Nota "Rijksvisie op de biobased economy" heeft deze optimale waardebenutting van biomassa een centrale plaats. Onderdeel van de overheidsvisie is een

beleidsagenda waarin een aantal transitiepaden beschreven worden.

Een belangrijke randvoorwaarde van de ontwikkeling van een verantwoorde biobased economy is de inzet van duurzame biomassa. De brief 'Biomassa, de kansen en de randvoorwaarden' (kamerstuk nr 30305, nr. 26) van de minister van VROM beschrijft het kabinetsbeleid op dit terrein.

Het bedrijfsleven en NGO's worden nadrukkelijk uitgenodigd bij de implementatie van de beleidsagenda uit de visie Biobased Economy. Als het de duurzaamheid van biomassa betreft, onderschrijf ik van harte initiatieven als 'round table on sustainable palm oil', dat normen opstelt voor duurzame palmolie waarbij diverse belanghebbenden en NGO's betrokken zijn.

Ik ga er voorsnog van uit, dat de markt in staat zal zijn zichzelf te reguleren.

- 28 *Welke mogelijkheden heeft het bedrijfsleven om de duurzaamheid van importen van landbouwproducten te versterken? Hoe zou u het bedrijfsleven hierin kunnen steunen? Welke duurzaamheidscriteria hanteert u?* 13

Voor het bedrijfsleven geldt dat zich de afgelopen jaren een trendbreuk lijkt te hebben voorgedaan die er toe heeft geleid dat bedrijven beter aanspreekbaar zijn op Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (MVO). Ten aanzien van bekendheid en bewustwording rond MVO is veel gerealiseerd, maar MVO is nog zeker geen gemeengoed. De doelstelling van het Kabinet ('de ontwikkeling van MVO op gang te brengen') is bereikt. Een nader uitgewerkte Kabinetsvisie op realisering van de ambitie betreffende MVO ('alle bedrijven doen aan MVO') zal binnenkort aan de Tweede Kamer worden aangeboden.

Verder kan gewezen worden op initiatieven rond private garantiesystemen die door mij worden ondersteund.

Zo hebben een 26-tal grote Europese supermarktorganisaties, verenigd in de *European Retailer Produce Working Group* (EUREP) in 1997 het initiatief genomen om voorwaarden die zij naar hun leveranciers van verse producten toe hanteerden met elkaar te vergelijken en op elkaar af te stemmen. Aldus ontstond een meer uniform systeem van *Eurep Good Agricultural Practices*, ofwel: EurepGap. EurepGap is dus een certificatiesysteem voor de primaire sector om producten te kunnen leveren aan leden van Eurep¹. Certificatie en borging geschiedt door onafhankelijke certificeringinstellingen².

EurepGap is primair een initiatief van de private sector, in dit geval grote supermarktketens, om zowel het hoofd te bieden aan acute voedselveiligheids crises (bijv. BSE, dioxineaffaire) als tegemoet te komen aan de maatschappelijke discussies omtrent GGO-voedsel, arbeidsomstandigheden bij producenten en dierenwelzijn. Gedurende de jaarlijkse conferentie in september jl. is door retailers en toeleveranciers unaniem het besluit genomen de naam te wijzigen in GlobalGap. Dit om de groeiende mondiale rol van GlobalGap in het vaststellen van goede landbouwpraktijken duidelijk te maken.

- 29 *Kunt u aangeven waarom u voor de tweede pijler van uw beleid 'aandacht voor het dier' slechts een beperkt bedrag van iets meer dan 7 miljoen euro in uw begroting reserveert in het kader van de post 'verbetering dierenwelzijn'? Kunt u aangeven waarom dit omgerekend nog geen duizendste is van de totale LNV begroting van ruim 2,3 miljard, terwijl u stelt dat men van LNV verwacht het welzijn van dieren te stimuleren? Kunt u aangeven onder welke andere posten op uw begroting het stimuleren van het welzijn van dieren terug komt en welke bedragen er daarmee zijn gemoeid?* 13

Voor het antwoord op deze vraag verwijs ik naar het antwoord op vraag 20

¹ In Nederland Albert Hein, Laurus, Superunie, Trade Service Netherlands, McDonalds Europe.

² Onder andere Lloyds Register Quality Assurance en SKAL.

- 30 *Kunt u aangeven wat u bedoelt met dat “louter economische afwegingen bij de in te stellen maatregelen ten aanzien van bestrijdingsplichtige dierziekten niet meer acceptabel zijn”? Bedoelt u daarmee dat maatschappelijke en dierenwelzijnswaarden leidend zullen zijn bij de maatregelen die worden genomen bij een (dreigende) uitbraak van een dierziekte zoals MKZ, Blauwtong, Vogelpest, etc? Zo ja, waar blijkt dat uit?* 13

Kunt u aangeven wie welke kosten zal maken bij het voorkomen van een dierziekte en welke kosten u heeft begroot voor 2008 om dierziekten te voorkomen of aan te pakken? Kunt u daarbij aangeven waarom u deze uitgaven maatschappelijk verantwoord vindt?

Het toekomstige diergezondheidsbeleid zal zich nog meer dan voorheen richten op een integrale afweging van alle maatschappelijke belangen en die van het dier. Naast veterinaire en economische afwegingen zullen ook maatschappelijke en dierenwelzijnswaarden afgewogen worden bij de vaststelling van de te treffen maatregelen. Dit en andere zaken zal nader worden uitgewerkt in de Nationale Agenda Diergezondheid 2007–2015 die ik u binnenkort zal doen toekomen.

Het voorkómen van insleep van een dierziekte is beter dan deze weer kwijt te moeten raken. Om deze reden worden bijvoorbeeld veel dieren preventief gevaccineerd tegen diverse dierziekten, zoals onder andere Newcastle Disease. Het voorkomen van de insleep van een dierziekte ligt vooral binnen de invloed van de individuele houders. Zorgvuldigheid ten aanzien de hygiëne, in de contacten met derden, bij aanvoer en herkomst van dieren zijn hier in hoge mate bepalend.

De kosten voor preventie zijn een onderdeel van de normale kosten van ondernemers in deze sector. Op mijn begroting is ongeveer 17,5 miljoen euro gereserveerd voor het handhaven van het diergezondheidsniveau. Een groot deel van de posten, zoals I&R, early warning, monitoring en bewaking heeft eveneens een belangrijke preventieve component. De post crisisorganisatie en management bevat een aanzienlijk preventief deel omdat uit deze post de aankoop van vaccins gefinancierd wordt.

- 31 *Kunt u aangeven of u bij de vijfde pijler van uw beleid “lekker en gezond eten” ook aandacht zult besteden aan de negatieve aspecten en gezondheidsrisico's van het eten van vlees en dierlijke eiwitten? Zo ja, op welke wijze gaat u deze aspecten van vlees onder de aandacht brengen, welke budgetten heeft u hiervoor gereserveerd en welke afrekenbare doelen heeft u hierover geformuleerd?* 14

Gecombineerd met vraag 184. Bij de bevordering van lekker en gezond eten staat het voedingspatroon ten algemene centraal en niet het eten van afzonderlijke voedingsmiddelen of bestanddelen daarvan. De regering heeft al eerder dit jaar aangegeven dat vlees kan passen binnen een gezond dieet. Informatie over voeding, milieu- en dierenwelzijnsaspecten verstrekken het Voedingscentrum en Milieu Centraal (zie Tweede Kamer, vergaderjaar 2006-2007, Aanhangsel van de Handelingen nrs. 1855, 2016, 2078, 2280 en 2676).

- 32 *Kunt u aangeven wat u bedoelt met “mensen zijn in de eerste plaats zelf verantwoordelijk voor hun omgeving”? Kunt u daarbij aangeven welke aspecten van de leefomgeving u onder de individuele verantwoordelijkheid van mensen vindt vallen en welke onder de collectieve verantwoordelijkheid? Op welke wijze voert u de regierol van de zaken die onder de collectieve verantwoordelijkheid vallen? Hoe verhoudt zich uw inzet tot de conclusie van het MNP in de Milieubalans (blz. 48) dat burgers aangeven een actieve regierol van de overheid te verwachten, waar regels en financiële prikkels een onderdeel van zijn?* 14

Het doel van deze signalering is niet om een exact onderscheid te maken tussen wat onder de individuele en wat onder de collectieve verantwoordelijkheid valt. Het gaat er juist om dat mensen zich meer betrokken en verantwoordelijk voelen voor hun omgeving. Of dat nou juridisch vastgelegd is of niet. De publieke ruimte in het algemeen is daar een mooi voorbeeld van. Die is collectief, maar kan nooit alleen door de overheid beheerd worden. Individuen zullen zich daarvoor ook verantwoordelijk moeten voelen. En gelukkig gebeurt dat ook.

Ik zie het echter wel als de verantwoordelijkheid van de overheid mensen daar van tijd tot tijd op te wijzen.

Dat is iets anders dan waar het MNP op doelt in de Milieubalans. Daarin staat dat een meerderheid van de burgers verbeteringen in het milieu het liefst collectief geregeld willen zien. En dat is natuurlijk al jaren de praktijk. Daarvoor dient milieuwetgeving. Uit de kabinetsvoorstellen blijkt dat die ook weer voldoende aan bod komen.

- 33 *Kunt u aangeven wat het doel is van het verhogen van de accijns op rode diesel, aangezien er geen alternatieve brandstoffen zijn in de land- en tuinbouw?* 16

In het Belastingplan 2008 wordt ook de in het Coalitieakkoord opgenomen taakstellende verhoging van de belastingen op milieuvriendelijke brandstoffen en energie ingevuld. Bij de keuze van de maatregelen is primair gedacht aan de accijns op diesel. Daarbij gaat het zowel om de zogenoemde 'blanke' diesel (voor het wegverkeer) als de zogenoemde 'rode' diesel (voor andere doeleinden dan het wegverkeer). Het kabinet is van mening dat er geen doorslaggevende reden is om rode diesel blijvend te bevoorstellen. Vanuit milieuoogpunt ligt een gelijke behandeling met blanke diesel voor de hand. In het Belastingplan 2008 wordt de accijns zowel voor de blanke diesel als voor de rode diesel verhoogd. Daarmee wordt het verschil in accijns tussen beide brandstoffen in ieder geval niet groter.

- 34 *Op welke gebieden van het subsidiebeleid wilt u eventueel goede initiatieven belonen in plaats van nadelige effecten compenseren? Kunt u hier concrete voorbeelden van geven?* 16

Ik wil graag goede initiatieven belonen, onder andere op het terrein van duurzaam ondernemen. Dit gebeurt nu al door middel van innovatie subsidies voor onder meer energie-innovaties in de landbouw- en visserijsector. Daarnaast ga ik ook initiatieven op het gebied van bijvoorbeeld de multifunctionele landbouw ondersteunen.

Het kennisbeleid wil ik ook meer innovatiegericht maken. Hiervoor worden specifieke arrangementen en instrumenten ontwikkeld, zoals bijvoorbeeld kennisvouchers.

- 35 *Kunt u aangeven wat het goedkope en milieuvriendelijke alternatief is voor boeren die gebruik maken van rode diesel en wat doet u om biobrandstof te promoten als mogelijk alternatief?* 16

Rode diesel wordt belast met een verlaagde accijns en is bestemd voor de landbouwwerktuigen en voor bouw- en grondmachines. Het voordeel met de accijns op diesel voor het wegtransport bedraagt circa 16 eurocent per liter. Op dit moment is er geen goedkoop alternatief voor rode diesel en geen specifiek beleid om rode diesel te vervangen door biodiesel. Motoren van landbouwwerktuigen en andere machines die nu (rode) diesel gebruiken zijn niet automatisch geschikt voor biodiesel, maar fabrikanten werken daar wel aan. Het wordt aan de markt overgelaten om te bepalen waar biobrandstof gebruikt wordt en in welk percentage, zolang de macro doelstelling van 2 procent in 2007 tot 5.75 procent in 2010 gehaald wordt. Er zijn al enkele initiatieven hiervoor. Een voorbeeld is de slachterijgroep VION dat biodiesel gaat produceren op basis van dierlijk vet. De aldus geproduceerde biodiesel zal vooralsnog gebruikt worden voor het eigen vrachtwagenpark van VION.

- 36 *Kunt u aangeven of u bereid bent om de fiscale maatregelen in het kader van 'duurzame leefomgeving' uit te breiden met een heffing op vlees en andere milieubelastende voedingsproducten? Kunt u daarbij aangeven op welke wijze u voornemens bent deze in te vullen, welke opbrengsten dit zou kunnen genereren en op welke wijze u deze opbrengsten zult gaan besteden?* 16

Voor het antwoord op deze vraag kan ik korthedshalve verwijzen naar de antwoorden van de minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieu, die mede namens mij op 2 oktober jl. aan de Kamer zijn verzonden op vragen van het lid Thieme.

- 37 *Geldt de doorschuifregeling, waarbij een ondernemer zonder belastingheffing zijn onderneming kan staken en elders een nieuwe onderneming kan starten, ook bij vrijwillige verplaatsing? Zijn er gevallen waarin een ondernemer geen gebruik kan maken van deze regeling? Zo ja, welke?* 16

De doorschuifregeling, waarbij een ondernemer zonder tussentijdse belastingheffing over de stakingswinst die is toe te rekenen aan bedrijfsmiddelen en aan herinvesteringsreserves, zijn onderneming kan staken en elders een nieuwe onderneming kan starten, geldt, na inwerkingtreding van de via het wetsvoorstel Overige fiscale maatregelen 2008 voorgestelde wijziging met ingang van 1 januari 2008, ook bij vrijwillige verplaatsing. Binnen 1 jaar na de fiscale staking, eventueel verlengd als er buitengewone omstandigheden zijn, dient echter een herinvestering plaats te vinden waarop de bij staking van de onderneming niet belaste stakingswinst kan worden afgeboekt. Bij vrijwillige verplaatsing dient dan, voor wat betreft bedrijfsmiddelen waarop niet wordt afgeschreven en op bedrijfsmiddelen waarop wordt afgeschreven in 10 jaar of meer, wel te worden voldaan aan het vereiste dat de herinvestering plaatsvindt in een bedrijfsmiddel met eenzelfde economische functie. Er zijn verder geen gevallen waarin een ondernemer geen gebruik kan maken van deze doorschuifregeling.

- 38 *Welke invloed heeft de motie Van Geel c.s. (31200 nr. 16) op het voornemen om de accijns op onder andere rode diesel te verhogen?* 16

De motie verzoekt de regering de voorstellen nader uit te werken en de Kamer over de uitvoering hiervan voor de algemene financiële beschouwingen te berichten. De Kamer is hierover inmiddels geïnformeerd. De verhoging van de accijns op rode diesel met 1 cent per liter per 1 januari 2009 blijft achterwege.

- 39 *Hoeveel procent van de export van de Nederlandse agrosector richt zich op de driehoek Londen-Berlijn-Parijs? Waar gaat de overige export naartoe?* 17

58% van de totale export in agrarische producten en voedingsmiddelen werd in 2006 naar de buurlanden Duitsland, Frankrijk, België en Verenigd Koninkrijk geëxporteerd. De overige export richt zich met name op de EU lidstaten Italië, Spanje, Zweden en Denemarken. Buiten de EU werd vooral naar de Verenigde Staten en Rusland geëxporteerd.

- 40 *Kunt u aangeven wat u bedoelt met “door continue innovatie loopt de Nederlandse agrosector op een groot aantal duurzaamheidsaspecten voorop in de wereld, waaronder dierenwelzijn. De minister streeft ernaar deze voorsprong te behouden”? Op welke terreinen van dierenwelzijn loopt Nederland voorop in de wereld en kunt u deze conclusie specificeren naar de volgende productiedieren: pluimvee, varkens, kalveren, konijnen, runderen, geiten, schapen en overige productiedieren? Kunt u aangeven op welke landen Nederland voorop loopt in het dierenwelzijn bij genoemde productiedieren? Kunt u aangeven op welke wijze u uw ambitie om de voorsprong te behouden wilt invullen, welke budgetten u hiervoor ter beschikking heeft en welke afrekenbare doelen u stelt? Kunt u daarbij ook aangeven welke maatregelen gericht zijn op regulering en strengere wetten en welke maatregelen gericht zijn op het stimuleren van de sector?* 17

De veehouderijsectoren hebben de afgelopen jaren onder invloed van veranderingen in de marktvrage en van Europese en nationale regelgeving belangrijke stappen gezet in de verduurzaming van de productie. Dit is mede mogelijk gemaakt door innovatieve ontwikkelingen in stal- en houderijsystemen waar individuele Nederlandse ondernemers op grote schaal op hebben ingehaakt. Het gaat hierbij onder andere om het toepassen van stalsystemen en luchtwassers waarmee de emissies van ammoniak, geur en fijn stof naar het milieu vergaand worden verminderd. Wat het dierenwelzijn betreft zijn er in Nederland innovatieve stalsystemen ontwikkeld voor de legpluimveehouderij (in het kader van het project Houden van Hennen) en voor de vleesvarkenshouderij (Comfort Class).

Op een aantal terreinen zit de Nederlandse veehouderijsector als het gaat om dierenwelzijn in de kopgroep. De legpluimveehouderij is de afgelopen vijf jaar versneld omgeschakeld naar het houden van legkippen in alternatieve niet-kooisystemen. Op dit moment wordt meer dan de helft van de legkippen in deze alternatieve systemen gehouden. In de varkenshouderij wordt, mede met

het oog op de Europese verplichting per 2013, op dit moment ruim 40% van de dragende zeugen in groepshuisvesting gehouden. In het Varkensbesluit zijn voor een aantal maatregelen verdergaande normen van kracht in vergelijking met de Europese welzijnsrichtlijn voor varkens. Zo geldt er vanaf 2013 een strengere oppervlakenorm voor vleesvarkens in Nederland. Verder zijn er in productschapsverordeningen welzijnsnormen vastgesteld voor vleeskuikenouderdieren, vleeskalkoenen, nertsen en konijnen.

In de komende Nota dierenwelzijn zal ik mijn beleid voor de komende jaren presenteren.

- 41 *Kunt u aangeven welke stappen u in Nederland zult ondernemen om concrete stappen te zetten op het gebied van verduurzaming, naast uw ambitie om verduurzaming internationaal aan te pakken in WTO en EU verband?* 17

In de begroting staan vele concrete acties rond verduurzaming. Zo wordt er onderzoek gedaan naar duurzame en diervriendelijke stallen, is er een innovatieprogramma voor het tegengaan van fijn stof, is er een intensivering van het Programma versnelling energietransitie glastuinbouw, wordt de nieuwe beleidslijn biologische landbouw geïmplementeerd, wordt er een marktstudie gedaan naar duurzame alternatieven voor fossiele brandstoffen, etc.

- 42 *Kunt u aangeven op welke wijze u de spanning tussen burger en consument ten aanzien van de keuzes die deze maakt in zijn koopgedrag zult aanpakken, welke budgetten u hiervoor beschikbaar stelt en welke afrekenbare doelen u hiermee wilt realiseren?* 18

Ten aanzien van de spanning tussen burger en consument heb ik in mijn begroting aangegeven dat ik een sterker accent op de verantwoordelijkheid van de consument wil leggen. De gesignaleerde spanning tussen burger en consument lijkt met name gelegen te zijn in het feit dat de door de burger geuite maatschappelijke wensen ten aanzien van zijn voedsel niet zichtbaar worden doorvertaald in diens aankoopgedrag. Ik wil in dit spanningsveld met name door middel van het vergroten van de kennis bij de burger over de productie en samenstelling van zijn voedsel bewustwording creëren waardoor de consument beter de gevolgen van gemaakte keuzes kan overzien en beoordelen. Zonder uitpuutend te zijn zet ik hiervoor de activiteiten van het Voedingscentrum Nederland in (€3,25 mln), het instrument van de smaaklessen (€900.000) en heb ik middelen beschikbaar (ca. €2 mln) om kleinere activiteiten te stimuleren. Daarnaast zet ik via het spoor van onderzoek in op instrumentontwikkeling om met het gedrag van consumenten te kunnen sturen (zie ook antwoord op vraag 67).

- 43 *Kunt u aangeven welke plannen u heeft om een effectievere koppeling te maken van EU-inkomenstoelagen aan maatschappelijke waarden waaronder dierenwelzijn? Kunt u voorbeelden geven van maatregelen die u voornemens bent te nemen?* 18

Het Kabinet vindt het belangrijk dat de huidige EU-inkomenstoelagen in de landbouw meer gekoppeld gaan worden aan het realiseren van maatschappelijke waarden, zoals voedselveiligheid en voedselzekerheid, het in stand houden van het landschap en de zorg voor milieu en dierenwelzijn.

Eind november komt de Europese Commissie met de health check mededeling waarin ze een tussenstand opmaakt van de GLB-hervorming van 2003. Naar verwachting zullen daarin ook ideeën opgenomen zijn over de verdere evolutie van het GLB richting 2013 en daarna. Dit document is de start van een diepgaande discussie over de toekomst van het GLB. De Nederlandse inbreng is er onder meer op gericht om vermaatschappelijking van inkomenssteun mogelijk te maken.

Tijdens het AO ter voorbereiding van de Landbouwrraad van september, heb ik toegezegd U per brief te informeren over de mogelijke Nederlandse inbreng in de komende GLB-discussie. Hierin zal ik tevens aandacht geven aan de vermaatschappelijking van EU-inkomenstoelagen. Deze brief zal ik u in december doen toekomen

- 44 *Kunt u aangeven hoe u de constatering dat dierenwelzijn hoog op de maatschappelijke en politieke agenda staat heeft vertaald naar uw beleid en begroting? Op welke wijze is het optimaliseren van dierenwelzijn vertaald naar hoge ambities in uw beleid? Kunt u aangeven waarom u met name in internationaal verband uzelf wilt inzetten voor dierenwelzijn? Kunt u aangeven hoe zich dit verhoudt tot uw ambitie om de voorsprong op andere landen te behouden als het gaat om dierenwelzijn?* 18

In het Coalitieakkoord van 7 februari 2007 is een nota Dierenwelzijn aangekondigd. Hierin zal het dierenwelzijnsbeleid voor de komende jaren worden uitgewerkt. Deze nota zal naar verwachting medio oktober naar de Tweede Kamer worden gezonden. Voor een antwoord op deze vraag verwijs ik u daarom graag naar deze nota.

Voor het antwoord op de vraag naar de vertaling hiervan in de begroting verwijs ik u naar het antwoord op vraag 20.

- 45 *Kunt u aangeven hoeveel budget u beschikbaar stelt voor het onderzoek naar diervriendelijke stallen?* 18

In het Coalitieakkoord van 7 februari 2007 is een nota Dierenwelzijn aangekondigd. Hierin zal het dierenwelzijnsbeleid voor de komende jaren worden uitgewerkt. Deze nota zal naar verwachting medio oktober naar de Tweede Kamer worden gezonden. Voor een antwoord op deze vraag verwijs ik u daarom graag naar deze nota.

- 46 *Kunt u aangeven op welke wijze u de invloed van de consument via zijn koopgedrag wilt aanwenden voor het verbeteren van de wijze waarop dieren worden gehouden? Kunt u aangeven of u daarbij ook voornemens bent de consument te sturen in zijn koopgedrag middels financiële prikkels? Zo ja, op welke wijze?* 18

In het Coalitieakkoord van 7 februari 2007 is een nota Dierenwelzijn aangekondigd. Hierin zal het dierenwelzijnsbeleid voor de komende jaren worden uitgewerkt. Deze nota zal naar verwachting medio oktober naar de Tweede Kamer worden gezonden. Voor een antwoord op deze vraag verwijs ik u daarom graag naar deze nota. Tevens verwijs ik naar de antwoorden op vraag 23 en 70 inzake kennisvergroting, voorlichting en etikettering.

- 47 *Kunt u aangeven wat u bedoelt met uw uitgangspunt dat in het Wetsvoorstel dieren het dier zélf centraal staat? Kunt u daarbij aangeven welke implicaties dit heeft voor de bescherming van dieren en het gebruik van dieren door mensen voor productie van vlees, zuivel en andere dierlijke producten?* 18

In het wetsvoorstel dieren wordt de wetgeving samengebracht die betrekking heeft op het houden van dieren door de mens. Gedacht kan worden aan de voorschriften met betrekking tot het houden, het vervoeren en het fokken van dieren, de productie en het gebruik van diervoeders en diergeneesmiddelen, en de uitoefening van de diergeneeskunde. Een proeve van het wetsvoorstel is op 2 augustus 2007 voor commentaar aan een aantal maatschappelijke organisaties gezonden. De ontvangen commentaren worden verwerkt. Het ligt in de bedoeling het voorstel deze maand voor advies aan de Raad van State voor te leggen, waarna het bij het parlement ter behandeling wordt ingediend.

- 48 *Kunt u aangeven wat de resultaten zijn van de internetenquête naar de toekomst van het GLB? Kunt u aangeven welk belang er wordt gehecht aan een koppeling van dierenwelzijn aan inkomstenstoelagen? Kunt u aangeven wat u gaat doen met de resultaten?* 18

De resultaten van de internetenquête zal ik nog voor de behandeling van de LNV-begroting naar uw Kamer zenden. Tegelijkertijd zal ik u daarbij een appreciatie geven van de uitkomsten van de maatschappelijke dialoog die ik sinds mijn aantreden heb georganiseerd over het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB). Behalve de internetenquête en het internetforum heeft die dialoog o.a. bestaan uit gesprekken met vertegenwoordigers uit diverse maatschappelijke

geledingen, keukentafelgesprekken in tien regio's en een publieksonderzoek. Alle bijdragen die zijn geleverd aan die internetconsultatie kunt u overigens nalezen op de internetsite van mijn departement (www.minlnv.nl).

De resultaten van de internetenquête zal ik, tezamen met de resultaten van de andere onderdelen van de maatschappelijke dialoog, laten meewegen in mijn standpuntbepaling over de toekomst van het GLB en in het bijzonder over de zogenaamde 'health check' van het GLB. Een discussienota van Commissaris Fischer Boel over deze 'health check' verwacht ik eind november 2007, gevolgd door wetgevingsvoorstellen in mei 2008. Ik zet mij in om in de toekomst de inkomensstoelagen meer te koppelen aan het realiseren van maatschappelijke waarden, zoals voedselveiligheid, dierenwelzijn en het in stand houden van het landschap.

- 49 *Is er geld vrijgemaakt in de begroting voor het realiseren van voorstellen om de Europese inkomenssteun meer te koppelen aan het realiseren van maatschappelijke waarden en om de weidegang te bevorderen? Hoeveel?* 18

Er is in de begroting geen geld vrijgemaakt voor de vermaatschappelijking van inkomenssteun. De inkomenssteun is volledig EU-gefinancierd. Verder verwijst ik u naar de antwoorden op vraag 43 waarin nader wordt ingegaan op het informatie- en besluitvormingstraject.

- 50 *Hoe groot is de onbalans tussen de vangstmogelijkheden en de bestaande capaciteit in de Noordzeevervisserij als gevolg van het nieuwe Europese beleid? Hoe groot is het deel van deze sector dat gesaneerd moet worden, zodat de sector in de toekomst winstgevend kan zijn?* 19

De visserijdruk moet afgestemd worden op de vangstmogelijkheden. Met name de zeevisserij wordt als gevolg van het meerjarenplan voor tong en schol geconfronteerd met een aanzienlijke overcapaciteit die noodzaakt tot een verdere sanering van de vloot. Gezien de noodzaak om op korte termijn te komen tot een reductie van de capaciteit, is het mijn streven nog dit jaar een saneringsregeling te openen.

De balans tussen de vangstmogelijkheden en de bestaande capaciteit is complex, maar vooral afhankelijk van vraag hoe de bestanden zich ontwikkelen. De relatie tussen capaciteit en winstgevendheid is afhankelijk van vele factoren zoals de olieprijs, de ontwikkeling van nieuwe innovatieve vismethoden en de ontwikkeling van de opbrengstprijzen etc. Met de sanering die aan het eind van dit jaar is voorzien, zal de platvisvloot met ca. 15% gereduceerd worden.

- 51 *Wat is het budget dat besteed wordt op het gebied van agrologistiek uitgesplitst naar de verschillende projecten, initiatieven, etc.? Welke concrete maatregelen, plannen of projecten zijn er nog te verwachten op dit gebied en in hoeverre is hiermee rekening gehouden binnen de verschillende budgetten van de begroting?* 19

In de begroting 2008 is momenteel €0,4 mln beschikbaar voor Agrologistiek. Dit budget wordt besteed aan het Platform Agrologistiek, communicatieactiviteiten en onderzoek en onderwijs. LNV faciliteert in algemene zin; het bedrijfsleven financiert zijn eigen projecten.

Ik heb bij de bespreking van de tussentijdse beleidsevaluatie Agrologistiek in de Tweede Kamer een actieplan Agrologistiek aangekondigd.

- 52 *Bekijkt u bij het streven naar het terugdringen van de transportbehoefte ook de veetransporten naar het buitenland? Bent u bereid ook naar deze transporten te kijken en zich (ook in Europees verband) hard te maken voor het doden op de plaats, waarna pas vervoer van het vlees plaats vindt, en zich in te zetten om van levend veevervoer naar karkasvervoer over te gaan?* 19

Mijn streven is om de transportduur van slachtdieren in Europees verband op termijn te gaan limiteren. Dat wil zeggen dat slachtdieren in mijn visie in de regio Noord-West Europa geslacht moeten worden. De karkassen kunnen van hieruit verder worden gedistribueerd.

- 53 *Wanneer wordt het actieplan Opschaling Agrologistiek naar de Kamer gestuurd? Wordt de inpassing van extra vervoersbewegingen in landbouwontwikkelingsgebieden in het kader van de reconstructie meegenomen in het actieplan?* 19

Het is de bedoeling om het Actieplan Opschaling Agrologistiek voor de begrotingsbehandeling naar de Kamer te sturen.

Het doel van de Visie Agrologistiek en daarmee het Actieplan is om vervoersbewegingen en daarmee CO2 uitstoot te verminderen.

De inpassing van extra vervoersbewegingen in landbouwontwikkelingsgebieden wordt in algemene zin niet meegenomen in het actieplan Opschaling Agrologistiek. Wel besteedt het actieplan aandacht aan de inpassing van extra vervoersbewegingen in de landbouwontwikkelingsgebieden als hier agrologistiek-projecten zijn gelokaliseerd (o.a. A1-eiwit corridor en "nieuw gemend bedrijf"). Overigens hebben gemeenten en provincies overwegingen omtrent infrastructuur en extra vervoersbewegingen meegenomen bij hun keuzes voor de landbouwontwikkelingsgebieden. Voor het grootste deel van de landbouwontwikkelingsgebieden worden zogenaamde 'ontwikkelingsplannen' gemaakt, waarin de extra vervoersbewegingen nadrukkelijk een onderdeel vormen bij de verdere keuzes t.a.v. de inrichting.

- 54 *Wat is het antwoord op de vraag of we produceren voor de mond of voor de motor, die u oppert in relatie tot het genoemde risico dat biomassa-productie de voedselproductie verdringt?* 20

Als landbouwgrond voor de productie van biomassa voor energie wordt ingezet, kan deze zelfde grond niet worden benut voor de productie van voedsel. Kortom, in theorie is dus altijd sprake van concurrentie met voedselproductie. Of de inzet van biomassa daadwerkelijk de voedselproductie verdringt en mogelijk tot (meer) honger leidt in de wereld, is een andere vraag.

In de kabinetsvisie op de bio-based economy die de TK spoedig zal worden aangeboden, staat de optimale waardebenutting van biomassa centraal, met daarbij de focus op de verwerking van reststromen. Door juist hierop in te zetten is er geen directe relatie met de voedselproductie.

- 55 *Hoe gaat u dit risico voorkomen als de Commissie Cramer al aangeeft dit effect niet te kunnen ondervangen door het stellen van criteria?* 20

Op dit moment werk ik samen met de Ministers van VROM en voor OS aan de uitwerking van een Plan van Aanpak om de monitoring van de impact op macro-niveau vorm te geven. Duurzame productie van biomassa is de primaire verantwoordelijkheid van bedrijven. De Commissie Cramer heeft geconstateerd dat niet alle ongewenste sociale en milieu effecten van het gebruik van biomassa op bedrijfsniveau kan worden voorkomen. Sommige vraagstukken, zoals landgebruik, concurrentie met voedsel en indirecte druk op biodiversiteit zullen op macroniveau moeten worden bekeken.

- 56 *Hoe verhouden de pilotprojecten duurzame importketens zich met de criteria van de Commissie Cramer en hoe garandeert Nederland dat geen onduurzame biomassa wordt geïmporteerd als de Cramercriteria nog niet gehanteerd worden?* 20

Het kabinet stimuleert de duurzame productie van biomassa door het opzetten van proefprojecten voor verduurzaming van biomassa-productie voor energiedoeleinden. De proefprojecten worden opgezet in verschillende ontwikkelingslanden. Hierover zijn reeds afspraken gemaakt met Indonesië en Mozambique. Gesprekken worden voorts gevoerd met Mali, Zuid-Afrika, Democratische Republiek Congo, Brazilië en Maleisië. Het doel van het bilaterale beleid is om ontwikkelingslanden te ondersteunen bij de productie van duurzame biobrandstoffen, om zo bij te dragen aan armoedebestrijding en plattelandsontwikkeling. Dit proces wordt primair getrokken door de Minister van VROM en de Minister voor OS.

LNV is betrokken bij de uitwerking van het Plan van Aanpak Mondiale biomassa.

Onderdeel van het plan van aanpak zijn pilotprojecten. Deze projecten zijn onder andere bedoeld

om te kijken of duurzaamheidcriteria functioneren.

Minister Cramer zal in een brief mede namens de Ministers van Economische Zaken, voor Ontwikkelingssamenwerking en van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit reageren op de uitwerking van de motie Spies (kamerstukken II, 2006/07, 30 305, nr. 30). Er zal ook ingegaan worden in hoeverre voorkomen kan worden dat onduurzame biomassa gebruikt gaat worden. U kunt deze brief op korte termijn tegemoet zien.

- 57 *Hoe gaan de partnerschappen met een aantal landen, waaronder Indonesië, Mozambique en Mali, waar Nederland demonstratieprojecten opzet voor verduurzaming van biomassa productie voor energiedoelinden, eruit zien? Hoe gaan deze pilotprojecten eruit zien? Betekent dit concreet palmolieplantages in bijvoorbeeld Mali?* 20

Het kabinet wil de duurzame productie van biomassa stimuleren door het opzetten van proefprojecten voor verduurzaming van biomassa productie voor energiedoelinden. De proefprojecten zullen worden opgezet in verschillende ontwikkelingslanden. Hierover zijn reeds afspraken gemaakt met Indonesië en Mozambique. Gesprekken worden voorts gevoerd met Mali, Zuid-Afrika, Democratische Republiek Congo, Brazilië en Maleisië. Het doel van het bilaterale beleid is om ontwikkelingslanden te ondersteunen bij de productie van duurzame biobrandstoffen, om zo bij te dragen aan armoedebestrijding en het voeren van een dialoog over de gevolgen voor voedselzekerheid, de positie van kleine boeren en het milieu. De vraag of hiermee in Mali ook daadwerkelijk palmolieplantages worden gesticht dan wel op andere gewassen wordt ingezet is momenteel nog niet te beantwoorden. Dit is overigens een nationale aangelegenheid. De partnerschappen worden primair getrokken door de minister van VROM en de minister voor Ontwikkelingssamenwerking.

Het ministerie van LNV heeft samen met het ministerie van BuZa, Directoraat-Generaal Internationale Samenwerking, een publiek-privaat partnerschap markttoegang palmolie ontwikkeld met Indonesië en Maleisië. Dit partnerschap richt zich, in de geest van de VN World Summit on Sustainable Development (WSSD, 2002) op sociale, ecologische en economische duurzaamheid in de gehele palmolieketen. Activiteiten richten zich op kwaliteitseisen in de brede zin, met aandacht voor voedselveiligheid en –kwaliteit, de positie van kleine producenten ('smallholders') en het behoud van biodiversiteit.

- 58 *Welke maatregelen wilt u nemen om de uitstoot van andere broeikasgassen dan CO2 in de glastuinbouw terug te dringen?* 20

De voornaamste broeikasgassen die door tuinbouwbedrijven worden uitgestoten bij de verbranding van aardgas in gasmotoren en ketels zijn kooldioxide (CO₂) en methaan (CH₄).

Bij het terugdringen van de uitstoot van CH₄ werkt LNV nauw samen met VROM, EZ en het bedrijfsleven op het gebied van onderzoek en nieuwe regelgeving.

Recent is in dit kader een onderzoek afgerond waarin 10 veel verkochte typen gasmotoren in de glastuinbouw zijn doorgemeten op hun uitstoot van CH₄. De uitkomsten van dit onderzoek zijn betrokken in, de door VROM in overleg met LNV, aangescherpte eisen van het z.g.n. Groen Label Kascertificaat versie 8. De bedoeling van deze bovenwettelijke norm is dat slechts de 30% schoonste motoren subsidie kunnen krijgen via de MIA/Vamil-regelingen en de Regeling Groen Beleggen.

VROM werkt tevens, in samenwerking met o.a. LNV, aan de herziening van het Besluit Emissie Eisen Stookinstallaties (BEES-B). Hierin zullen aanzienlijk aangescherpte wettelijke eisen worden opgenomen ten aanzien van de emissie van CH₄ (broeikas) (en NO_x (verzuring)) voor alle gasmotoren (dus niet alleen voor die in de tuinbouw).

De beoogde reductie van de uitstoot van NO_x is in de glastuinbouw reeds mogelijk door het inzetten van een rookgasreiniger. De meeste nieuw geïnstalleerde motoren zijn uitgerust met die technologie. De rookgasreiniger maakt het voor de tuinder tevens mogelijk de CO₂ uit de rookgassen te filteren en te gebruiken als meststof in de kas. Hierdoor reduceert hij naast de emissie van NO_x dus ook CO₂.

Voor het afvangen van CH₄ bestaat echter nog geen technologie. VROM werkt daar momenteel

samen met een commercieel bedrijf aan en verwacht dat een dergelijke katalysator binnen twee jaar beschikbaar komt.

- 59 *Hoe gaat u zich samen met uw collega van Ontwikkelingssamenwerking inzetten voor een samenhangend beleid ten behoeve van klimaatverandering en duurzame voedselvoorziening? Hoe gaat u dit concreet vorm geven?* 22

Duurzame voedselvoorziening in de context van klimaatverandering richt zich op het terugdringen van emissies (mitigatie) en het aanpassen aan klimaatverandering (adaptatie). De inzet van Nederland is om in internationaal kader zowel mitigatie als adaptatie een integraal onderdeel te laten zijn van duurzame ontwikkeling. LNV richt zich op duurzame voedselvoorziening in het bijzonder. De inzet verloopt langs de volgende drie sporen: bewustwording, kennisontwikkeling en advisering over maatregelen en stimulering innovatie. Een uitgebreidere beschrijving van de Nederlandse rol op het gebied van klimaatverandering staat beschreven in TK 2007-2008, 30 495, nr. 3.

LNV is begonnen met activiteiten om de bewustwording te vergroten. Zo is begin dit jaar samen met het Directoraat-Generaal Internationale Samenwerking van het ministerie van BuZa het magazine Change uitgebracht dat ingaat op de relatie adaptatie aan klimaatverandering en rurale ontwikkeling in ontwikkelingslanden.

Op het terrein van kennisontwikkeling ondersteunt Nederland het toegepaste onderzoek dat in Wageningen plaatsvindt. Zo zal er een internationale cursus opgezet worden over adaptatie aan klimaatverandering in ontwikkelingslanden en levert LNV bijdrages aan ontwikkelingsprojecten in de Nijldelta. Deze bijdrages bestaan uit het ontwikkelen van concrete adaptatiestrategieën voor een duurzame landbouw. Kennis op dit terrein zal ook worden gegenereerd vanuit het nieuwe programma Kennis voor Klimaat waarvoor het kabinet recent €50 miljoen heeft vrijgemaakt.

In de richting van de FAO, OECD, CBD en CSD kader en in 'Partners voor Water' en 'Water for food and ecosystems' zal de relatie met klimaatverandering versterkt worden. Ook zal gezocht worden naar internationale afspraken binnen het VN Klimaatverdrag ten aanzien van kennisoverdracht, capaciteitsopbouw en concrete financieringsopties.

De regering (OS, LNV, andere ministeries) is voornemens een gezamenlijke nota uit te brengen over de samenhang tussen landbouw, rurale bedrijvigheid en voedselzekerheid, waar ook kort wordt in gegaan op de noodzaak van een goed beleid voor adaptatie aan klimaatverandering. Deze nota zal later dit jaar aan de Kamer worden toegezonden.

- 60 *Welke departementen zijn betrokken bij de interdepartementale directie Kennis en Innovatie? Waaruit bestaat uw bijdrage aan deze interdepartementale directie?* 22

Bij de interdepartementale programmadirectie Kennis en Innovatie zijn op dit moment betrokken de departementen EZ, OCW, LNV, V&W, VWS, VROM, BZK en Defensie.

LNV levert beleidsinzet op alle onderdelen van het werkprogramma.

- 61 *Welke concrete maatregelen wilt u nemen om de publiekprivate samenwerking bij innovatie te vergroten?* 22

Het innovatiebeleid van LNV neemt de plannen van ondernemers als uitgangspunt en ondersteunt ondernemers bij de realisatie van hun ambities. Ik heb besloten tot voortzetting van de innovatieregeling. Ik zal de ontwikkeling van de Groene Kenniscoöperatie, waarbij de relatie MKB-Onderzoek-onderwijs verder wordt versterkt, krachtig ondersteunen. De deelname aan het interdepartementale Koplopersloket is uitgebreid en beter ingebed. Met de uitbouw van SBIR-pilots bevorder ik een grotere betrokkenheid van het MKB bij onderzoek en ontwikkeling.

- 62 *Gaat u ook budget beschikbaar stellen voor natuuronderwijs op basisscholen, naast dat voor het voorgezet en hoger onderwijs?* 25

LNV investeert niet rechtstreeks in het reguliere (basis)onderwijs dat gebeurt via de begroting van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW).

LNV investeert wel in natuuronderwijs in de hele onderwijskolom, bijvoorbeeld via inhoudelijke projecten zoals 'smaaklessen' die specifiek voor basisonderwijs beschikbaar zijn. Daarnaast investeert LNV in Natuur- en milieu-educatie (NME), waarvoor de concrete uitvoering bij derden ligt en in het programma Leren voor Duurzame Ontwikkeling (LvDO). Via de Regeling Draagvlak Natuur (RDN) faciliteert LNV ook projecten van derden die het natuuronderwijs op basisscholen ondersteunen.

De 'leeractiviteiten' zijn zowel gericht op systeemniveau (bijvoorbeeld door via Groen onderwijs, LvDO, NME, door landelijk samen te werken met de onderwijspartijen die het curriculum vormen (zoals de pedagogische centra), het vaststellen van kerndoelen, kenniscirculatie Groen voor burgers etc.) als op het in de praktijk beschikbaar maken van voorzieningen (bijvoorbeeld de bezoekerscentra en onderwijsprojecten van Staatsbosbeheer, Nationale Boomfeestdag, voorlichting en educatie in Nationale Parken, etc.)

- 63 *Zijn er voor het jaar 2008 geen middelen in de enveloppe duurzame leefomgeving voor het onderwerp Landschap en Natuur (EHS) en worden deze middelen pas vanaf 2009 benut? Moeten daaruit geconcludeerd worden dat 2008 een jaar van stilstand wordt?* 25

Voor 2008 zijn inderdaad geen extra middelen voor landschap en natuur gereserveerd vanuit de enveloppe duurzame leefomgeving. Die komen pas vanaf 2009 beschikbaar. Maar dat betekent niet dat 2008 een jaar van stilstand wordt. In de bestuursovereenkomsten met alle provincies heb ik voor de periode 2007-2013 afspraken gemaakt over te realiseren prestaties voor landschap en natuur met de daarbij behorende financiële rijksmiddelen. De provincies zijn voortvarend aan de slag gegaan met de uitvoering er van en zullen daar in 2008 mee doorgaan.

- 64 *In hoeverre biedt het instellen van een sociaal stimuleringsbudget platteland meerwaarde boven bestaande mogelijkheden voor de beoogde initiatieven uit bijvoorbeeld POP- en reconstructiegelden? Wat zijn de jaarlijkse kosten die gemoeid zijn bij het instellen van een sociaal stimuleringsbudget platteland?* 25

In het beleidsprogramma geeft het kabinet aan dat het belang hecht aan de vitaliteit en leefbaarheid van het platteland. Op dit moment zijn er geen sociaal-economische rijksdoelen geformuleerd in het ILG (waaronder reconstructiedoelen vallen); dit geldt ook niet voor doelen onder het POP-2. De middelen zijn vooral bedoeld voor ruimtelijk-fysieke investeringen.

Provincies, gemeenten, ondernemers en burgers staan in eerste instantie aan de lat voor de sociaal maatschappelijk opgave.

- 65 *Hoeveel hectare van de gewenste 16.000 ha. groene gebieden rondom de grote steden is al gerealiseerd? Welke gebruiksfuncties hebben de gebieden nu die nog gerealiseerd moeten worden?* 25

Per 1 januari 2005 is 9.529 ha Recreatie om de Stad verworven en is 6.312 ha ingericht. In de periode 2005-2006 is 2.721 ha verworven en is 681 ha ingericht.

De gebieden die nu nog gerealiseerd moeten worden hebben overwegend grondgebonden landbouw als gebruiksfunctie.

- 66 *Is er een analyse gemaakt waaruit blijkt dat verduurzaming van voedselketens inderdaad door consumentenbewustwording zal worden ingezet? Hoe verhoudt zich dit met het feit dat voor vele producten een consument geen weet heeft hoe het geproduceerd is?* 26

Gecombineerd met vraag 68. Maatregelen gericht op verduurzaming van de voedselketen dienen rekening te houden met het mondiale karakter van de voedselproductie. Instrumenten als nationale regelgeving en financiële prikkels kennen daarom beperkingen, ook in het kader van de WTO. In het SER-rapport "Duurzaamheid vraagt om openheid" (Publicatienummer 2, 21 maart 2003) wordt op basis van onderzoeken geconcludeerd dat de burger een onmisbare rol vervult als aanjager van het proces naar een duurzamere productie (hier en elders). Hiervoor is het nodig dat hij zich bewust is van het belang van duurzaamheid en van het feit dat duurzaam handelen van alle actoren

vereist is om duurzaamheid te realiseren. De SER ziet in dat verband de volgende prioriteiten om tot duurzame consumptie te komen: vergroten van het duurzaamheidsbesef van de burger; stimuleren van duurzame consumptie via de sociale omgeving van de consument; stimuleren van duurzame consumptie via de fysieke omgeving van de consumptie; bevorderen van ketentransparantie en productinformatie. Het LNV-beleid grijpt op deze vier punten aan.

- 67 *Kunt u aangeven wat u verstaat onder het uitbrengen van een versie van 'de Staat van het Voedsel' en hoeveel het uitbrengen kost, welke doelen zij voor ogen heeft en waarom het uitbrengen van een rapport bijdraagt aan het vergroten van het duurzaam koopgedrag?* 26

De 'Staat van voedsel' is een rapportage waarmee ik integraal inzichtelijk wil maken van welke maatschappelijke waarden de burger aangeeft dat deze voor hem belangrijk zijn in relatie tot zijn voedselpakket en hoe hij daar in zijn aankoopgedrag vervolgens rekening mee houdt. De rapportage – die ik periodiek wil herhalen om verschuivingen in maatschappelijke wensen en aankoopgedrag te kunnen monitoren – moet helpen inzichtelijk te maken of burgerwens en consumentendaad op elkaar aansluiten en waar dat niet het geval is. Een dergelijke rapportage kan zowel beleidsmatige scherpte aanbrenge als de maatschappelijke discussie over eventuele verschillen tussen burgerwens en consumentendaad helpen voeren. Het uitbrengen van de rapportage in 2008 wordt dit jaar voorbereid. In de onderzoeksmiddelen is daarvoor €200.000 gereserveerd.

- 68 *Kunt u aangeven op welke wetenschappelijke literatuur u uw aanpak baseert dat u vooral wilt inzetten op kennisoverdracht en informatievoorziening aan consumenten om deze te bewegen tot duurzamere aankopen? Kunt u aangeven waarom u andere instrumenten, zoals regelgeving en financiële prikkels niet noemt, terwijl deze in combinatie met kennisoverdracht zeer effectief kunnen zijn in het veranderen van consumentengedrag?* 26

Zie antwoord op vraag 66.

- 69 *Kunt u aangeven op welke wijze u tegemoet wilt komen aan de wens van burgers om een sterkere regierol te nemen in het opleggen van beperkingen ten aanzien van producten die milieubelastend zijn om zo het consumptiegedrag te sturen?* 26

In reactie op uw vraag sluit ik me aan bij reactie die de premier gaf tijdens de Algemene Politieke Beschouwingen (op 20 september) naar aanleiding van een motie voorgesteld door de leden Thieme, Halsema en Pechtold (TK 31 200, nr. 35).

- 70 *Hoe gaat u etikettering en keurmerken (uniformering) stimuleren?* 28

Het etiketteringsbeleid is grotendeels Europees beleid. Op dit moment vindt in Brussel een algemene discussie plaats over herziening van het etiket. Uitgangspunt hierbij is dat het etiket begrijpelijk en bruikbaar moet zijn voor consumenten. Tevens vindt een specifieke EU-discussie plaats over het opnemen van informatie over dierenwelzijn op het etiket. Zoals u weet, ben ik hier voorstander van en tracht ik dit ook te bevorderen.

Naast etikettering kunnen bedrijven vrijwillig een keurmerk plaatsen op hun product. Op dit moment is er een groot aantal keurmerken en ook hier bestaat het risico dat de consument door de bomen het bos niet meer kan zien. Tegelijk speelt de vraag of we iets kunnen doen aan de herkenbaarheid van duurzame voedselproducten die niet biologisch zijn. Ik wil komende maanden nagaan of de herkenbaarheid van deze producten ten tijde van de campagne voedselkwaliteit door middel van een beeldmerk kan worden versterkt.

- 71 *Hoe gaat u zorgen dat de tarieven voor de destructie van dierlijke kadavers in 2010 kostendekkend zullen zijn? Waarom een inspanningsverplichting en geen resultaatsverplichting?* 30

Het LNV-beleid is er steeds op gericht geweest om de overheidsbijdrage geheel af te bouwen (kostendekkende tarieven te hanteren) vanuit de redenering dat de vervuiler betaalt en de houder van het dier ook financieel verantwoordelijk is voor een veilige afvoer en verwerking van het

kadaver na de dood van het dier. Voor de overheidsbijdrage op destructietarieven zijn in de begroting tot en met 2009 middelen beschikbaar om het verschil tussen de kostendekkendheid van de tarieven van Rendac en de werkelijke kosten van het inzamelen en verwerken van kadavers te betalen (overheidsbijdrage). Met het aflopen van de overheidsbijdrage in 2009 is inherent aan de huidige wettelijke tarievenssystematiek dat de aanbieder van kadavers de werkelijke kosten van de inzameling en verwerking voor zijn rekening neemt. Ik zal me inspannen om de wijze van financiering hiervan in de gesprekken over het verlengen van het convenant financiering bestrijding besmettelijke dierziekten mee te nemen.

72 *Kan er een volledig meerjarenoverzicht worden gegeven van de verschillende uitgaven (ook via fiscale regelingen) die specifiek betrekking hebben op de glastuinbouw?* 30

Uitgaven	2008	2009	2010	2011	2012
Marktintroductie energie-innovatie (ME)	48,9	47,6	16,9	10	
<i>waarvan uit Schoon en Zuinig</i>	10,0	10,0	10,0	10,0	
Investeringsregeling energie (IRE)	7,1	7,5	4,5		
Ergienetwerken	5,3	8,5	8,5		
Stimuleringsregeling inrichting duurzamen glastuinbouwgebieden (Stidug) lopende projecten (niet via ILG)	2,3	3,3	4,2	0,6	0,6
Diverse (o.a. demoregeling en innovatieregeling)	4,6	2,9	8,3	6,4	6,4
<i>Subtotaal U21.13</i>	<i>68,1</i>	<i>69,7</i>	<i>42,3</i>	<i>17,0</i>	<i>7,0</i>
Investeringsregeling glastuinbouw (IRG)	3,6	3,3			
Stidug-projecten via het ILG	8,7	3,6	3,3		
<i>Subtotaal U22.12</i>	<i>12,3</i>	<i>6,9</i>	<i>3,3</i>		
Cofinanciering EU demo energie	0,3	0,3	0,4	0,5	0,5
Totaal beschikbaar glastuinbouw	80,7	76,9	46	17,5	7,5

Fiscale maatregelen

In de energiebelasting worden verlaagde tarieven gehanteerd voor aardgas dat bestemd is voor verwarming ter bevordering van het groeiproces van tuinbouwproducten. De laatst goedkeurende beschikking van de Europese commissie voor de toepassing van de verlaagde tarieven heeft een looptijd tot en met 31 december 2007. De aanvraag voor een verlenging van deze goedkeuring voor een nieuwe periode is ingediend bij de Europese commissie.

Ondernemers in de glastuinbouw kunnen onder voorwaarde onder meer ook gebruik maken van de fiscale regeling Milieu-investeringsaftrek (MIA), de willekeurige afschrijving milieu-investering (Vamil) en de Energie-investeringsaftrek (EIA)

Bij de belastinguitgaven in de Miljoenennota 2008 zijn de volgende bedragen gereserveerd voor MIA/ Vamil en EIA:

	2008	2009	2010	2011	2012
MIA:	86	86	86	98	98
Vamil:	38	38	38	38	38
EIA:	139	139	139	139	139

Deze bedragen zijn niet exclusief gereserveerd voor de glastuinbouw, maar ondernemers in de glastuinbouw kunnen op die regelingen een beroep doen.

- 73 *Op basis van welke afspraken binnen het convenant Diergezondheidsfonds is het toegestaan om bedragen uit het Diergezondheidsfonds over te hevelen naar de LNV-begroting ten behoeve van de destructie van dierlijke kadavers?* 30

Destructieuitgaven maken geen onderdeel uit van het huidige Convenant "financiering bestrijding besmettelijke dierziekten". De overheveling van middelen van het Diergezondheidsfonds naar de LNV-begroting vindt plaats op basis van de regels van de Comptabiliteitswet. In mijn antwoord op vraag 6 over de begroting 2008 van het Diergezondheidsfonds heb ik deze overheveling nader toegelicht.

- 74 *Hoe verhoudt uw streven om met ingang van 2010 de bewakings- en bestrijdingskosten van dierziekten onder het convenant Diergezondheidsfonds ten laste van het bedrijfsleven te brengen zich tot het initiatief van de Europese Commissie voor een nieuwe strategie voor het Europese diergezondheidsbeleid, waarbij de harmonisering van de financiering van dit beleid één van de speerpunten is?* 30

De kosten van de bewaking en bestrijding van dierziekten door of in opdracht van de overheid worden betaald door het Diergezondheidsfonds. Ingevolge het convenant financiering bestrijding besmettelijke dierziekten LNV – PVV – PPE – PZ, zijn de productschappen verplicht de uitgaven van het Diergezondheidsfonds te vergoeden voor zover deze uitgaven betrekking hebben op bewaking (50%) en bestrijding (100%) bij bedrijven. Deze verplichting loopt tot 2010 en het bedrag is per diersoort gemaximeerd. De intentie bestaat om dit convenant te verlengen.

Basis van dit convenant is het uitgangspunt dat de kosten van de bewaking en bestrijding van dierziekten een onderdeel zijn van de kosten voor het houden van dieren ook al wordt de bestrijding uitgevoerd door de overheid. Alleen in het geval de te bestrijden dierziekte of de noodzakelijke maatregelen grote publieke gevolgen heeft, zal dat gevolgen kunnen hebben voor dit uitgangspunt. Dit uitgangspunt en het daarop gestoelde beleid zal worden ingebracht in de Europese discussie over de harmonisering van de financiering.

- 75 *Wat wordt verstaan onder bufferzones en waar dienen deze voor?* 30

Rijksbufferzones zijn (in totaal negen) grote open ruimtes rondom de grote steden en in Zuid-Limburg. Deze gebieden zullen niet verder verstedelijken en transformeren tot recreatieve (natuur)gebieden.

Het rijk heeft de bufferzones in het verleden aangewezen. Sindsdien zijn deze van grootschalige bebouwing gevrijwaard. Mede daardoor zijn deze gebieden van grote waarde voor de stedelingen die dicht bij huis van open landschappen en natuur (EHS) willen genieten. Gezien de nog steeds grote tekorten aan dagrecreatie is het belangrijk dat het accent van deze gebieden op openheid en dagrecreatie komt te liggen.

- 76 *Wat is de achterliggende reden van de toename van de bijdrage van de ministeries van VROM en V&W ten behoeve van de bufferzones, milieukwaliteit EHS en bodemsanering? Kan een overzicht worden gegeven van de besteding van deze gelden over de jaren 2007 tot en met 2012?* 30

De betreffende bedragen omvatten de bijdragen van VROM en V&W aan de rijksmiddelen, waarover in het kader van het Investeringsbudget Landelijk Gebied met provincies bestuursovereenkomsten zijn afgesloten. Deze middelen worden naar de LNV-begroting overgemaakt, waarna LNV zorgt voor de jaarlijkse stortingen aan de provincies. De bestedingen zijn uitgewerkt in het overzicht van het ILG-budget en de herkomst daarvan op p. 36. Daaruit blijkt, dat de bijdragen van VROM- en V&W voor bufferzones en de verdrogingsbestrijding grosso modo constant blijven. De toename van het budget heeft te maken met het feit dat de middelen voor bodemsanering (VROM) en de sanering van waterbodems (V&W) in het landelijk gebied pas in 2010 aan het ILG wordt toegevoegd. Op dit moment worden deze middelen via andere kaders benut. Voor milieukwaliteit EHS is jaarlijks een zelfde budget beschikbaar. Voor de jaren 2007, 2008 en 2009 is het bedrag op de begroting lager, omdat VROM reeds gelden heeft overgeboekt naar LNV, in verband met aangegane verplichtingen.

- 77 *Welke uitgangspunten liggen ten grondslag aan de verhoging van het budget voor uitvoeringskosten van monitoring en bestrijding van dierziekten?* 30

De verhoging van het budget voor uitvoeringskosten van monitoring en bestrijding van dierziekten heeft betrekking op de kosten voor scrapie, Bluetongue en vogelgriep.

Monitoring- en bestrijdingskosten scrapie

In het kader van de relatie met BSE en de volksgezondheid is regelgeving van kracht die lidstaten verplicht tot het uitvoeren van monitoring en bestrijding van TSE's (w.o. scrapie). De schapen- en geitensector betalen via het Diergezondheidsfonds hieraan mee. Voor deze sector is het financieringsplafond scrapie echter bereikt voor de resterende convenantperiode t/m 2009. Uitgaven boven het plafond komen voor rekening van het Rijk.

Monitoringskosten Bluetongue

Met betrekking tot de recente uitbraak van Bluetongue schrijven de wereldgezondheidsorganisatie en de EU monitoring voor van zowel gevoelige dieren als voor knutten. Op basis van het huidige convenant "Bestrijding besmettelijke dierziekten" zijn de kosten voor monitoring op knutten niet door te belasten aan het bedrijfsleven.

Doorlopende kosten dreiging Aviaire influenza (AI)

De dreiging van AI is inmiddels nagenoeg permanent aanwezig. Teneinde de kans op insleep van AI te beperken controleert de douane op reizigers bagage en worden voorlichtingsactiviteiten gefinancierd. Sinds medio 2005 worden wilde vogels in heel Nederland bemonsterd en gecontroleerd op vogelgriep. Een toename van monitoring- en bemonsteringswerkzaamheden wordt verder veroorzaakt doordat pluimveehouders in Nederland hun pluimvee kunnen laten vaccineren. Met vaccinatie wordt de kans op een uitbraak en verspreiding beperkt. Inzet van vaccinatie brengt een verplichting tot monitoring met zich mee, welke op grond van het convenant DGF niet door te berekenen is aan het bedrijfsleven.

- 78 *Kunt u aangeven waarom de raming voor landbouwheffingen structureel met 150 miljoen euro wordt verhoogd?* 33

De raming van de 2^e stijging wordt door de Minister van Financiën bepaald op basis van gegevens van de douane. Buitenlandse Zaken draagt 75 % van de landbouwheffing af aan Brussel. Lidstaat Nederland mag 25 % van deze heffing (zgn. perceptiekosten) houden, deze vloeien terug in de staatskas. Het Ministerie van LNV heeft een begrotingsartikel voor landbouwheffingen, derhalve worden deze ontvangsten op de LNV begroting verantwoord.

Nog steeds stijgen jaarlijks de landbouwheffingen, omdat Nederland jaarlijks meer landbouwproducten importeert.

- 79 *Kunt u een nadere specificatie geven van de besteding van de enveloppe 21.12 Ontwikkeling en stimulering dierenwelzijn? Kunt u aangeven op welke wijze de besteding rechtstreeks ten goede komt aan de verbetering van het welzijn van dieren in Nederland en welke diergroepen hiervan profiteren? Kunt u aangeven of u de vier miljoen euro extra voor ontwikkeling en stimulering van dierenwelzijn afdoende vindt om uw ambities te bereiken? Zo ja, waarom? Zo nee, welk bedrag zou wel toereikend zijn?* 33

Voor het antwoord op deze vraag verwijs ik naar het antwoord op vraag 20.

- 80 *Hoeveel extra geld is er beschikbaar voor het verscherpen van de controles van diertransporten en waaruit blijkt dat dit afdoende is voor het effectief opsporen van misstanden?* 33

Op dit moment worden er door de VWA klepcontroles uitgevoerd bij transporten vanaf exportverzamelplaatsen. De bedoeling is dat de transportsector samen met belanghebbenden zo snel mogelijk een goed werkend en geborgd kwaliteitssysteem ontwikkelt en invoert. Integrale ketenafspraken vormen hierin een belangrijk onderdeel. Daarnaast worden sinds 1 oktober een aantal vliegende brigades ingezet die extra controleren. Tevens zet ik in op het ontwikkelen van samenwerkingsprotocollen met diverse landen waar Nederland naar exporteert. Op dit moment is het nog te vroeg om te kunnen concluderen of het extra toezicht afdoende is voor het effectief opsporen van misstanden.

In 2007 is capaciteit bij AID en VWA ten behoeve van de controle op naleving van dierenwelzijn met 15 fte uitgebreid. De verscherpte controles bij diertransporten door de vliegende brigades worden uit deze beschikbare capaciteit gedekt.

In het kabinetsprogramma zijn extra middelen vrijgemaakt voor de intensivering van de handhaving. Met behulp van de aanpak van programmatisch handhaven zal de beschikbare capaciteit zo effectief mogelijk worden ingezet.

- 81 *Kunt u aangeven hoe uw doelstellingen ten aanzien van dierenwelzijn zullen leiden tot een daadwerkelijke verbetering van het welzijn van dieren in Nederland en hoe u deze ambities in cijfers gaat vatten? Kunt u daarbij aangeven welke ambities u heeft ten aanzien van de ingrepen die worden uitgevoerd op dieren zoals onverdoofd castreren, staartknippen, snavelkappen, tanden vijlen, etc.* 38

In het Coalitieakkoord van 7 februari 2007 is een nota Dierenwelzijn aangekondigd. Hierin zal het dierenwelzijnsbeleid voor de komende jaren worden uitgewerkt. Deze nota zal naar verwachting medio oktober naar de Tweede Kamer worden gezonden. Voor een antwoord op deze vraag verwijs ik u daarom graag naar deze nota.

- 82 *Kunt u aangeven welke afrekenbare doelen u uzelf stelt en hoe deze zich verhouden tot de ambities die u heeft ten aanzien van dit thema, de roep vanuit de samenleving om meer dierenwelzijn en uw constatering dat dierenwelzijn een belangrijke pijler van uw beleid is? Kunt u aangeven of de doelen die u heeft geformuleerd in voldoende mate de maatschappelijke wens voor een beter dierenwelzijn omvatten en of de hoge ambitie uit eerdere hoofdstukken afdoende is vertaald in deze doelen en waarom u dat denkt?* 38

In de Nota Dierenwelzijn die naar verwachting medio oktober naar de Tweede Kamer zal worden gestuurd zal ik uitgebreid ingaan op de ambities en doelstellingen omtrent het verbeteren van het welzijn van dieren, inclusief de afrekenbaarheid daarvan.

- 83 *Kan de huidige markt voor scharreleieren de groei van de legsector naar scharrelhuisvesting, als gevolg van de doelstelling '5% van de stallen moet integraal duurzaam en diervriendelijk zijn', aan?* 38

Ja.

Uit het onderzoek van het Landbouw Economisch Instituut (LEI), dat ik op 7 september jl. naar de

Tweede Kamer heb gestuurd, blijkt dat op basis van de vraagontwikkelingen in de afgelopen jaren in Nederland en in het buitenland, bij een autonoom scenario een additionele groei van 10 tot 15 % van de Nederlandse productie van scharreleieren in de komende vijf jaren mogelijk is. Deze ontwikkeling wordt sterk beïnvloed door de inzet in binnen- en buitenland van ketenpartijen (met name supermarkten en de voedingsmiddelenindustrie) en van maatschappelijke organisaties richting de consument.

- 84 *Welke concrete maatregelen gaat LNV nemen om de schooluitval terug te dringen?* 39

LNV participeert in het plan "Aanval op de uitval" van de minister van OC&W bij het terugdringen van voortijdig schoolverlaten. Uit onderzoek blijkt dat de AOC's zich gunstig onderscheiden wat betreft voortijdige schooluitval. Belangrijkste factor hierbij is de kleinschaligheid en de goed ingebedde zorgcultuur van deze instellingen. De resultaten van dit onderzoek zijn ingebracht in het overleg met OC&W, en kunnen waar mogelijk helpen als voorbeeld voor de brede aanpak.

- 85 *Kunt u aangeven hoeveel subsidie u in 2008 gaat besteden aan luchtwassers en waarom u deze uitgave gerechtvaardigd vindt?* 41

Ik ben van plan om in het Openstellingsbesluit LNV-subsidies (2008) de subsidie voor gecombineerde luchtwassystemen in 2008 open te stellen voor een bedrag van 8,25 miljoen euro.

Voor wat betreft de rechtvaardiging van deze uitgave wil ik wijzen op de antwoorden die gegeven zijn op de vragen over "de subsidie van gecombineerde luchtwassers voor de varkenshouderij" (Kamervragen met antwoord 2006-2007, nr. 2320, Tweede Kamer).

- 86 *In hoeverre bieden de ontwikkelpilots multifunctionele landbouw meerwaarde boven bestaande mogelijkheden voor dergelijke initiatieven uit bijvoorbeeld POP- en reconstructiegelden? Wat zijn de kosten voor het instellen van een Taskforce multifunctionele landbouw en de pilots die worden opgestart in dit kader?* 41

Om de ontwikkeling van de multifunctionele landbouw te stimuleren zullen door samenwerkende private partijen ontwikkelpilots worden geformuleerd, gebaseerd op de inzet van private middelen. LNV zal deze pilots ondersteunen door de inzet van publieke opdrachten. Dit betreft opdrachten gericht op kennis, innovatie, samenwerking in de keten of regio, professionalisering, etc. Alhoewel bij de ontwikkeling van de pilots zo goed mogelijk aansluiting zal worden gezocht met bestaande trajecten in de regio, richten de ontwikkelpilots zich vooral op projecten met een landelijke uitwerking. Initiatieven in het kader van het POP en de reconstructietrajecten richten zich vooral op regionale trajecten, waarvoor ook de betreffende middelen beschikbaar zijn gesteld. Voor de ondersteuning van de ontwikkelpilots is jaarlijks een bedrag van €2 miljoen beschikbaar. Daarnaast zijn extra middelen beschikbaar voor de organisatie en werkzaamheden van de Taskforce multifunctionele landbouw. Deze zijn nog afhankelijk van een nadere uitwerking, maar zullen naar verwachting zo'n €850.000,- bedragen. Dit is inclusief kosten voor communicatie, de organisatie van bijeenkomsten met stakeholders, ondernemerschapsdagen, versterken van regionale samenwerking, etc.

- 87 *Kunt u aangeven waarom de bedragen voor de ontwikkeling en stimulering van dierenwelzijn in de eerste tabel van pagina 33 voor de hele periode van 2008 tot 2012 gelijkblijvend zijn, terwijl deze in de tabel op pagina 41 oplopen tot 13 miljoen in 2012 en verder?* 41

In de tabel op pagina 33 is alleen de zogenaamde tranche 2008 opgenomen. Dit is het deel van de intensiveringen dat daadwerkelijk in de begroting 2008 van LNV is verwerkt. De resterende bedragen voor 2009 en verder blijven conform Kabinetsafpraak gereserveerd op de aanvullende post van het Rijk (ministerie van Financiën). Dit betreft dus de bedragen uit de enveloppen uit het Coalitieakkoord verminderd met de bedragen uit de tranche 2008. Deze bedragen worden jaarlijks bij Kaderbrief/Voorjaarsnota per tranche beschikbaar gesteld aan LNV.

In de tabel op blz. 41 zijn de totale intensiveringen opgenomen namelijk de tranche 2008 en de bedragen die op de aanvullende post bij het Rijk (ministerie van Financiën) staan.

- 88 *Wanneer in het najaar zal de nota dierenwelzijn worden aangeboden?* 42
De nota dierenwelzijn zal naar verwachting medio oktober aan uw Kamer worden verzonden.
- 89 *Wat verstaat u onder "integraal duurzame en diervriendelijke stallen" in de doelstelling van 5% in 2011? Is dit gelijk aan de eisen die de biologische landbouw stelt?* 42
Integraal duurzame stallen zijn stallen die zijn uitgerust met welzijnsmaatregelen die verder gaan dan de wettelijke minimumnormen en die tegelijkertijd tenminste voldoen aan andere maatschappelijke randvoorwaarden zoals milieu, diergezondheid, arbeidsomstandigheden, landschappelijke inpasbaarheid en economische haalbaarheid. Dit vergt een innovatief ontwerp- en ontwikkelingstraject, waar ik de komende jaren fors op wil inzetten.
De extra welzijnsmaatregelen hoeven niet gelijk te zijn aan de eisen die vanuit de biologische landbouw worden gesteld. Uitgangspunt voor mij is dat in de nieuw te ontwikkelen stallen maximaal wordt rekening gehouden met het natuurlijk gedrag en de behoeften van het dier. Er zijn verschillende wegen om dit uitgangspunt vorm te geven.
- 90 *Op welke wijze gaat u de consumentenvraag naar diervriendelijke producten stimuleren? Wat is de afrekenbare doelstelling die u hiervoor stelt?* 42
In het Coalitieakkoord van 7 februari 2007 is een nota Dierenwelzijn aangekondigd. Hierin zal het dierenwelzijnsbeleid voor de komende jaren worden uitgewerkt. Deze nota zal naar verwachting medio oktober naar de Tweede Kamer worden gezonden. Voor een antwoord op deze vraag verwijs ik u daarom graag naar deze nota.
- 91 *Welke wettelijke eisen in Europees verband gaat u proberen aan te scherpen?* 42
In het Coalitieakkoord van 7 februari 2007 is een nota Dierenwelzijn aangekondigd. Hierin zal het dierenwelzijnsbeleid voor de komende jaren worden uitgewerkt. Deze nota zal naar verwachting medio oktober naar de Tweede Kamer worden gezonden. Voor een antwoord op deze vraag verwijs ik u daarom graag naar deze nota.
- 92 *Kunt u aangeven waarom u uw doelstellingen afdoende vindt voor het realiseren van eerder gestelde ambities dat Nederland voorloper moet blijven op het gebied van dierenwelzijn?* 42
In het Coalitieakkoord van 7 februari 2007 is een nota Dierenwelzijn aangekondigd. Hierin zal het dierenwelzijnsbeleid voor de komende jaren worden uitgewerkt. Deze nota zal naar verwachting medio oktober naar de Tweede Kamer worden gezonden. Voor een antwoord op deze vraag verwijs ik u daarom graag naar deze nota.
- 93 *Deelt u de mening dat 58% aan apparaatuitgaven bij de operationele doelstellingen aan de hoge kant is?* 43
Op dit artikel worden de uitvoeringskosten van Dienst Regelingen voor de uitvoering van het gemeenschappelijk beleid (GLB) geraamd. De programmauitgaven voor het Gemeenschappelijk landbouwbeleid 2008 zijn niet op dit begrotingsartikel geraamd, maar zijn weergegeven in de EU-bijlage tabel 1 (ca. 1,2 miljard). Dit verklaart het relatieve hoge aandeel van de apparaatuitgaven van dit artikel.
- 94 *Hoe ziet de voortrekkersrol van Nederland er concreet uit in de strijd tegen mondiale milieuproblemen, zoals klimaatverandering en biodiversiteitsverlies? Wat gaat Nederland doen en in welke internationale fora?* 43
De Nederlandse inspanningen voor klimaat richten zich op de klimaatonderhandelingen onder het Klimaatverdrag en het Kyoto-protocol. Deze inzet wordt binnen de EU met andere lidstaten afgestemd. In de klimaatdiscussies speelt de EU een sleutelrol in de internationale dialoog over

een mondiaal klimaatregime na 2012. Nederland is, mede namens de EU, zeer actief in de onderhandelingen over een mechanisme onder het Klimaatverdrag om ontbossing in ontwikkelingslanden aan te pakken.

Een uitgebreidere beschrijving van invulling van de Nederlandse voortrekkersrol op het gebied van klimaatverandering staat beschreven in TK 2007–2008, 30 495, nr. 3: Kabinetsreactie op IBO ‘Toekomstig internationaal klimaatbeleid’ en op internationale aspecten van WRR-rapport ‘Klimaatstrategie - tussen ambitie en realisme’.

De internationale doelstellingen van de Conventie aangaande Biodiversiteit (CBD), de Millenniumontwikkelingsdoelen, en de mede daarvan afgeleide inzet van de Europese Unie zijn richtinggevend voor de inzet van Nederland op het gebied van behoud en duurzaam gebruik van biodiversiteit. Nederland zal in CBD-verband het belang van concretisering van de CBD steeds blijven benadrukken; na een fase van ontwikkeling in de afgelopen jaren is het nu tijd om de aandacht meer te richten op uitvoering.

Concreet krijgt de inbreng van Nederland onder meer vorm in een nieuwe *Letter of Intent* met het CBD-secretariaat. Om invulling te geven aan het derde doel van de CBD, de toegang tot en eerlijke verdeling van de opbrengsten uit het gebruik van genetische bronnen, zal het programma voor capaciteitsopbouw in Afrika, dat BZ/OS in samenwerking met LNV en GTZ (het Duitse agentschap voor ontwikkelingssamenwerking) heeft opgezet, worden voortgezet.

Naast de CBD zijn er andere internationale fora op het gebied van biodiversiteit waarbinnen Nederland zich actief zal blijven opstellen. Zo noem ik de inspanningen die Nederland heeft geleverd als voorzitter van het 7^e VN Forum voor Bossen (UNFF), die ook in de komende jaren verder zullen worden voortgezet; verder zal Nederland actief verder blijven werken aan het afgesproken niet-bindende financieel instrument voor de bescherming van bossen. Op het gebied van verduurzaming van ketens blijft Nederland onder meer actief in de International Tropical Timber Organisation (ITTO), en de intergouvernementele Koffieraad en Cacaoraad. In EU-verband speelt Nederland een zeer actieve rol in de samenwerking met derde, houtexporterende, landen in het FLEGT-proces (Forest Law Enforcement, Government and Trade).

De verdere invulling van de Nederlandse inzet en prioriteiten op het gebied van biodiversiteit worden op dit moment interdepartementaal uitgewerkt in het tweede Beleidsprogramma Biodiversiteit Internationaal (BBI 2). De Kamer zal dit eind 2007 toegestuurd krijgen (zie ook vragen 168 en 169).

- 95 *Kunt u aangeven waarom het budget voor de Investeringsregeling Jonge Agrariërs daalt t.o.v. het budget van 2007?* 45

In de begroting 2007 was de begrotingspost voor 2007 voor jonge agrariërs €5,4 mln. Dit bedrag was inclusief de Brusselse cofinanciering van €2,1 mln.

In de begroting 2008 zijn de begrotingsposten exclusief Brusselse cofinanciering gepubliceerd. Dit verklaart het verschil tussen de begroting 2007 en begroting 2008.

Binnen de begroting van 2008 is de begrotingspost voor 2008 voor jonge agrariërs

€3,05 mln. Dit bedrag is €0,25 mln lager dan de begrotingspost voor 2007 omdat het bedrag voor 2007 inclusief een post voor beroepsopleiding & voorlichting was.

- 96 *Kunt u aangeven wat er bij “bevorderen van maatschappelijk geaccepteerde productievoorwaarden en dierenwelzijn” aan budget wordt vrijgemaakt om de consument te benaderen in de vorm van voorlichting voor dierenwelzijn en hoe gaat dat aangepakt worden?* 45

In het Coalitieakkoord van 7 februari 2007 is een nota Dierenwelzijn aangekondigd. Hierin zal het dierenwelzijnsbeleid voor de komende jaren worden uitgewerkt. Deze nota zal naar verwachting medio oktober naar de Tweede Kamer worden gezonden. Voor een antwoord op deze vraag verwijs ik u daarom graag naar deze nota. Tevens verwijs ik naar het antwoord op vraag 23.

- 97 *Op pagina 45 staat in de tabel 'budgettaire gevolgen voor beleid' dat voor verbetering dierenwelzijn 7.016.000 euro wordt uitgetrokken in 2008. In de Rijksbegroting van LNV 2007 staat op bladzijde 32 dat er voor het jaar 2008 in totaal 3.971.000 euro aan verbetering dierenwelzijn zal worden uitgegeven. In het beleidsprogramma Samenleven Samenwerken waarin wordt gesteld dat er 6 miljoen euro EXTRA voor dierenwelzijn ter beschikking wordt gesteld, waarvan 2 miljoen euro voor intensivering controle en handhaving en 4 miljoen euro voor verbetering dierenwelzijn. Als vier miljoen euro wordt opgeteld bij 3.971.000 euro betekent dit logischerwijs dat het budget voor verbetering dierenwelzijn minimaal 7.917.000 euro zou moeten zijn. Hoe is dit verschil te verklaren?* 45
- Het oorspronkelijke bedrag ad €3,971 mln uit de ontwerpbegroting 2007 is na de behandeling van de begroting 2007 verlaagd met €1,0 mln ten gunste van de begroting van de AID (op hetzelfde begrotingsartikel 21) ten behoeve van de intensivering van de handhaving op dierenwelzijn.
- 98 *In de begroting LNV van 2007 staat bij de post 'verbetering dierenwelzijn' voor het jaar 2007 een bedrag genoemd van 4.286.000 (tabel pag. 32). Dit komt niet overeen met het bedrag wat is genoemd in de begroting van 2008 (tabel pag.45) wat 3.894.000 bedraagt. in de suppletore begroting van 2007 zijn geen mutaties aangegeven. Is het waar dat er minder aan dierenwelzijn uitgegeven dan gepland en wat is hiervoor de reden?* 45
- Het verschil tussen beide bedragen van ca. €0,4 mln is te verklaren uit een overheveling van middelen voor het onderzoek naar verdoofd castreren bij beerbiggen naar begrotingsartikel U26.15 'Kennisonwikkeling en innovatie'.
- 99 *In 2008 zal 7.016.00 euro worden uitgegeven aan dierenwelzijn. Kan dit bedrag nader worden gespecificeerd, ook met het oog op de nota dierenwelzijn? Kunt u daarbij aangegeven in hoeverre sociaal psychologische ondersteuning van agrariërs getroffen door dierziekten of andere uitgaven, die niet direct ten goede komen aan het dierenwelzijn onder deze post zullen worden geschaard?* 45
- Van de €7,0 mln is €4,0 mln intensivering. In de Nota Dierenwelzijn zal dit bedrag nader worden gespecificeerd. €3,0 mln wordt besteed aan onder andere landelijke inspectiedienst voor dieren, in beslag genomen dieren en regelgeving, onderzoek en monitoring van gezelschapsdieren.
- 100 *Kunt u aangeven wat de relatie is van het bedrag van meer dan 171 miljoen euro geboekt voor apparaatuitgaven met het onder U2121 genoemde bedrag van 16 miljoen voor 'Apparaat'?* 45
- Conform de Rijksbegrotingsvoorschriften worden de apparaatskosten van het kerndepartement toegerekend aan de verschillende beleidsartikelen.
- Daarnaast wordt afzonderlijk de uitvoeringskosten van de baten-lastendiensten opgenomen.
- 101 *Hoeveel geld voor de bevordering van de verduurzaming van Noordzeevervisserij staat gereserveerd voor de MSC-certificering?* 46
- In de begroting zijn geen middelen specifiek gereserveerd voor MSC-certificering. Wel zullen onder het EVF projecten worden ondersteund gericht op kwaliteitscertificering, dat is certificering van producten die zijn gevangen of gekweekt met milieuvriendelijke productiemethoden. MSC-certificering is een belangrijk voorbeeld van een dergelijke certificering. Zo ondersteun ik bijvoorbeeld de initiatieven van de garnalensector om te komen tot een MSC- certificering met een bijdrage van €100.000.
- 102 *Hoe wordt de verduurzaming van de garnalenvisserij bevorderd gezien de gemaakte marktafspraken in deze sector?* 46
- De verduurzaming in de garnalenvisserij sector stimuleer ik onder andere door bij te dragen aan een project met als doel bijvangsten te verminderen. Dit onderzoeksproject vindt plaats in het kader van het streven van de garnalensector om een MSC-certificering te behalen. Daarnaast

komen innovatieve projectvoorstellen ter vermindering van bodemverstoringen mogelijk in aanmerking voor ondersteuning uit het Waddenfonds.

103 *Is er behoefte aan ICT-beleidsprogramma's na 2008? Zo ja, waarom is hier geen budget voor gereserveerd?* 46

De ICT-beleidsprogramma's waaraan hier wordt gerefereerd betreffen een drietal programma's in het kader van het bevorderen van duurzame ketens, die in 2008 aflopen.

Het betreft de programma's:

- CLIENT-export (verbetering administratieve en logistieke processen bij de export van landbouwgoedereen) dat als programma in 2008 zal worden afgerond.
- TRANSIT (Transparantie en ICT) zal na 2008 aanhaken aan het voedselveiligheidsprogramma 'Ketens' en
- SALDO (structurele administratieve lastenreductie door omkering van informatiestromen) is vrijwel afgerond.

Omdat de genoemde programma's in 2008 aflopen is geen budget gereserveerd voor de periode ná 2008.

104 *Hoeveel gaat u investeren in innovatieprogramma's voor de glastuinbouw? Worden deze investeringen gedaan via de Stichting Flowers & Food?* 46

Ter ondersteuning van de innovatie is uit de FES –middelen reeds het topinstituut Groene Genetica, €20 miljoen, en de energiebesparende kas, €5,6 miljoen, gefinancierd. Het laatste is onderdeel van een investeringsprogramma voor Duurzame Energie in de glastuinbouw, waarvoor €145 miljoen is uitgetrokken in de periode 2007-2009. Voor de herstructurering van de vijf greenports heeft het vorige kabinet een reserveringsbesluit genomen van €45 miljoen voor de periode 2007-2011.

Voor de overige innovatieonderwerpen heeft het bedrijfsleven, via de stichting Flowers & Food, onlangs het innovatieprogramma 'Winnen aan Waarde' gemaakt. Ik zal dit nader bestuderen en mijn inzet, in nauw overleg en met de de Stichting Flowers & Food en mijn collega van Economische Zaken geven.

105 *Wat is het verschil tussen investeringen in Verduurzaming Noordzeevervisserij en investeringen in innovatie, aangezien het laatste een onderdeel is van Verduurzaming Noordzeevervisserij?* 46

De beoogde verduurzaming van de Noordzeevervisserij vraagt om inzet van meerdere instrumenten en middelen, waaronder investeringen in innovatie. Investerings in innovatie kunnen echter ook betrekking hebben op de andere onderdelen van het visserijcluster dan de Noordzeevervisserij zoals bijvoorbeeld de binnenvisserij of aquacultuur.

106 *Hoeveel geld wordt er in de komende jaren uitgetrokken voor de sanering van de visserijvloot?* 46

Gezien de urgentie van een transitie in de Nederlandse visserij heeft het Kabinet besloten additioneel een bedrag van €45 mln. (€25 mln. Beleidsprogramma en €20 mln. motie van Geel c.s. (31200 nr. 16) beschikbaar te stellen voor de visserij. De middelen zullen worden ingebracht in het programma voor het Europees Visserij Fonds. Met deze extra middelen komen de doelstellingen om de sector via vernieuwing en verduurzaming perspectief te bieden, binnen bereik. Daarnaast is er ruimte om, in goed overleg met de sector, te komen tot een saneringsregeling, inclusief een sociale regeling voor de getroffen opvarenden.

107 *Wordt de EU-bijdrage in het kader voor de subsidie voor jonge agrariërs niet meer verstrekt, aangezien deze ontbreekt in tegenstelling tot voorgaande jaren?* 47

De EU-bijdrage wordt wel verstrekt, maar de systematiek van de begroting is met ingang van begroting 2008 gewijzigd. De vermelde begrotingsposten zijn exclusief EU-bijdrage

weergegeven.

Zie ook beantwoording vraag 95.

- 108 *Wanneer komt het wetsvoorstel voor een houdverbod van dieren bij overtreders van de wet naar de Kamer?* 49

Er is al sinds enige tijd een wetsvoorstel aanhangig dat voorziet in een verbod op het houden van dieren voor dierenmishandelaars. Dit is het voorstel van wet van de leden Waalkens en Ormel tot wijziging van het Wetboek van Strafrecht in verband met het verhogen van de maximale proeftijd voor misdrijven die de gezondheid of het welzijn van dieren benadelen, en in verband met het verhogen van het strafmaximum voor onder meer het doden van andermans dieren (Kamerstukken II 2005/06, 30 511, nr. 5). Dit initiatief-wetsvoorstel bevat hetgeen wordt beoogd in het Coalitieakkoord.

- 109 *Bent u bereid snel met een positieflijst voor te houden dieren te komen?* 49

Momenteel wordt binnen het departement de door de Raad voor Dieraangelegenheden voorgestelde positieflijst beoordeeld in het licht van de CITES-regelgeving. Vervolgens zal de positieflijst een consultatieprocedure doorlopen. De AMvB, waar de lijst als bijlage aan zal worden gehecht, zal daarna voor advies aan de Raad van State worden voorgelegd. Na het advies van de Raad van State en nader rapport zal de AMvB bij beide Kamers der Staten-Generaal worden voorgehangen conform artikel 110 van de Gezondheids- en welzijnswet voor dieren. Naar verwachting zal dit begin 2008 plaatsvinden.

- 110 *Hoe is het verschil te verklaren in de referentiewaarde voor het percentage innoverende bedrijven in de begroting 2008 (6,7 %) en 2007 (16,7 %), terwijl het peiljaar gelijk is (2004)?* 49

De referentiewaarde voor het percentage innoverende bedrijven in de begroting 2007 is niet goed weergegeven. Dit percentage had 6,7% moeten zijn, hetzelfde als in de begroting 2008.

- 111 *Aan welke 10 gebieden buiten de Greenports is geld toegezegd? Wat is de stand van zaken met betrekking de 'reserve-greenport' Duin- en Bollenstreek?* 52

Via drie sporen wordt de ruimtelijke inrichting en herstructurering ondersteund.

Het eerste spoor is de stimulering van de duurzame inrichting van de tien landbouwontwikkelingsgebieden voor de glastuinbouw. In totaal is circa €70 miljoen toegezegd voor de duurzame inrichting van het glastuinbouwgebied via de Stimuleringsregeling inrichting duurzame glastuinbouwgebieden. Het betreft de gebieden Berlikum, Emmen, IJsselmuiden, Luttelgeest (maar de gemeente Noordoostpolder heeft officieel van dit project afgezien), Grootslag, Bergerden, Californië/Siberië, Terneuzen, Zuidplaspolder en een locatie in West-Brabant (waarschijnlijk Dinteloord).

Het tweede spoor is de ondersteuning van de herstructurering van de Greenports, waaronder de Duin- en Bollenstreek, via de versnellingsgelden uit de Nota Ruimte.

Het derde spoor betreft de analyse en ondersteuning van een groot aantal integrale gebiedsopgaven via het Nota Ruimte-budget. Over dit spoor en de stand van zaken met betrekking tot de Duin- en Bollenstreek ontvangt u binnenkort een brief van de minister van VROM, n.a.v. het AO en VAO Nota Ruimte van respectievelijk 5 en 13 september jl.

- 112 *Hoeveel geld is er precies ondergebracht in het 'Programma luchtwassers'?* 52

In het "Programma luchtwassers" is 10 miljoen euro voor onderzoek ondergebracht voor de periode 2006-2009. Daarnaast is 15 miljoen euro beschikbaar voor stimulering van de introductie van de gecombineerde luchtwassystemen in de praktijk (openstelling 2007). Bovendien heeft het kabinet besloten in haar beleidsprogramma 15 miljoen euro (FES-middelen) over een periode van vier jaar in te zetten voor de stimulering van de introductie van de gecombineerde

luchtwassystemen in de praktijk.

- 113 *Welke instrumenten gaat u inzetten om de vraag naar biologische producten te stimuleren?* 52
- In het AO Duurzame Landbouw van 11 april 2007 heb ik aangekondigd dit najaar met een nieuwe nota biologische landbouw te komen. In de nota zal ik mijn nieuwe beleidslijnen voor de biologische landbouw uiteen zetten. Voor een antwoord op deze vraag verwijs ik u daarom graag naar de nieuwe nota.
- 114 *Is het aandeel biologische landbouw op het totale landbouwareaal in drie jaar tijd met 0,1% is gestegen? Zo ja, hoe kunt u garanderen de 10% in 2010 te halen?* 52
- Het aandeel biologisch is de afgelopen jaren ongeveer gelijk gebleven. Eén van de oorzaken hiervan was een overcapaciteit op de markt, die was ontstaan na een periode van relatief sterke groei in de periode tussen 2001 en 2004.
- Overigens staat in de huidige nota de ambitie 10% areaal biologische landbouw in 2010 als streefwaarde, niet als garantie: 'het zou Nederland sieren als in 2010 10% van het areaal biologisch is'.*
- In de nieuwe nota, die ik u dit najaar zal doen toekomen, zal ik ingaan op het ontwikkelingsperspectief voor de biologische landbouw en de daarbij horende ambities.
- 115 *Welke regionale projecten op het gebied van biologische landbouw subsidieert u? Welke organisaties op het gebied van biologische landbouw subsidieert u naast de genoemde organisatie Biologica?* 52
- LNV heeft in 2004 de drie Noordelijke provincies (Groningen, Friesland en Drente) aangewezen als proeftuin voor regionale stimulering van de biologische sector. Deze projecten worden via de provincies ingevuld. Op dit moment zijn deze projecten nog volop in uitvoering.
 - Hiernaast heeft LNV via de Task Force marktontwikkeling biologische landbouw enkele regionale initiatieven ondersteund. De belangrijkste hiervan zijn “biobites” in Noord-Holland, een project dat biologische catering op scholen stimuleert, en een Zeeuws project op het gebied van biologische catering in zorginstellingen.
 - LNV subsidieert in principe geen organisaties op het gebied van biologische landbouw. Wel ontvangt Biologica subsidie voor het uitvoeren van een aantal projecten.
- 116 *Hoe is er uitvoering gegeven aan de motie Van Gent over diervriendelijke dodingsmethoden en het 'sexen' van eieren (30800 XIV, nr. 17)?* 53
- De opdracht voor diervriendelijke dodingsmethoden van pluimvee en varkens is verleend aan de Animal Science Group (ASG). De resultaten van het totale onderzoek zullen, zoals nu voorzien, eind 2008 bekend zijn.
- Het vervolgonderzoek naar alternatieven voor de doding van eendagskuikens waar ik in mijn brief van 30 maart 2007 (Kamerstukken 30 800 XIV 2006/07, nr. 86) op ben ingegaan, is uitgezet bij de WUR/ASG. WUR/ASG zal, als eerste stap, in samenwerking met het Rathenau Instituut de maatschappelijke relevante ethische vragen beantwoorden die gesteld kunnen worden naar aanleiding van het ASG-rapport “Alternatieven voor doding eendagskuikens” dat ik met de brief van 30 maart 2007 heb meegezonden. De uitkomsten van dit onderzoek zijn in de eerste helft van 2008 te verwachten. Hierna zal ik een besluit nemen over het initiëren van onderzoek naar één of meer van de geboden perspectieven die in het hiervoor genoemde ASG-rapport zijn beschreven.
- 117 *Met welke duurzaamheidsthema's, naast de bestaande dierenwelzijns- en ammoniakmaatlat, zal de Maatlat Duurzame Veehouderij worden uitgebreid? Hoe zal het fiscale en financiële instrumentarium, naast de huidige MIA en VAMIL regelingen, worden uitgebreid?* 53
- De Maatlat Duurzame Veehouderij is opgezet als een groeimodel. Aanpassingen kunnen

plaatsvinden door bestaande criteria aan te scherpen, het aantal duurzaamheidsthema's uit te breiden of door verruiming van het aantal veehouderijsectoren dat onder de Maatlat Duurzame Veehouderij valt.

Het is nog niet bekend hoe de Maatlat Duurzame Veehouderij zal worden aangepast. Ik zal u op termijn hierover nader informeren. Via een college van deskundigen is de veehouderijsector, de wetenschap en de overheid (VROM en LNV) bij de toekomstige aanpassing van de Maatlat Duurzame Veehouderij betrokken.

Het kabinet zal in 2008 met aanvullende voorstellen komen voor fiscale vergroening. Op dit moment wordt nader onderzocht hoe specifieke positieve milieuprikkels kunnen worden ingebouwd. In dat kader zal ik nader laten onderzoeken of via de regeling Groen Beleggen duurzame innovatieve veehouderij kan worden gestimuleerd.

- 118 *Hoeveel geld is het komend jaar aangemerkt voor maatregelen die nodig zijn om het biologisch veilige niveau voor kabeljauw in de Noordzee te bereiken?* 54

In het algemeen is het Europees Visserij Fonds (EVF) het budgettaire kader op basis waarvan ook aanvullende maatregelen op het beheer van de visbestanden worden gefinancierd. Het beheer van bestanden vindt in hoofdzaak plaats via het TAC- en quotasysteem. TACs en quota worden zodanig vastgesteld, dat de bestanden zich binnen veilige grenzen bevinden óf dit niveau binnen afzienbare tijd zullen bereiken. Hiervoor worden geen financiële instrumenten gebruikt.

De Nederlandse visserij heeft een geringe hoeveelheid kabeljauw als bijvangst. Alle maatregelen die óf leiden tot sanering óf selectiviteit in de platvisvisserij bevorderen, leiden tot geringere kabeljauwbijvangsten en leveren als zodanig een bijdrage aan het herstel van het kabeljauwbestand. In het Operationele Programma, dat zich in de goedkeuringsprocedure van de Europese Commissie bevindt, zijn geen specifieke maatregelen voorzien voor het herstel van het kabeljauwbestand.

- 119 *Kunt u aangeven wat de relatie moet zijn tussen de 'set aside regeling' en de plannen van de Europese Commissie (EC) om het percentage verplichte braakligging voor het seizoen 2007-2008 op nul te stellen?* 54

De aanduiding 'set aside regeling' wordt in de begroting gebruikt om een stimuleringsregeling aan te duiden op grond waarvan in periode 1989 – 1992 vrijwillig landbouwgrond uit productie is genomen voor een periode die varieert van 15 tot 40 jaar. De uit productie genomen percelen zijn ingeplant met tijdelijk bos. Deze regeling heeft geen relatie met de verplichte braaklegging.

- 120 *Wat houdt de regeling 'Samenwerking bij innovaties' in? Is deze regeling alleen bedoeld voor de melkveehouderij?* 54

Het onderdeel "Samenwerking bij innovatieprojecten" van de Regeling LNV-subsidies is specifiek gericht op de stimulering van samenwerking bij de uitvoering van een innovatieproject. De subsidie wordt verstrekt ter dekking van de voor de samenwerking gemaakte kosten.

De regeling staat open voor een groot aantal mogelijke samenwerkingsverbanden van landbouwondernemingen onderling of met agro-MKB ondernemingen, en dus niet alleen voor de melkveehouderij.

- 121 *Ziet u het ook als uw taak om zorg te dragen dat vissers in staat zijn hun quotum ook daadwerkelijk op te vissen, naast de mogelijke zorg voor overbevissing?* 55

Ik zie het als mijn taak dat de Nederlandse visserij de communautair vastgestelde quota respecteert. Daar is ook de handhaving op gericht. Het co - management systeem in de Nederlandse visserij is het instrument op basis waarvan overheid en sector in gedeelde verantwoordelijkheid zorg dragen voor een goed en efficiënt beheer van de quota.

Het is aan de visserijsector en de individuele visser om zo optimaal mogelijk gebruik te maken van de beschikbare quota. Voor Nederland blijft het quotasysteem hét systeem voor het beheer van de

bestanden. Aanvullende regelgeving moet er niet toe leiden dat quota niet benut kunnen worden.

- 122 *Wat is de achterliggende gedachte om onder 21.14 het budget voor innovatie etc. sterk te verkleinen?* 55

Het betreft een overheveling naar verduurzaming Noordzeevervisserij. Zoals ik u in mijn beleidsbrief van 1 oktober jongstleden (Viss. 2007/4239) heb laten weten zet ik sterk in op vernieuwing, verduurzaming en kenniscirculatie. De beschikbare middelen voor innovatie zullen als gevolg daarvan dan ook niet verminderen.

- 123 *Hoe verhoudt de insteek dat innovatie de motor is achter transities en het instrument van sanering slechts bij uitzondering wordt ingezet zich tot uw medewerking aan het behalen van de Europese doelstelling om de omvang van de visbestanden boven het voorzorgsniveau te brengen en/of te houden?* 55

Naast de instrumenten van beperking van maximaal toegestane vangstmogelijkheden en visserij inspanning heeft sanering vanaf 1985 een belangrijke rol gespeeld in het bereiken van de doelstellingen van het Gemeenschappelijk Visserijbeleid. Met het oog op het realiseren van de doelstellingen van het meerjarenplan tong en schol is het mijn streven op korte termijn een saneringregeling te openen en daarmee de visserijcapaciteit verder terug te brengen. De komende jaren zal voor de "blijvers" in de visserijsector een sterker accent komen te liggen op transitie van de huidige visserij naar meer duurzame vormen van exploitatie van visbestanden. Bevordering van innovatie – niet alleen in de aanvoersector maar ook in de visserijketen - zal daarbij centraal staan. Een visserij die meer selectief vist en waarbij het overboord zetten van vis aanzienlijk is verminderd, draagt zonder meer bij aan het behalen van de doelstelling om de visbestanden binnen veilig biologische grenzen te brengen.

- 124 *Wat is uw oordeel over hoe de visserijsector momenteel omgaat met het vraagstuk van vissenwelzijn? Heeft de visserij dit thema, dat zo duidelijk aan de orde is gesteld door uw voorgangers in de beleidsbrief welzijn vis uit 2002, voldoende opgepakt? Zo ja, waarom? Zo neen, waarom niet?* 55

In het Coalitieakkoord van 7 februari 2007 is een nota Dierenwelzijn aangekondigd. Hierin zal het dierenwelzijnsbeleid voor de komende jaren worden uitgewerkt. Deze nota zal medio oktober naar de Tweede Kamer worden gezonden. Voor een antwoord op deze vraag verwijs ik u daarom graag naar deze nota.

- 125 *Wat verstaat u onder "duurzame vangst en kweek" van vis en schelpdieren? Deelt u de mening dat dit betekent dat voldoende (meer dan nu) rekening moet worden gehouden met vissenwelzijn? Zo neen, waarom niet?* 55

Een duurzame visserij gaat respectvol om met zijn natuurlijke omgeving en stemt zijn vangsten daarop af.

Zie verder het antwoord op vraag 124.

- 126 *Wanneer en op welke wijze is het thema vissenwelzijn aan de orde geweest in de Europese Visserijraad? Bent u bereid dit onderwerp aan de orde te stellen?* 55

Het thema dierenwelzijn is specifiek benoemd in de strategienota van de Europese Commissie voor de duurzame ontwikkeling van de Europese aquacultuur (COM (2002) 511 def). Door het aannemen van Raadsconclusies (vastgesteld op 27-28 januari 2003) heeft de Landbouw en Visserij Raad deze strategie ondersteund. Inmiddels heeft de Commissie een herziening aangekondigd van deze strategie. Nederland heeft in een eerste reactie op de herziening het belang van vissenwelzijn, o.a. bij dodingsmethoden aangekaart.

- 127 *Wat is uw inzet bij de herziening van de EU-richtlijn voor het doden en slachten van dieren? Bent u bereid u er hard voor te maken dat dodingsmethoden voor vissen in de herziene richtlijn worden opgenomen? Zo neen, waarom niet?* 55
- In het Coalitieakkoord van 7 februari 2007 is een nota Dierenwelzijn aangekondigd. Hierin zal het dierenwelzijnsbeleid voor de komende jaren worden uitgewerkt. Deze nota zal naar verwachting medio oktober naar de Tweede Kamer worden gezonden. Voor een antwoord op deze vraag verwijs ik u daarom graag naar deze nota.
- 128 *Hoeveel geld is er voor het komend jaar beschikbaar voor het Europees onderzoek naar bruinvisstrandingen, het onderzoek naar discards en bijvangst van bruinvissen en de toegezegde “state of the art” rapportage over deze problematiek?* 56
- Er komt voorsnog geen Europees onderzoek naar strandingen van bruinvis via het 7^e kaderprogramma. Wellicht zijn hier in een latere fase meer mogelijkheden voor. De bijna afgeronde “state of the art” rapportage kost zo’n €20.000.
- Volgend jaar zal opnieuw onderzoek plaatsvinden naar de oorzaak van de strandingen van bruinvissen, waarvoor €100.000 is begroot. Ook wordt jaarlijks zo’n €600.000 besteed aan monitoring van bijvangsten. Dit maakt deel uit van een breed Europees programma. Verder is bijvangst een onderwerp dat regelmatig terugkomt in meerjarig onderzoek dat nog doorloopt in 2008. Een bedrag is hier niet direct aan te koppelen.
- 129 *Wat is de meetbare doelstelling bij het doorontwikkelen van nieuwe vormen van aquacultuur? Waarop stuurt u die ontwikkelingen?* 56
- De doelstelling op het gebied van aquacultuur, met inbegrip van de indicatoren waarop ik de realisatie kan en ga sturen, zijn opgenomen in het Nationaal Strategisch Plan 2007-2013 voor het Europees Visserij Fonds en het op basis hiervan opgestelde operationeel programma.
- Kort samengevat heeft de verduurzaming van de aquacultuur betrekking op de realisatie van productieve investeringen op het gebied van de:
- vermindering van de effecten op het milieu, de verbetering van de visgezondheid en – welzijn, op nieuwe vissoorten gerichte diversificatie en de productie van soorten met goede afzetmogelijkheden. Beoogd wordt in de planperiode ruim 20 uitbreidingsprojecten en 20 moderniseringsprojecten te realiseren.
 - verduurzaming in de visserijketen. Beoogd wordt in de planperiode ruim 18 projecten te realiseren.
- Daarnaast wordt beoogd om een aantal grote innovatieve – en meer grensverleggende - projecten op het gebied van aquacultuur te realiseren (bijvoorbeeld projecten voor het binnendijks kweken van vis in combinatie met de kweek van schelpdieren en andere aquatische organismen).
- 130 *Wat is de stand van zaken met het bedwelmen en doden van vissen in de aquacultuur in Nederland?* 56
- Zie het antwoord op vraag 132.
- 131 *Wanneer verwacht u dat de in het EU Craft-project ‘Stun Fish First’ ontwikkelde methode voor het bedwelmen van tilapia, meerval, tarbot en zeebaars in Nederland getest en in de praktijk kan worden toegepast? Bent u bereid een financiële bijdrage te leveren zodat deze methode zo snel mogelijk toegepast wordt in Nederland? Zo ja, welke? Zo neen, waarom niet?* 56
- Zie het antwoord op vraag 124.
- 132 *Welke methoden worden er in Nederland toegepast voor bedwelmen en doden van paling in* 56

enerzijds de aquacultuur en anderzijds in het wild gevangen? Voldoen deze aan de eisen die de wetgeving aan dodingsmethoden stelt (als die van toepassing zouden zijn op vissen)?

Momenteel worden verschillende methodes gebruikt om paling te doden. Omdat er tot voor kort weinig wetenschappelijke kennis aanwezig was omtrent de pijnbeleving bij vissen en welzijnsvriendelijkere dodingsmethoden heb ik veel onderzoek op dit gebied gefinancierd.

De eerste fase van dit onderzoek is afgerond. Inmiddels is de stand van zaken dat op praktisch schaal proeven worden gedaan. De laatste noodzakelijke stap betreft het opschalen van de gebruikte methode naar een gebruiksklaar apparaat voor de praktijk. In mijn nota dierenwelzijn die ik binnenkort zal uitbrengen ga ik verder in op welzijnsvriendelijkere dodingsmethode van o.a paling.

- 133 *Bent u bereid zodra er bedrijfsklare methoden zijn voor bedwelmen en doden van paling, tilapia, meerval, zeebaars en tarbot, deze zo snel mogelijk verplicht te stellen voor de Nederlandse aquacultuur en andere dierenvriendelijke bedwelgings- en dodingsmethoden te verbieden? Zo neen, waarom niet?* 56

Zie het antwoord op vraag 124.

- 134 *Deelt u de visie dat het zoutbad voor paling een dodingsmethode is die het dier veel pijn, angst en stress en een lange doodsstrijd bezorgd en daarom onwenselijk is? Bent u bereid deze methode te verbieden? Zo ja, op welke termijn? Zo neen, waarom niet?* 56

Zie het antwoord op vraag 124.

- 135 *Wat is de stand van zaken met het bedwelmen en doden van vissen in de kustvisserij in Nederland? Voldoen de hier toegepaste methoden aan de eisen die de wetgeving stelt aan dodingsmethoden bij andere dieren? Bent u bereid de ontwikkeling van diervriendelijke dodingsmethoden in de kust- en zeevisserij te bevorderen? Zo ja, hoe? Zo neen, waarom niet?* 56

Zie het antwoord op vraag 124.

- 136 *Welk budget is er voor onderzoek, dat nodig is om te bepalen wat de omvang is en naar verwachting in de toekomst zal zijn van vissoorten waar veel op gevestigd wordt?* 56

Jaarlijks is circa €3,7 mln beschikbaar voor onderzoek m.b.t. de toestandsbeoordeling van (commerciële) visbestanden en beleidsadviesing hieromtrent. De kosten voor de inzet van onderzoeksschepen bedragen circa €1,6 mln per jaar. De onderzoeksinzet komt hiermee op €5,3 mln. per jaar.

In totaal ontvangt Nederland circa €1,7 mln cofinanciering van de EU voor dit onderzoek en de inzet van schepen.

- 137 *Welk deel van het onderzoeksbudget voor visserij gaat naar onderzoek voor betere vangst-, bedwelgings- en dodingsmethoden? Gebeurt er daarnaast nog ander onderzoek dat voor het welzijn van belang is? Zo ja welk?* 56

Een door LNV gefinancierd onderzoeksprogramma m.b.t. bedwelgings- en dodingsmethoden van vis is afgerond. Er heeft daarna een groot Europees project (Stun Fish First) gelopen, waarin Wageningen IMARES heeft geparticipeerd. Volgend jaar gaat opnieuw een onderzoek lopen omtrent dierenwelzijn en vissen. Het onderzoek en het budget hiervoor moet nog nader bepaald worden. Verder loopt er veel onderzoek naar vermindering van discards en bijvangst bij visserij en verduurzaming van aquacultuur waarbij het dierenwelzijn ook van belang is maar waarbij het niet terugkomt als gespecificeerd onderdeel op de begroting.

- 138 *Deelt u de visie dat het kunnen ontplooiën van natuurlijk gedrag een belangrijk criterium is voor dierenwelzijn? Wat is er (wetenschappelijk) bekend over de mogelijkheid van vissen in de* 56

aquacultuur om natuurlijk gedrag te kunnen vertonen? Bent u bereid om te zorgen dat er onderzoek komt naar belangrijke kennisleemtes op dit gebied? Wat is verder nodig om te komen tot een goede beoordeling van het welzijn van vissen die gehouden worden in de aquacultuur in Nederland?

Zie het antwoord op vraag 124.

- 139 *Kan het geld uit het Europees Visserij Fonds, naast cofinanciering van innovatieve projecten, ook ingezet worden voor sanering van de visserijvloot en voor de garantieregeling visserij? Welke Europese voorwaarden zijn hieraan verbonden?* 56

Ja, EVF-geld kan worden ingezet voor een nationaal open te stellen saneringsregeling. Het EVF biedt de mogelijkheid bij te dragen in de financiering van de definitieve beëindiging van de visserijactiviteit van vissersvaartuigen, mits deze beëindiging deel uitmaakt van een plan voor de aanpassing van de visserij-inspanning zoals het Meerjarenplan schol en tong.

De regeling garantstelling wordt volledig gefinancierd met nationale middelen.

- 140 *Wat is de kans dat vissen die door de zee- of kustvisserij in netten worden gevangen dit overleven? Deelt u het standpunt dat, behalve de bedwelgings- en dodingsmethoden van de zee- en kustvisserij, ook de vangstmethoden veel verbetering behoeven i.v.m. vissenwelzijn? Zo ja, wat gaat u hieraan doen? Zo nee, waarom niet?* 57

Zie het antwoord op vraag 124.

- 141 *Hoe wordt het budget voor 'Energie en overig' (onder 21.15) verdeeld over enerzijds het Convenant Meerjarenafspraken energie efficiency en anderzijds de Biobased economy? Waaruit bestaat de ondersteuning van het Midden en Kleinbedrijf wat betreft de biobased economy? Welke bedrijven worden in dit opzicht onder het MKB gerekend? Bioraffinage bedrijven, producenten van grondstoffen voor bioraffinage of beide?* 58

Het antwoord op de budgetverdeling is als volgt. Van het totale budget voor energie en overig is in elk geval een bedrag van €1,7 mln. bestemd voor het convenant meerjarenafspraken energie efficiency. Het resterende bedrag is bestemd voor het instrument nationale marktstructuur. In de begroting zijn deze 2 instrumenten samengevoegd. Voor de bio-based economy is nog geen geld beschikbaar op de begroting 2008. In het werkprogramma Schoon en Zuinig is aangegeven dat er €80 mln nodig zal zijn om via innovatie de gewenste ontwikkeling tot stand te brengen. Het beschikbaar komen van dit bedrag hangt af van de honorering van FES-waardige voorstellen. De ontwikkeling van deze voorstellen is in gang gezet.

Voor het tweede gedeelte wil ik u verwijzen naar de visie bio-based economy. De visie zal binnenkort aan uw Kamer gestuurd worden. In de visie wordt een beleidsagenda gepresenteerd. Bedrijven hebben een belangrijke rol binnen een bio-based economy en het uitvoeren van de beleidsagenda. In de beleidsagenda wordt ook de rol van het MKB binnen de transitie van een 'mineral based' naar een 'bio-based' economy besproken. De visie gaat verder in op het concept bioraffinage en de relatie met 'groene' grondstoffen oftewel biomassa.

Naast de visie bio-based economy zal ik u ook het Groenboek Energietransitie aanbieden. Dit Groenboek is een product van het Platform Groene Grondstoffen. De visie is geïnspireerd door het Groenboek.

- 142 *Wat moet worden verstaan onder het duurzaam gebruik en beheer van natuurlijke hulpbronnen door de landbouw?* 62

Onder natuurlijke hulpbronnen worden verstaan het natuurlijke milieu als bodem, water en lucht en de daarbij aanwezige biodiversiteit (soorten en ecosystemen). Het duurzaam beheer en gebruik van natuurlijke hulpbronnen is er enerzijds op gericht om de negatieve maatschappelijke effecten door landbouwproductie op deze hulpbronnen zoveel mogelijk te beperken en anderzijds om landbouwproductie te ondersteunen en te bevorderen door gebruik te maken van de mogelijkheden die agrobiodiversiteit biedt.

- 143 *Wat zijn de ramingen voor het aantal hectaren Structuurverbetering grondgebonden landbouw (voorheen kavelruil) voor de jaren 2009 tot en met 2013, zodat uiteindelijk de streefwaarde van 129.000 hectare wordt behaald in 2013? Hoe verhoudt deze raming zich tot de verdeling van het budget over de jaren onder beleidsartikel 22.11? Is deze verdeling reëel ten opzichte van de geplande realisatie van de streefwaarde?* 62
- Eind vorig jaar zijn met de provincies bestuursovereenkomsten voor de periode 2007-2013 gesloten in het kader van het Investeringsbudget Landelijk Gebied. Provincies bepalen op welk moment binnen deze periode welke prestaties worden gerealiseerd. Het is aan de provincies te zorgen dat in 2013 de overeengekomen doelen zijn behaald. Tijdens de jaarlijkse voortgangsgesprekken met de provincies en tijdens de rapportage Mid Term Review in 2010 wordt de voortgang gemonitord.
- 144 *Heeft de Nederlandse overheid zich op grond van internationale verdragen verplicht tot bevordering van het behoud van biodiversiteit, ook van de Nederlandse landbouwhuisdierrassen? Zijn er om de erfelijke eigenschappen van het Gelders paard te beschermen al in 1964 eisen voor bloedvoering en type ingevoerd? Zijn deze eisen niet meer relevant voor de instandhouding van dit zeldzame huisdierras? Bent u bereid om te bevorderen dat de bekende merknaam Gelders paard / Gelderlander (Engels) / Gelderländer (Duits) behoort bij de paarden die vanuit het oogpunt van biodiversiteit deel uitmaken van dit zeldzame huisdierras?* 63
- Nederland heeft zich, o.a. door ondertekening van het CBD-verdrag, verplicht biodiversiteit in stand te houden en te bevorderen. Dat omvat ook de diversiteit in de nog bestaande zeldzame landbouwhuisdierrassen.
- De stamboek- en rasverenigingen in Nederland bepalen het fokbeleid, zoals bloedvoering en type, en de naamgeving voor de zeldzame landbouwhuisdierrassen, zoals het Gelders paard.
- Het Koninklijk Warmbloed Paardenstamboek in Nederland (KWPN) kent een zogenoemde fokrichting 'gelders paard' en bepaalt de eisen voor inschrijving in dit stamboekregister, inclusief bloedvoering en type. Deze eisen worden nu en dan aangepast omdat het fokkerijbeleid niet statisch is, maar het KWPN hanteert duidelijk omschreven bloedvoerings- en type-eisen om het specieke gelders paard in stand te houden.
- Het KWPN is voor het gelders paard het enige door de Nederlandse overheid erkende stamboek en het KWPN bepaalt de kwalificaties en eisen voor de erkenning als 'gelders paard'.
- 145 *Wanneer worden de Natura-2000 gebieden in de Noordzee aangewezen?* 64
- De procedure voor de aanwijzing van Natura 2000-gebieden in de Exclusieve Economische Zone van de Noordzee (inclusief uitbreiding gebieden Kustzee) kan naar verwachting in de tweede helft van 2009 worden gestart. De aanwijzing van de Natura 2000-gebieden zal dan op z'n vroegst in 2010 kunnen plaatsvinden.
- Eerder was de instemming van de Europese Commissie (plaatsing op de communautaire lijst) met de aangemelde Habitatrichtlijngebieden voorzien voor eind 2008 (TK 2006-2007, 30195, nr. 17), maar inmiddels blijkt uit de planning van de Europese Commissie dat de Europese besluitvormingsprocedure meer tijd vergt dan was voorzien.
- 146 *Is er geld beschikbaar voor onderzoek naar de kwalificerende beschermde gebieden op de Noordzee, inclusief identificatie extra gebieden? Zo ja hoeveel?* 64
- Onderzoek naar de te beschermen gebieden op de Noordzee heeft al plaatsgevonden. De selectie van te beschermen gebieden op de Noordzee is beleidsmatig uitgewerkt in de Nota Ruimte en vervolgens in het Integraal Beheerplan Noordzee 2015 (Tweede Kamer, vergaderjaar 2004-2005, 30 195, nr.1.). Deze selectie is gebaseerd op het onderzoeksrapport 'Gebieden met bijzondere ecologische waarden op het NCP' (RIKZ/Alterra, 2005).

- 147 *Komt er budget om ook de Nederlandse burger te betrekken en voor te lichten over beschermde gebieden in zee?* 64
- De burger zal via de verplichte openbare voorbereidingsprocedure op grond van de Algemene wet bestuursrecht betrokken worden bij de aanwijzing van de te beschermen Natura 2000-gebieden in de Noordzee. Daarnaast zal ik, net als voorafgaand aan de aanmelding van gebieden op het land, voorafgaand aan de aanmelding bij de Europese Commissie van de (Habitatrichtlijn-)gebieden op de Noordzee, wettelijk onverplichte inspraakmogelijkheden bieden. In het kader daarvan zullen informatie- en inspraakavonden worden georganiseerd.
- 148 *Wat is de stand van zaken met de begrenzing van de EHS door provincies? Welke provincies hebben hier wel en welke nog niet aan voldaan?* 64
- Zie het antwoord op vraag 176.
- 149 *Wat is uw reactie op het recente evaluatierapport van MNP over de omslag van natuurverwerving naar beheer ("van aankoop naar beheer II")?* 64
- Mijn reactie op het MNP-evaluatierapport 'Van aankoop naar beheer II' maakt deel uit van de integrale reactie op een aantal samenhangende rapporten, die ik u in mei 2007 heb aangekondigd.
- Deze integrale reactie ontvangt u voor het wetgevingsoverleg van 15 oktober.
- 150 *Wat zijn de meetbare taakstellingen, concrete doelen en streefgetallen voor het jaar 2008 en de periode daarna? Kunt u daarbij specifiek ingaan op de verwerving, inrichting en het beheer van de EHS?* 65
- De EHS wordt onder regie van de provincies gerealiseerd. Hiertoe heb ik met de provincies voor de periode 2007-2013 bestuursovereenkomsten in het kader van het Investeringsbudget Landelijk Gebied (ILG) gesloten. Het is aan provincies om in te vullen op welk moment binnen deze periode welke prestaties worden geleverd. Voor de totale taakstellingen voor de periode 2007-2013 verwijs ik u naar de tabellen op p. 70 (verwerving), p. 72 (inrichting) en p. 73 (beheer) van de begroting.
- 151 Wat wordt verstaan onder de vermaatschappelijking van het natuurbeleid? 65
- Ik vind het belangrijk dat 16 miljoen Nederlanders zich betrokken voelen bij natuur en zich er verantwoordelijk voor voelen. Onder 'vermaatschappelijking' versta ik daarom de dialoog en samenwerking tussen burgers, overheden en maatschappelijke partijen om gezamenlijk aan – maatschappelijke - opgaven te werken. De overheid kan en wil niet alleen acteren in het natuurbeleid en zoekt daarom actief de samenwerking met anderen: natuur voor mensen, mensen voor natuur. Ik ga uit van een wederkerige relatie. In dat streven wil ik tenminste vier – deels overlappende - aspecten benoemen:
- Aansluiten bij maatschappelijke ontwikkelingen
 - Steun zoeken voor de doorwerking van het beleid
 - Goede initiatieven steunen
 - Voorwaarden scheppen en belemmeringen wegnemen
- 152 *Hoeveel kosten zijn er gemoeid met de controle op de uitvoering van agrarisch natuurbeheer? Waar zijn deze kosten opgenomen in de begroting? Welke diensten en agentschappen (w.o. Algemene Inspectiedienst) besteden hier tijd aan? Om hoeveel fte gaat dit?* 66
- De controles op de provinciale regeling agrarisch natuurbeheer (pSAN) worden uitgevoerd door de Algemene Inspectie Dienst (AID) en de Dienst Landelijk Gebied (DLG). Conform EU-voorschriften wordt 153 controle-inspanning op de pSAN jaarlijks vastgesteld op basis van een

risicoanalyse. Het minimumpercentage voor te verrichten pSAN-controles is 5%.

De AID verifieert de subsidieaanvragen voor agrarisch natuurbeheer. Voor het begrotingsjaar 2008 zijn 14.400 uren ter waarde van €1,2 miljoen gereserveerd voor AID-controles. Dit komt neer op circa 10 fte. De DLG controleert in het veld of de agrariërs, die deelnemen aan het agrarisch natuurbeheer, de overeengekomen beheermaatregelen uitvoeren en de beoogde natuurwaarden realiseren. Daarmee is jaarlijks circa 13 fte gemoeid; uitgedrukt in budget is dat € 1,6 miljoen.

De kosten voor uitvoering van pSAN-controles zijn opgenomen onder begroting artikel 23.13.

- 153 *Hoe wordt de kwaliteit en de effectiviteit vanuit agrarisch en particulier natuurbeheer gewaarborgd met het oog op de kwalificatie van het Milieu- en Natuurplanbureau (MNP) in de Natuurbalans, waarin gesteld wordt dat de ecologische effectiviteit van de regeling voor het agrarisch natuurbeheer beperkt is? Hoe wordt de continuïteit van agrarisch en particulier natuurbeheer gewaarborgd?* 66
- In de samenhangende reactie op de beide evaluaties van het Milieu- en Natuurplanbureau (zie ook mijn antwoord op vraag 149), zal ik hierop ingaan.
- 154 Kunt u beschikbare Rode lijsten van zowel de eerste als de tweede reeks verstrekken? 66
- In Staatscourant 2004 (218) zijn alle Rode Lijsten van de eerste reeks gepubliceerd. De eerste Rode Lijst vogels is gepubliceerd in Staatscourant 1994 (20); bijbehorende soortspecifieke informatie staat in: 'Lina, P.H.C. en Van Ommering, G. (1996), Bedreigde en kwetsbare vogels in Nederland: toelichting op de rode lijst' (rapport IKC Natuurbeheer, nr. 21).
- Ten behoeve van de tweede reeks is inmiddels een voorstel voor een Rode Lijst dagvlinders uitgekomen en is een voorstel voor een Rode Lijst zoogdieren vergevorderd. Gegevens hiervan zijn al wel gebruikt voor de raming 2008 bij de indicator "soorten" in de LNV-begroting. Voor vogels is de tweede lijst gepubliceerd. Bijbehorende soortspecifieke informatie staat onder andere in de soortendatabase op de LNV-website (zie: www.minlnv.nl). Overige lijsten uit de tweede reeks zijn nog in voorbereiding.
- 155 *Welke maatregelen wilt u nemen om te voorkomen dat soorten op de Rode Lijst komen, die ten gevolge van klimaatverandering (temperatuurstijging, zachte winters, grilliger seizoenen) en niet ten gevolge van achteruitgang van leefgebieden, bedreigd worden?* 66
- Het antwoord op klimaatverandering ligt in ontwikkeling van robuuste natuur. Daar zet ik op in door realisatie van de EHS (inclusief robuuste verbindingen), verbetering van milieucondities en gezonde populaties van soorten. Ik zal hierop nader ingaan in de aangekondigde integrale reactie op evaluaties van het MNP (zie ook vraag 149 en 153) en in het Beleidsprogramma Biodiversiteit Nationaal. Daarnaast is van belang dat ook Nederland bijdraagt aan de mondiale vermindering van broeikasgasemissies. Voornemens daartoe staan in de nota Schoon en Zuinig.
- 156 *Heeft u geld beschikbaar gesteld voor onderzoek naar alternatieven voor de jacht als het gaat om schadebestrijding? Zo ja, hoeveel? Zo neen, waarom niet?* 67
- Zie het antwoord op vraag 163.
- 157 *In hoeverre zijn kosten voor inpoldering van landbouwgebieden in het stroomgebied van de Westerschelde in het kader van uitdieping van deze zeearm meegenomen in het budget voor verwerven en inrichten van de Westerschelde in het kader van de Ecologische Hoofdstructuur (23.11)?* 67
- Het budget van €63 miljoen voor verwerven en inrichten Westerschelde onder begrotingsartikel 23.11 (Verwerven EHS) is bestemd voor de kosten voor natuurherstelmaatregelen in het stroomgebied van de Westerschelde in het kader van het Natuurpakket Westerschelde. Naast dit budget is op de LNV-begroting ten behoeve van de Westerschelde nog een reservering van €78

miljoen opgenomen in het Fonds Economische Structuurversterking (FES).

- 158 *Hoe is het budget voor Programma beheer in het kader van het beheer van de Ecologische Hoofdstructuur in de komende jaren verdeeld over beheer door particuliere natuurbeschermingsorganisaties, particulier natuurbeheer en agrarisch natuurbeheer? Hoeveel budget is er binnen het beheer van natuur buiten de EHS gereserveerd voor agrarisch natuurbeheer?* 67
- Op artikel 23.13 Beheren Ecologische Hoofdstructuur zijn de uitgaven geraamd van beheer binnen de Ecologische Hoofdstructuur. Vanaf 2007 zijn met de provincies bestuursovereenkomsten inzake het Investeringsbudget Landelijk Gebied (ILG) van kracht. In deze bestuursovereenkomsten is de Rijksbijdrage voor de uitvoering van programmabeheer binnen de EHS als één totaalbudget opgenomen, en heb ik afspraken gemaakt met alle afzonderlijke provincies over de te bereiken doelen in 2013. In deze bestuursovereenkomsten is onderscheid gemaakt hoeveel hectares voor de periode 2007 t/m 2013 via particuliere natuurbeschermingsorganisaties ,via particulier natuurbeheer (functiewijziging) en via de Subsidieregeling Agrarisch Natuurbeheer moeten worden beheerd.
- Op artikel 23.14 Beheer natuur buiten EHS en beschermen van de internationale biodiversiteit zijn de uitgaven voor natuurbeheer buiten de Ecologische Hoofdstructuur opgenomen voor een bedrag van ca. structureel €7,9 mln. Dit betreft vrijwel geheel agrarisch natuurbeheer.
- 159 *Kunt u een uitsplitsing geven naar bestemming van de post 'overige nationale bijdragen' onder beleidsartikel 23.14?* 68
- In de post overige nationale bijdragen zijn onder andere budgetten gereserveerd ten behoeve van de regeling Effect Gerichte Maatregelen voor Bos en Natuur (€7,0 mln.), de regeling Draagvlak Natuur (€2,7 mln.), de regeling Versterking Natuur en Landgoedeigenaren (€0,5 mln.), de regeling Stimulering Bosuitbreiding op Landbouwgronden (€0,8 mln.), de regeling Leren voor Duurzaamheid (€0,6 mln.) en een bijdrage in de uitvoeringskosten voor de Commissie MER (€ 1,2 mln.).
- 160 *Hoe is de bijdrage van de provincies voor € 70 mln. aan het ILG-budget in 2008 opgebouwd, uit welke componenten bestaat deze bijdrage? Hoe is gewaarborgd dat dit bedrag daadwerkelijk aan het ILG-budget van de provincies wordt toegevoegd?* 69
- De bijdrage van de provincies van €70 mln. aan het ILG-budget 2008 is geen intensivering. Het is een uitvloeisel van het bestuursakkoord tussen het Kabinet en provincies met betrekking tot de bijdragen van de provincies aan de financiering van het beleidsprogramma van het Kabinet. Tegelijk met de bijdrage van de provincies ad.
- €70 mln. is dit onderdeel van de LNV-begroting met €70 mln. verlaagd. De provinciale bijdrage heeft derhalve geen effect op het beschikbare ILG-budget en de onderliggende prestaties. Deze provinciale bijdrage wijzigt eveneens niets in de bepalingen van de Wet Inrichting Landelijk Gebied en de afspraken in de ILG-bestuursovereenkomsten.
- Voor de verdeling over de provincies verwijs ik u naar bijlage 2 'Illustratie bijdragen per provincie voor MIT-projecten en ILG' bij Kamerstuk 30800 C nr. 8 waarin de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en de minister van Financiën u hebben geïnformeerd over het Bestuursakkoord tussen Rijk en provincies.
- 161 *Wat is het bedrag dat per provincie bijgedragen wordt aan het ILG?* 69
- Zie antwoord op vraag 160
- 162 *Liggen de zogenaamde ruilgronden, welke worden gebruikt in landinrichtingsprojecten, binnen de* 71

begrenzing van de EHS? Zo neen, hoeveel hectare ruilgronden bevinden zich buiten de EHS en waar zijn deze gesitueerd?

De ruilgronden zijn aangegeven op de kaarten met het BBL-bezit behorende bij de 12 bestuursovereenkomsten die eind 2006 door het rijk en de twaalf provincies zijn ondertekend. Op deze kaarten zijn de ruim 17.000 ha ruilgronden ten behoeve van de EHS weergegeven. Circa 8.500 ha ligt binnen de EHS en circa 8.500 ha ligt buiten de EHS. Nagenoeg alle ruilgronden liggen binnen een landinrichtingsproject of in een gebied waar vrijwillige kavelruil wordt ingezet om deze verworven gronden door ruiling binnen de begrenzing van de EHS te brengen.

- 163 *Kunt u aangeven hoeveel budget u heeft gereserveerd voor het zoeken naar oplossingen voor het beheer van ganzen, zwijnen, herten en andere fauna die landbouwschade veroorzaken? Kunt u daarbij specificeren welk deel besteed zal worden aan het zoeken naar alternatieven voor afschot en welk deel wordt besteed aan faunabeheereenheden, culinaire verwerkingsmogelijkheden en andere projecten die niet direct zijn gericht op het beschermen van deze diersoorten of het aanpakken van de oorzaken?* 72

Het Faunafonds heeft in december 2006 een nieuw Meerjarenprogramma Onderzoek Faunafonds 2006-2010 vastgesteld. Jaarlijks wordt €500.000 besteed aan onderzoek en voorlichting naar het voorkomen en bestrijden van landbouwschade. Ongeveer de helft van de gepubliceerde onderzoeksrapporten vanaf 2004 gaat over het ontwikkelen van methoden om schade te voorkomen door alternatieve middelen.

In 2007 en 2008 is ongeveer de helft van het onderzoeksbudget gereserveerd voor onderzoek naar alternatieve middelen: voor akkerbouwgewassen, het weren van smienten, het weren van ganzen (onderdeel van evaluatie Beleidskader Faunabeheer), "early warning" systemen voor woelratten en veldmuizen, ganzenwerende rasters en het weren van zwijnen met geurstoffen. Ook de update van het handboek Faunaschade zal een goed overzicht geven van alternatieve middelen.

- 164 *Welke concrete maatregelen gaat u nemen om het behoud en duurzaam gebruik van mariene biodiversiteit te waarborgen? Welke concrete maatregelen gaat u nemen om de visserij te verduurzamen?* 72

Ten behoeve van het behoud en duurzaam gebruik van mariene biodiversiteit zal ik onder meer de Natuurbeschermingswet 1998 en de Flora- en faunawet van toepassing verklaren op de Nederlandse Exclusieve Economische Zone (EEZ). Ook zullen beschermde mariene gebieden worden ingesteld en beheerd (op de Noordzee, maar ook daarbuiten in kader van internationale afspraken).

Om de visserij te verduurzamen neem ik concrete maatregelen in het kader van het Europese Gemeenschappelijk Visserijbeleid. Ik verwijs u daarvoor naar de beleidsbrief visserij (kenmerk Viss.2007/4239) die u onlangs hebt ontvangen.

- 165 *Kunt u de Kamer informeren over uitvoering van het amendement Waalkens over soortenbescherming (30800 XIV, nr. 38)?* 73

Via het amendement-Waalkens is uitvoering gegeven aan een groot aantal concrete pilots in het veld om de uitwerking van de leefgebiedenbenadering vorm te geven. Uit de meer dan 100 ingediende voorstellen zijn door provincies, terreinbeheerders en soortbeschermende organisaties de 40 beste uitvoeringsprojecten geselecteerd. Deze projecten zijn nog voor de zomer in uitvoering gegaan en deze worden zoveel als mogelijk nog in 2007 afgerond.

Daarnaast is een proces gestart dat moet leiden tot meerjarige afspraken met de provincies over uitvoering van de leefgebiedenbenadering. Ik zal uw Kamer hierover nader informeren.

- 166 *Welke instrumenten gaan ingezet worden om een halt toe te roepen aan het verlies van biodiversiteit in de wereld? Welke concrete instrumenten gaan ingezet worden om handelsketens te verduurzamen? Welke stappen gaan er genomen worden om het verlies van biodiversiteit op zee* 73

te voorkomen?

De aanpak van het kabinet om bij te dragen aan het verlies aan biodiversiteit in de wereld wordt uitgewerkt in het Beleidsprogramma Biodiversiteit Internationaal 2, dat in december 2007 zal verschijnen (zie ook antwoorden op vraag 168 en 169). Er wordt daartoe een keur aan instrumenten ingezet. Voorbeelden voor het verduurzamen van handelsketens zoals hout, soja en palmolie, zijn de uitwerking en implementatie van duurzaamheidscriteria in samenwerking met het bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties. Voor de mariene biodiversiteit zijn dat het stimuleren van de hervorming van regionale visserijorganisaties en het bestrijden van illegale, ongerapporteerde en ongeregistreerde visserij door het ontwikkelen van databases en ondersteuning van capaciteitsopbouw in ontwikkelingslanden.

- 167 *Hoe verhoudt het speerpunt uit de begroting van VROM voor 2008, “Markten voor duurzame producten”, waarbij gesteld wordt dat markten worden ontwikkeld langs de weg van de inkoopmacht van de overheid en belastingprijkkels om bedrijven te prikkelen nieuwe duurzame producten en technieken te ontwikkelen, zich tot het uw werk om handelsketens te verduurzamen? Is er een analyse gemaakt van de effectiviteit van deze maatregel? Is overheidsaanbesteding en belastingprijkkels voldoende om handelsketen te verduurzamen?* 73

Het speerpunt verhoudt zich uitstekend met het LNV-werk voor verduurzaming van de keten. Duurzaam inkopen bij de overheid blijkt in ieder geval bij het inkooppakket catering effectief; vanuit de markt komt steeds meer aanbod van duurzame producten, met name biologische. Er is door mij geen analyse gemaakt van de effectiviteit van deze maatregel, dat is aan mijn collega minister Cramer. Wel kan ik u melden dat dit kabinet van mening is dat de overheden eerst en vooral het goede voorbeeld moeten geven door de eigen inkopen duurzaam te doen. Dit heeft mede tot gevolg dat het bedrijfsleven wordt gestimuleerd duurzamer te produceren.

Overheidsinkopen en belastingprijkkels zijn instrumenten om het bedrijfsleven te stimuleren verder te verduurzamen. In hoeverre dit voldoende is is niet aan te geven, dergelijke processen hebben tijd nodig. Overigens zijn dit ook niet de enige instrumenten die worden ingezet. Zo worden bijvoorbeeld ook enkele handelsketens actief vanuit departementen aangepakt, denk aan biobrandstoffen en hout, wordt vanuit Buitenlandse Zaken verkend of een Initiatief voor Buitenlandse Handel kan worden opgericht en vindt er diplomatie plaats.

In mijn aanpak tot verduurzaming is de consument een essentiële schakel. De overheid vindt het belangrijk dat consumenten en producenten zich bewust zijn van de wijze waarop ons voedsel geproduceerd is. Hiervoor loopt in opdracht van LNV een meerjarige campagne Voedselkwaliteit bij het Voedingscentrum. In deze campagne wordt aandacht gevraagd voor de wijze waarop ons voedsel geproduceerd is en worden consumenten actief opgeroepen om zelf bewuste keuzes te maken. Deze campagne loopt tot 2011 en bevat informatie over gangbaar voedsel en duurzaam voedsel in alle vormen.

- 168 *Wanneer komt het tweede Beleidsprogramma Biodiversiteit Internationaal uit?* 74

Het Beleidsprogramma Biodiversiteit Internationaal wordt voorbereid door de departementen van LNV (coördinatie), VROM, BuZa (inclusief OS), OCW, EZ en V&W. Naar verwachting wordt het programma in december gepubliceerd.

- 169 *Wie binnen het kabinet ontwikkeld de BBI2 ontwikkeld, VROM of LNV? Wanneer kan de Kamer dit beleidsstuk verwachten?* 74

Zie het antwoord op vraag 168.

- 170 *Kunt u aangeven hoe de verantwoordelijkheden zijn verdeeld tussen u en uw collega van VROM bij de uitvoering van het nationale landschappenbeleid?* 75

De verantwoordelijkheidsverdeling tussen LNV en VROM bij de uitvoering van het Nationale Landschappenbeleid is vastgelegd in de uitvoeringsagenda Nota Ruimte. Daarin is opgenomen dat LNV het coördinerend ministerie voor het Nationale Landschappenbeleid is. De samenwerking is vormgegeven in een gezamenlijke stuurgroep en programmteam. Daarbinnen is LNV verantwoordelijk en budgethouder voor de cofinanciering van investerings- en beheermaatregelen via het Investeringsbudget Landelijk Gebied (ILG). Tevens is de directie Regionale Zaken van LNV eerste aanspreekpunt voor de provincies. VROM is verantwoordelijk voor de ruimtelijke kaders en het daarbij behorende instrumentarium.

- 171 *Waarom worden bereikbaarheid en vervoer niet gerekend tot de sociaaleconomische vitaliteit van het platteland?* 75

De precieze weergave van de sociaal-economische indicator is nog in ontwikkeling, maar ik beschouw 'bereikbaarheid en vervoer' als onderdeel van de sub-indicator 'voorzieningen'.

- 172 *Is het u bekend waaruit de concrete maatschappelijk behoefte en wens om te ontspannen bestaat, zodat de maatregelen die worden genomen hierop zijn afgestemd?* 75

Het Continu Vrijtijdsonderzoek (CVTO) geeft jaarlijks inzage in het recreatiegedrag van de Nederlandse bevolking. Daarnaast geven adviezen en studies van Raad voor het Landelijk Gebied, Milieu- en Natuurplanbureau en Stichting Recreatie een beeld over specifieke behoeften en tekortkomingen. De realisatie van groengebieden en andere recreatievoorzieningen, met name in de Randstad is van belang voor het creëren van een aantrekkelijke woon-, werk- en vestigingsklimaat. Daarmee wordt ook bijgedragen aan andere rijksdoelen zoals milieumaatregelen (het opvangen van fijn stof en CO2 in aan te leggen bossen) en klimaatmaatregelen (voorkomen van hittestress in grote steden en extra wateropvang door het realiseren van waterpartijen in de aan te leggen recreatiegebieden om de steden).

- 173 *Zou u de indicator Sociaal Economische Vitaliteit in het kader van een Vitaal Platteland kunnen specificeren? Wat zijn de subindicatoren op het gebied van wonen, werken en voorzieningen, waarvan de ontwikkeling op het platteland gelijke tred moet houden met die in de stad?* 76

Een sociaal-economisch vitaal platteland is een platteland waar het goed wonen, werken en genieten is. Om die reden heb ik ervoor gekozen ook het voorzieningenniveau en de woonsituatie op het platteland mee te nemen.

De precieze weergave sociaal-economische indicator is nog in ontwikkeling, maar zal zowel kwalitatieve als kwantitatieve gegevens omvatten op het gebied van wonen werken en voorzieningen, voor zover deze gegevens beschikbaar zijn. Voor wat betreft 'werken' gaat het om werkgelegenheid, werkloosheid en arbeidsparticipatie op het platteland. Voor 'wonen' gaat het om een weergave van de spanning tussen vraag en aanbod van woningen, maar ook om een tevredenheidsindex. Voor voorzieningen tenslotte zullen een verzorgingsmaatstaf en een tevredenheidsindex worden weergegeven. Daarbij wordt gekeken naar de voorzieningen die in de Agenda voor een Vitaal Platteland worden genoemd als cruciaal voor de leefbaarheid.

- 174 *Kan er een totaal meerjarenoverzicht worden gegeven van de inzet van middelen voor Groen en de Stad inclusief de middelen die via de provincies hieraan worden besteed? Kan er daarnaast ook een overzicht worden gegeven van bestedingen in het kader van Groen en de Stad (voorheen GIOS en RodS) tot nu toe?* 77

Het rijksbudget voor Recreatie om de Stad (RodS) bedraagt in de periode 2007-2013:

- €218 mln. voor verwerving;
- € 37,8 mln. voor inrichting (nieuwe verplichtingen);

- € 89,7 mln. voor inrichting (lopende verplichtingen);

Deze middelen maken onderdeel uit van het ILG. Met de betreffende provincies zijn afspraken gemaakt over de aankoop van 4.096 ha RodS en de inrichting van 1.739 ha. Daarnaast wordt verwacht dat op basis van lopende verplichtingen in deze periode nog eens 3.913 ha wordt ingericht.

Voor beheer van RodS is in de periode 2007-2013 €3,8 mln. beschikbaar. In 2013 heeft Staatsbosbeheer ca. 4.500 ha RodS in beheer.

In de periode 2005-2009 is €22 mln. beschikbaar voor grootschalige groenprojecten in de stad (ISV). Daarnaast is in de periode 2008-2011 €8 mln. beschikbaar voor het Programma Groene Partners. Dit programma is gericht op het stimuleren van innovatieve, integrale groenprojecten in de steden, en projecten op het grensvlak van de stad en het platteland, waarbij groen een bijdrage levert aan maatschappelijke opgaven als integratie, obesitas, zorg, bewegen, fijn stof, klimaatverandering, vestigingsklimaat, etc. Het is in feite “aanjaaggeld”, bedoeld om met nieuwe partners (o.a. maatschappelijke partijen) samen te werken en hen te verleiden, in de genoemde innovatieve, integrale projecten te investeren.

175 *Wat wordt in de zinsnede “positieve beleving van het landschap” verstaan onder ‘positief’ en ‘het landschap’?* 77

Met ‘positief’ wordt bedoeld dat de beleving van het landschap ruim voldoende, goed of zeer goed scoort. Dit moet blijken uit het monitoringsonderzoek van de kwaliteit van het landschap. Uit de eerste Belevingswaardenmonitor Nota Ruimte 2006 van het Milieu en Natuur Planbureau blijkt dat de beleving van het landschap gemiddeld een rapportcijfer 7,3 scoort, waarbij Nationale Landschappen een 7,7 krijgen en het landschap daarbuiten een 7,0.

Met ‘het landschap’ wordt het uiterlijk van het landelijk gebied bedoeld.

176 *Hoe staat het met de planologische bescherming vanuit de Nota Ruimte van de EHS die immers in 2008 afgerond moet zijn?* 80

De te realiseren EHS is weergegeven in paragraaf 3.3. en op PKB- kaart 5 van de Nota Ruimte (deel 4, p. 110-117). De planologische verankering van de EHS is een verantwoordelijkheid van provincies (via streekplannen) en gemeenten (via bestemmingsplannen).

Zes provincies hebben hun streekplannen na het uitkomen van de Nota Ruimte aangepast aan de bepalingen in de Nota Ruimte. Deze provincies hebben hiermee de EHS opnieuw in hun streekplankaart opgenomen.

De zes andere provincies hebben hun streekplannen nog niet aangepast aan de Nota Ruimte. In deze provincies geldt vooralsnog de EHS-begrenzing uit de huidige streekplannen van vóór de Nota Ruimte.

Overigens zullen er na de inwerkingtreding van de nieuwe Wet ruimtelijke ordening geen nieuwe streekplannen meer worden vastgesteld, omdat dit instrument komt te vervallen. Provincies zullen de begrenzing van de EHS op een andere juridisch bindende wijze moeten vastleggen, bijvoorbeeld in een provinciale verordening.

177 *Waar waren de overtollige ruilgronden die voor Groen en de Stad worden ingezet oorspronkelijk voor bedoeld? Kunnen de passages van het tweede meerjarenprogramma van de Agenda Vitaal Platteland en de VINAC worden weergegeven, waaruit blijkt dat deze inzet van ruilgronden conform afspraak/beleid is? Laat de VINAC toe dat deze ruilgronden voor een ander doel worden ingezet?* 80

Deze ruilgronden waren oorspronkelijk bedoeld voor doelen, die inmiddels als rijksdoel zijn vervallen. Op pagina 67 van het MJP2 is aangegeven dat €91,6 mln. uit verkoop van BBL-bezit in de periode 2007-2013 wordt ingezet ter financiering van Recreatie om de Stad. De voortgang van deze afspraak tussen LNV en BBL wordt jaarlijks gemonitord. De opbrengst uit verkoop van de

ruilgronden mag niet voor een ander doel dan Recreatie om de Stad worden ingezet.

- 178 *Hoeveel hectare openbaar grootschalig groen wordt volgens verwachting in 2008 gerealiseerd? Valt de 492 hectare regionaal groen binnen de te realiseren 15 891 hectare openbaar grootschalig groen? Welke projecten worden er vanuit Groen en de Stad gerealiseerd in 2008?* 82
- Het aantal hectare Recreatie om de Stad (Grootschalig Groen) dat gerealiseerd gaat worden in 2008 is op dit moment niet aan te geven. Het budget voor Recreatie om de Stad maakt onderdeel uit van het ILG en in dit kader zijn afspraken voor de periode 2007-2013 gemaakt. Rapportage hierover krijgt LNV jaarlijks, alsmede bij de midterm review 2010 en aan het eind van de periode.
 - De 492 hectare regionaal groen maakt geen onderdeel uit van de taakstelling Recreatie om de Stad (Grootschalig Groen).
 - In het kader van het ILG maken LNV en de provincies geen afspraken over projecten, maar over in de 2013 te realiseren doelen.
- 179 *Klopt het dat de realisatie van Groen in en om de Stad (GIOS) achterloopt op de doelstelling? Zo ja hoeveel? Zo ja, wat is hiervan de oorzaak?* 82
- Ja, de realisatie van het rijksdoel Recreatie om de Stad (RodS) loopt achter op de planning . De oorzaak hiervan is gelegen in het feit dat deze gronden voornamelijk in de Randstad aangekocht en ingericht dienen te worden. De mobiliteit op de grondmarkt is niet hoog waardoor aankopen op de juiste plek de nodige tijd vergen. Daarnaast verloopt de inrichting trager dan gepland vanwege onder andere de noodzakelijke planologische procedures. Op dit moment voer ik een tussenevaluatie uit met betrekking tot Recreatie om de Stad. Hiermee wil ik helderheid scheppen in de planning voor de komende jaren in relatie tot de beschikbaarheid van middelen. Naar verwachting zal ik de tussenevaluatie ultimo 2007 afronden. Zoals in het Beleidsprogramma is beschreven zullen ook de provincies investeren in Groen en de Stad. Gelet op deze extra inzet is realisatie van Recreatie om de Stad in 2013 nog steeds uitgangspunt.
- 180 *Wordt er ook in de Prachtwijken geld ingezet voor GIOS? Zo ja, hoeveel?* 82
- De prachtwijken zelf geven aan welke maatschappelijke opgaven en activiteiten zij willen oppakken. Voor de financiering van deze plannen kunnen zij een beroep doen op de woningbouwcorporaties. Daarnaast kunnen steden, en dus ook de prachtwijken, voor zover zij méér wijkgroen in hun plannen hebben opgenomen vanaf 2008 een bijdrage krijgen uit het programma Groen en de stad. Het gaat daarbij om 2 mln per jaar.
- Ik wil bezien of deze middelen zonodig prioritair voor de Prachtwijken ingezet kunnen worden.
- 181 *Hoeveel hectare van de in totaal 15.891 hectare grond die is/wordt verworven voor Groen en de Stad maakt deel uit van de EHS?* 82
- Geen. Groen en de stad heeft een andere doelstelling dan de EHS, en andere oppervlakten.
- 182 *Hoeveel van het budget, gericht op het stimuleren van recreatie in natuurgebieden, gaat u ter beschikking stellen voor de structurele handhaving in de natuurgebieden en voor een beter dierenwelzijn en opvang van wilde dieren?* 83
- Een deel van het budget voor recreatiebeheer in natuurgebieden wordt ingezet voor publieksbegeleiding (€6 mln.). Hiervan worden ook de bijzondere opsporingsambtenaren bij Staatsbosbeheer bekostigd. Voor mijn inzet op het vlak van dierenwelzijn verwijs ik u naar de nota Dierenwelzijn die u binnenkort wordt aangeboden.

- 183 *Hoeveel hectaren van de streefwaarde voor recreatief beheer natuurgebieden maakt onderdeel uit van de EHS? Vallen de overige hectaren onder een andere (landinrichtings)projecten, zoals bijvoorbeeld Groen en de Stad?* 84
- Vijf zesde deel (ongeveer 193.000 ha) van het aantal hectares maakt onderdeel uit van de EHS.
- De overige hectares vallen onder de prioritaire gebieden van LNV (Nationale Landschappen, RODS [Recreatie Om de Stad]) en niet-prioritaire gebieden.
- 184 *Kunt u aangeven in hoeverre in het stimuleren van een verantwoorde samenstelling van het voedselpakket, het verminderen van vleesconsumptie als onderdeel wordt opgenomen?* 89
- Zie antwoord op vraag 31.
- 185 *Kunt u aangeven voor welke thema's de 3,6 miljoen euro aan basis- en projectsubsidie van het voedingscentrum wordt besteed en in hoeverre er aandacht wordt geschonken aan de effecten van de veehouderij en vleesconsumptie op het klimaat en het milieu? Kunt u aangeven of deze subsidies ook worden ingezet om diervriendelijk, klimaatvriendelijk en milieuvriendelijk te consumeren. Zo ja op welke wijze?* 90
- De basissubsidie van €1,4 mln wordt besteed aan de basisorganisatie Voedingscentrum Nederland (VCN). Deze onafhankelijke stichting verstrekt de consument via internet, telefonische informatielijn, brochures etc. informatie over voedselveiligheid, gezonde voeding en voedselkwaliteit.
- Van de projectsubsidie wordt €1,85 mln besteed aan het project Voedselkwaliteit, waarbij de consument wordt geïnformeerd over de wijze waarop zijn voedsel is geproduceerd. De voorlichtingscampagne richt zich ieder jaar op een specifiek kwaliteitsaspect van voedsel. In 2007 en 2008 zal de campagne gericht zijn op dierlijke productie. De resterende €0,35 mln wordt specifiek ingezet op een project over voedselveiligheid.
- 186 *Is het onderzoek naar de effectiviteit van identificatie & registratie van huisdieren al afgerond, wat zijn de resultaten en wat wordt er gedaan met de conclusies en welke implicaties heeft dit voor de begroting van 2008? Hoeveel geld is er beschikbaar voor implementatie?* 91
- Ja, dit onderzoek is afgerond. In het Coalitieakkoord van 7 februari 2007 is een nota Dierenwelzijn aangekondigd. Hierin zal het dierenwelzijnsbeleid voor de komende jaren worden uitgewerkt. Deze nota zal naar verwachting medio oktober naar de Tweede Kamer worden gezonden. Voor een antwoord op deze vraag verwijs ik u daarom graag naar deze nota.
- 187 *Hoe wordt op dit moment invulling gegeven aan het benutten van financiële prikkels en het zoeken van aansluiting bij het eigen initiatief van de sector ten aanzien van bedrijfsgebonden ziekten voor het naleven van preventieregels?* 91
- In de recent gepubliceerde Europese diergezondheidsstrategie (CAHP 2007-2013) en de Nationale Agenda Diergezondheid 2007-2015 die u naar verwachting medio oktober wordt toegezonden is het ontwikkelen van financiële prikkels om risicobewust gedrag van ondernemers te entameren één van de doelen. In de huidige situatie zijn er slechts in beperkte mate mogelijkheden om met financiële prikkels het nakomen van de preventie te ondersteunen. Daar waar preventieve maatregelen directe effecten hebben op het bedrijfsinkomen, omdat ook bedrijfsgebonden dierziekten voorkomen, bestaat deze prikkel overigens wel. Ook in de handhaving van preventieve regels kan gebruik worden gemaakt van financiële prikkels door het opleggen van boetes.
- Ten aanzien van preventie van besmettelijke dierziekten lopen verschillende trajecten. Ten eerste wordt de Regeling Preventie herzien. Naar verwachting zal de nieuwe regeling in januari 2008 van kracht worden. Waar mogelijk wordt gewerkt met doelvoorschriften waardoor het bedrijfsleven meer eigen verantwoordelijkheid moet gaan nemen maar ook meer flexibiliteit geboden wordt. Daarnaast loopt er een traject waarin de handhaving van de preventieregeling centraal staat.

Daarin wordt geanalyseerd waar de grootste risico's liggen en wat de meest effectieve wijze van handhaving is. Hierbij wordt onder meer onderzocht of en in hoeverre bestuurlijke maatregelen die de bedrijfsvoering en daarmee de financiën van een ondernemer kunnen raken, zoals intrekking van een erkenning, kunnen bijdragen aan de naleving van preventieregeling. Voorts zijn onlangs gecombineerde mobiele teams van zowel AID- als VWA-mensen ingezet als eerste stap om de naleving te verbeteren. Om aan te sluiten bij het eigen initiatief van de sector ten aanzien van bedrijfsgebonden ziekten faciliteert en ondersteunt LNV private initiatieven van het bedrijfsleven. Recentelijk heeft het een deel van het bedrijfsleven een plan ontwikkeld waarin zij uitwerken hoe het bedrijfsleven (met medewerking van de overheid) kan zorgen voor een beter preventie niveau. Dit plan wordt meegenomen bij de implementatie van de Nationale Agenda Diergezondheid 2007-2015. In deze Agenda, die u binnenkort wordt toegezonden, wordt ruimschoots aandacht besteed aan het aspect preventie.

- 188 *Kunt u aangeven op welke wijze u besmetting van mensen met de MRSA-bacterie gaat voorkomen? Kunt u aangeven welk deel u van uw budget u gaat besteden aan het voorkomen van verdere verspreiding van de MRSA-bacterie? Kunt u aangeven of het besmettingsgevaar voor mensen een legitieme reden is om grootschalige veehouderijbedrijven in een straal van vijf kilometer van burgerwoningen in Landbouwontwikkelingsgebieden te voorkomen?* 91

Voor het antwoord op deze vraag verwijs ik u naar de eerder genoemde maatregelen in de brief van 17 januari 2007 over MRSA (TK 29 683, nr. 11). Voor het einde van het jaar zal ik u nader informeren over een pakket van maatregelen om antibioticaresistentie te reduceren. De wijze van besmetting en overdracht van de MRSA-bacterie van dier naar mens is momenteel één van de vragen van het brede Nederlandse MRSA-onderzoeksprogramma dat door LNV en VWS wordt uitgevoerd.

De besmetting van dier naar mens is één van de mogelijke besmettingsbronnen voor de mens. Andere mogelijke besmettingsbronnen, bijvoorbeeld via reizigers die in het buitenland MRSA hebben opgelopen zijn de verantwoordelijkheid van de humane gezondheidszorg. In Europees verband is recent door de Europese Commissie voorgesteld MRSA op korte termijn op de lijst te plaatsen van verplicht te monitoren dierpathogenen van fokvarkensbedrijven (met de mogelijkheid van uitbreiding naar andere diersoorten/bedrijven). Nederland is in principe voorstander van deze Europese monitoring, hierover is in EU-verband nog niet beslist.

Voor het lopende Nederlandse MRSA-onderzoek is ca. 1,3 miljoen euro uitgetrokken (start 2007, looptijd 2 jaar). Het is niet goed mogelijk aan te geven welk deel hiervan bestemd is ter voorkoming van verdere verspreiding van MRSA, alle onderdelen van dit programma dragen in zekere mate bij aan een betere kennis en begrip over ontstaan en overdracht van de MRSA-bacterie op dier en mens.

Er zijn momenteel geen aanwijzingen voor besmetting van personen in de omgeving van varkensbedrijven, anders dan de personen die een direct fysiek contact hebben met de varkens zoals de dierhouders en hun inwonende familieleden. Ter voorkoming van de overdracht van besmettelijke dierziekten, inclusief dierziekten waarmee ook de mens kan worden besmet, worden omwonenden en nieuwsgierigen geweerd van (o.a.) varkensbedrijven en dienen de bedrijven aan diverse hygiënevoorwaarden te voldoen. Dit zijn algemene preventieve maatregelen. Over de vestigingsvoorwaarden in Landbouwontwikkelingsgebieden gaan de betreffende gemeentes in die gebieden. Indien omwonenden het niet eens zijn over genomen vestigingsbesluiten kunnen ze een civiele procedure starten.

- 189 *Is er geld beschikbaar voor het onderzoek dat is uitgezet ten behoeve van de ontwikkeling van nieuwe houderijssystemen voor melkvee en het lopende onderzoeksproject 'Duurzaam Integraal Ontwerpen Melkveehouderij'? Hoeveel is er beschikbaar voor concepten waarbij koeien wel moeten worden onthoord?* 99

Het onderzoek ten behoeve van de ontwikkeling van nieuwe houderijssystemen voor melkvee is gestart in 2007 en zal worden voorgezet in 2008. Voor 2008 is €200.000 à 300.000 gereserveerd ten behoeve van dit onderzoek. Binnen het beschikbare budget is echter niet een bepaald bedrag afgebakend voor concepten waarbij koeien al dan niet moeten worden onthoord.

- 190 *Waarom worden er geen voorwaarden of kaders gesteld aan de besteding van het geld dat u bijdraagt aan de opstelling en uitwerking van de innovatieagenda melkveehouderij van LTO Nederland, bijvoorbeeld voor het ontwikkelen van nieuwe stalsystemen voor koeien met horens?* 99
- De innovatie-agenda moet bijdragen aan een antwoord op de uitdagingen waar de sector voor staat. Het gaat dan in de regel om het vinden van de juiste balans tussen de 3 P's: people, planet en profit. Doordat verschillende maatschappelijke organisaties betrokken zijn bij deze agenda, ben ik er van overtuigd dat deze balans voldoende gerealiseerd wordt.
- 191 *Welke maatregelen gaat u nemen met betrekking tot het probleem van MRSA-resistentie en hoeveel geld is er beschikbaar voor het onderzoek?* 99
- Zie antwoord op vraag 188.
- 192 *Kunt u aangeven waarom onder beleidsartikel 27.12 geen geld is vrijgemaakt voor bodemsanering?* 106
- Bodemsaneringsgelden staan op de begroting van VROM (artikel 7). De gelden die onder meer gebruikt kunnen worden voor de bodemsanering in het landelijk gebied vallen onder de bijdrageregeling Wet Bodembescherming (zgn WBB-budget). Omdat dit budget niet nader is gespecificeerd voor het landelijk gebied, zijn de bodemsaneringsgelden niet in de LNV-begroting opgenomen. Er zijn dus wel middelen beschikbaar voor de bodemsanering in het landelijk gebied, echter niet opgenomen in de LNV-begroting.
- Bodemsanering wordt een onderdeel van het Investeringsbudget Landelijk Gebied (ILG) vanaf 2010.
- 193 *Wat is de reden van de verlaging van de budget voor de reconstructie van zandgebieden (beleidsartikel 27.11) ten opzichte van de begroting van 2007?* 107
- De verlaging heeft te maken met de afronding van het uitvoeringscontract 2005/2006 waarvoor het rijk ten behoeve van de terugbetaling van door provincies gerealiseerde voorfinanciering, middelen heeft geconcentreerd naar 2007.*
- Daarnaast worden de reconstructiemiddelen als gevolg van het ILG deels begroot en verantwoord onder beleidsartikel 23 "Realiseren EHS" onder het operationele doel "inrichten ecologische hoofdstructuur" met betrekking tot de prestaties "knoelpunten robuuste verbindingen" en "milieukwaliteit EHS". De rijksmiddelen onder deze reconstructiethema's laten juist een verhoging zien in 2008 ten opzichte van 2007. Rekeninghoudend met deze reconstructiemiddelen is er in feite geen spraken van een wezenlijke verlaging van het reconstructiebudget.
- 194 *Kunt u een toelichting geven op de ontvangsten onder beleidsartikel 27 voor de jaren 2009 tot en met 2012?* 107
- De ontvangsten in de jaren 2009 tot en met 2012 bestaan uit bijdragen van VROM en V&W als onderdeel van de bestuursovereenkomsten ILG die op 18 december 2006 zijn afgesloten tussen het Rijk en de provincies. Het betreft de onderdelen voor duurzaam bodemgebruik (2009-2012, VROM), Bodemsanering (2010-2012, VROM) en waterbodemsanering (2010-2012, V&W). Deze bedragen lopen via de LNV begroting en LNV draagt deze bijdragen, als coördinerend ministerie, over aan de provincies in het kader van het ILG. Vandaar dat ter grootte van de ontvangsten ook uitgaven zijn opgenomen voor deze beleidsonderdelen op artikel 27.

195 *Kunt u een overzicht geven van de specifieke regelingen waarop de subsidie taakstelling betrekking heeft, waarbij per regeling de taakstelling wordt weergegeven?* 113

Op de volgende regelingen is de navolgende subsidietaakstelling opgelegd. Per regeling wordt weergegeven hoe hoog de structurele taakstelling per 2010 is:

• Programmabeheer	7,1 mln.
• Natuurbeschermingswet en flora- en faunawet	1,3 mln.
• Diverse OCW-volgende regelingen	1,3 mln.
• Subsidieregeling gebiedsgericht beleid	1,2 mln.
• Bekostiging IPC's	0,9 mln.
• Subsidiering van voorlichtingsprojecten	0,7 mln.
• Regeling effectgerichte maatregelen in bossen	0,6 mln.
• Regeling tegemoetkoming faunaschade	0,4 mln.
• Regeling subsidie nationale en grensoverschr.parken	0,3 mln.
• Omschakeling en voortzetting biologische landbouw	0,3 mln.
• Subsidiëren van org. binnen de ondersteuningsstructuur	0,3 mln.
• Landschapsbeherende stichtingen	0,3 mln.
• Regeling draagvlak Natuur	0,2 mln.
• Energiebesparing	0,2 mln.
• Natuur voor mensen	0,2 mln.
• 30 regelingen voor 0,1 mln. of lager.	2,2 mln.

Indicatief is de taakstelling ongeveer 6,5% van de beschikbare middelen.

196 *Worden de bezuinigingen op het onderdeel natuur nog op een of andere manier gecompenseerd, aangezien hier nu juist dierenwelzijn en CITES (opsporing en handhaving) onder vallen?* 113

De bezuinigingen op de directie Natuur worden niet gecompenseerd. De bezuinigingen op natuur betreffen voornamelijk bezuinigingen op ruimtelijke regelingen (programmabeheer, regeling effectgerichte maatregelen) en dus niet op CITES (opsporing en handhaving). De uitgaven voor dierenwelzijn vallen onder artikel 21 Duurzaam ondernemen. Bij de bezuiniging op laatstgenoemd artikel worden de uitgaven voor dierenwelzijn ontzien.

197 *Kunt u een overzicht geven van de productschapsverordeningen die betrekking hebben op dierwelzijn? Kunt u tevens een overzicht geven van de evaluaties van deze verordeningen en deze naar de Kamer te zenden?* 115

Het Productschap voor Pluimvee en Eieren (PPE) heeft de volgende autonome verordeningen voor dierenwelzijn vastgesteld:

- Verordening welzijnsnormen vleeskuikenouderdieren 2003;
- Verordening welzijnsnormen vleeskalkoenen 2003;
- Verordening welzijnsnormen nertsen 2003;
- Verordening welzijnsnormen konijnen 2006.

Overeenkomstig de gewijzigde wet op de PBO worden alle autonome verordeningen elke vier jaar geëvalueerd (heroverwogen). Momenteel wordt gewerkt aan de evaluatie van de verordening voor

vleeskuikenouderdieren en van de vleeskalkoenen. Deze evaluaties worden naar verwachting eind van dit jaar afgerond.

De evaluatie van de verordening voor nertsen wordt gestart zodra het debat in de Tweede Kamer heeft plaatsgevonden over het initiatiefwetsvoorstel.

De evaluatie van de verordening voor konijnen is voorzien in 2010.

Na het vaststellen van de evaluaties door het bestuur van het PPE, zal ik de uitkomsten naar de Tweede Kamer sturen.

- 198 *Kunt u verklaren waarom de personeelskosten voor de AID afnemen, terwijl de roep om meer handhaving groter wordt? Wie gaat in dat geval de taken van de AID overnemen?* 120

Het voor de AID geormerkte budget in de actuele meerjarenbegroting vertoont een dalende trend omdat hierin de efficiëntyaakstelling van het kabinet is verwerkt. Dit verklaart waarom de personeelskosten afnemen.

Door anders en efficiënter te gaan (samen)werken en door de handavingsinzet met behulp van programmatisch handhaven (o.a. risico-beoordeling) slimmer in te zetten wordt ernaar gestreefd om met minder capaciteit een groter effect in termen van naleving te bereiken. Kortom met minder inzet meer effect. Er is geen sprake van overdracht van taken van de AID naar andere handhavers.

- 199 *Op welke gebieden zal de Voedsel- en Warenautoriteit (VWA) zich toeleveren op eerstelijns controle?* 149

De transitie van de VWA naar een tweedelijns toezichtorganisatie zal zich in beginsel toespitsen op de domeinen waar de wettelijke (EU) en internationale kaders daartoe de mogelijkheid bieden. De internationale EU- en/of wettelijke context zal dan ook zwaar worden meegewogen in het beleidsvormende traject dat voor deze transitie nodig is. Daarnaast is de transitie mede afhankelijk van de bereidheid en initiatieven van het bedrijfsleven om zélf het eerstelijns toezicht te organiseren.

De ambitie voor de langere termijn is om het (eerstelijns) toezicht van de VWA steeds meer te beperken tot die bedrijven/sectoren waar de verantwoordelijkheid (nog) onvoldoende wordt opgepakt.

De transitie van de VWA zal in de periode tot 2011 niet geheel kunnen worden afgerond. Waar goede mogelijkheden zijn, zullen deze worden uitgewerkt. Als voorbeeld kunnen worden genoemd de invoering van toezicht op controle in de diervoederketen, zelfcontrolesystemen voedselveiligheid (kansen in zuivel, eiersector, samenwerking met andere inspecties in de horeca, gebruik hygiëncodes), systeemtoezicht productveiligheid en de overdracht bevoegdheden Drink- en horecawet naar gemeenten. In andere domeinen zal voorlopig het eerstelijns toezicht dominant blijven.

- 200 *Welke gebieden zullen na de transitie in 2011 nog tot het eerstelijns toezicht behoren en welke tot de tweedelijns controle?* 149

Zie het antwoord op vraag 199.

- 201 *Hoe gaat voorkomen worden dat de voorstellen voor een organisatieverandering bij de VWA, waaronder het beperken van het aantal fte's gaat leiden tot het niet naleven van geldende wet- en regelgeving, bijvoorbeeld met betrekking tot dierwelzijn, etiketteringswetgeving voor gentech en de import van illegale gentechvariëteiten?* 149

Zie het antwoord op vraag 199. Handhaving van het huidige nalevingniveau is één van de uitgangspunten bij de reorganisatie van de VWA. Ik zal er tijdens het proces van de reorganisatie op toezien dat tempo en maatvoering zo wordt gekozen dat de VWA blijft voldoen aan (internationale) verplichtingen.

- 202 *Hoe gaat voorkomen worden dat zelfcontrolesystemen voor voedselveiligheid leidt tot een uitholling van verplichtingen met betrekking tot gentechvrije productie en -voedingsmiddelen en de import van illegale gentechvariëteiten?* 149

Zie het antwoord op vraag 201.

- 203 *Wanneer worden de gelden verdeeld van de pilots duurzame Noordzeevisserij?* 175

Vanaf het moment dat het Europees Visserijfonds in Nederland operationeel zal zijn, naar verwachting eind dit jaar, begin volgend jaar, zullen in het gehele visserijcluster projecten gericht op verduurzaming ondersteund worden. Afgelopen jaar zijn twee pilot projecten gestart. Dit jaar heb ik opnieuw besloten vijf projecten te ondersteunen. Ik streef ernaar gedurende de looptijd van het EVF zeker 70 projecten financieel mogelijk te maken. Betrokkenen zullen de gelegenheid krijgen aanvragen te doen op grond van de Regeling LNV -subsidies.

- 204 *Kan tabel 2 van de bijlage Europese geldstromen verstrekt worden, aangezien deze niet is afgedrukt in de begroting?* 179

In de begroting 2008 van LNV is in de EU-bijlage Tabel 2 abusievelijk niet afgedrukt.

	2008
1. Douanerechten op landbouwproducten	402,4
2. Productieheffingen	11
<i>Totaal douanerechten en productieheffingen</i>	<i>413,4</i>

Lijst van vragen – totaal

Bijlage 2

Kamerstuknummer : 31200-F
Vragen aan : Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
Commissie : Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit

Nr.	Vraag	Blz
1	<i>Hoe verhouden zich uw uitgaven voor diergezondheid tot de uitgaven van het bedrijfsleven en de Europese Commissie?</i> Een vergelijking van de uitgaven tussen overheid, bedrijfsleven en Europese Commissie over diergezondheid is nauwelijks mogelijk aangezien de basis van de uitgaven niet gelijk is. Zonder uitpuddend te zijn in de opsomming, ondersteunt en ontwikkelt de overheid onderzoek, kennis, diagnostiek en treedt LNV bij een beperkt aantal dierziekten op als opdrachtgever voor bewakingsprogramma's en uitvoerder van bestrijdingsmaatregelen. Voor de bewaking zijn de uitgaven expliciet geraamd. Voor de bestrijding daarentegen niet aangezien deze afhankelijk zijn van het optreden van een uitbraak. Het bedrijfsleven draagt voor diergezondheid de uitgaven voor de preventie, bewaking en bestrijding van alle dierziekten en draagt bij aan de ontwikkeling van kennis en onderzoek. De Europese commissie ondersteunt de lidstaten door middel van co-financiering bij de uitroeiing van dierziekten en bij uitbraken van dierziekten. Deze laatste categorie is weer afhankelijk van het optreden van uitbraken. De uitgaven van de EU varieerden in de periode van 1995 tot en met 2005 van 47,3 miljoen in 1998 tot 164,2 miljoen in 2005.	6
2	<i>Wat zijn de gespecificeerde uitgangsmaxima vanaf 2006 voor Mond- en Klauwzeer, Blauwtong en Aviaire Influenza?</i> De maxima van de door te berekenen uitgaven van het Diergezondheidsfonds aan het bedrijfsleven zijn in beginsel gespecificeerd naar categorie van dieren. Slechts voor een beperkt aantal dierziekten is binnen het totaal per sector een specifiek plafond bepaald. Voor Mond- en Klauwzeer, Blauwtong en Aviaire Influenza zijn geen specifieke maxima vastgesteld. De maxima voor deze dierziekten vormen een onderdeel van het niet gespecificeerde deel van het maximum per sector.	6
3	<i>Wat houdt de sentinelmonitoring in voor het bewakingsprogramma voor Blauwtong? Waarop is het aantal betrokken dieren en uitgaven gebaseerd?</i> Om de activiteit van het Blauwtongvirus te meten moeten sentineldieren (verklikkerdieren) worden ingezet. Sentineldieren zijn dieren waarvan bekend is dat ze geen Blauwtong hebben. Deze dieren worden maandelijks op Blauwtong getest. Door middel van deze monitoring kan Nederland aantonen of het Blauwtongvirus al dan niet in Nederland circuleert. Het aantal dieren dat gebruikt wordt voor de monitoring is gebaseerd op epidemiologische standaarden in de Europese aanbevelingen voor sentinelmonitoring op Blauwtong. Het aantal dieren is zo gekozen dat 2% nieuwe besmettingen met 95% zekerheid gevonden zullen worden. De uitgaven zijn gebaseerd op de kosten die moeten worden gemaakt om gedurende het hele jaar maandelijks dieren te onderzoeken. Het gaat dan om het nemen van melkmonsters, laboratoriumkosten, manuren en reiskosten.	8

- 4 *Kunt u aangegeven hoeveel bedrijven in 2007 te maken hebben gehad met een verdenking van Blauwtong en hoe dit zich verhoudt tot de raming van het aantal bedrijven voor 2008? Zijn de begrote uitgaven in dit opzicht reëel te noemen?* 10
- In het voorjaar van 2007 is in het kader van de begroting 2008 het aantal verdenkingen voor de ziekte blauwtong geraamd. Met de kennis van dat moment, toen bijvoorbeeld nog niet bekend of het blauwtongvirus de winter zou overleven, is dat aantal geraamd op 200.
- Inmiddels is het aantal bedrijven dat dit jaar door blauwtong is besmet de 5000 al gepasseerd. Ook met deze kennis blijft het moeilijk een betrouwbare schatting te maken van het aantal te verwachten verdenkingen in 2008. Indien de uitbreiding van de epidemie zo doorzet zoals op dit moment, zullen ook volgend jaar weer duizenden bedrijven met blauwtong worden besmet. Indien er op tijd een passend en effectief vaccin beschikbaar komt, zullen we dat natuurlijk proberen te voorkomen.
- De systematiek van de afhandeling van verdenkingen van blauwtong heb ik onlangs vereenvoudigd. Hierdoor zijn de kosten van het afhandelen van verdenkingen veel lager dan voorheen. Ook indien er in 2008 weer vele duizenden verdenkingen afgehandeld moeten worden, dekt het begrote bedrag deze kosten.
- 5 *Kunt u een schatting geven van wat u kwijt zou zijn voor welzijnsaspecten, indien daar sprake van zou zijn en kunt u aangeven welk budget hiervoor beschikbaar gesteld kan worden?* 10
- In de beleidsdraaiboeken zoals deze zijn vastgesteld voor de diverse dierziekten zijn voorwaarden, waaronder welzijnsmaatregelen eventueel kunnen worden ingezet, opgenomen. De kosten voor deze welzijnsmaatregelen kunnen niet geraamd worden omdat deze afhankelijk zijn van het optreden van een uitbraak van een dierziekte.
- 6 *Waarom is er sprake van voorfinanciering ten aanzien van de € 12,2 miljoen die ten gunste van de LNV-begroting wordt besteed?* 11
- In 2006 zijn middelen aan de LNV-begroting toegevoegd voor destructieuitgaven in latere jaren. Dit zowel voor reguliere - als crisisgerelateerde destructieuitgaven.
- Deze middelen zijn in 2006 in het Diergezondheidsfonds gestort en ingezet ter voorfinanciering van uitgaven op het terrein van bestrijding van dierziekten, monitoring en bewakingsprogramma's. Het deel van de middelen voor reguliere destructieuitgaven wordt bij begroting 2008 aan de LNV-begroting toegevoegd. Deze worden namelijk begroot en verantwoord op de LNV-begroting. De crisisgerelateerde destructieuitgaven worden begroot en verantwoord in het Diergezondheidsfonds.
- 7 *Kunt u een uitsplitsing geven van de herkomst van de ontvangsten (stand ontwerpbegroting 2008) met daarbij een toelichting op de afspraken, die ten grondslag liggen aan deze bijdragen?* 12
- De ontvangsten voor financiering van de uitgaven zijn afkomstig van het bedrijfsleven, van het Rijk en in bepaalde situaties van de Europese Unie.
- De uitsplitsing van de herkomst van de ontvangsten voor 2008 ziet er als volgt uit:
- Het aandeel van het bedrijfsleven is EUR 4.303 (x1000). Het aandeel van het Rijk betreft EUR 4.938 (x 1000).
- De bijdrage van het bedrijfsleven en het Rijk aan bewakings- en bestrijdingsactiviteiten berust op het convenant "financiering bestrijding besmettelijke dierziekten" dat gesloten is met een aantal productschappen (PVV, PPE en PZ) en het Rijk.